

PROGRAMMARADEN, EEN OERHOLLANDS VERSCIJNSEL

De zoektocht naar pluriformiteit

KABELRADEN.NL 2002-2013 • PROGRAMMARADEN 1995-2013

Kabelraden.nl en Paul Groothengel

PROGRAMMARADEN, EEN OERHOLLANDS VERSCHIJNSEL

De zoektocht naar pluriformiteit

Kabelraden.nl en Paul Groothengel

KABELRADEN.NL 2002-2013

PROGRAMMARADEN 1995-2013

Dankwoord

In 2014 verdwijnen programmaraden en *kabelraden.nl*. In dit boek kijken wij terug op hun advisering, werkwijze, hoogte- en dieptepunten en de relatie van programmaraden met zenders, kabelexploitanten en *kabelraden.nl* zelf.

Het boek is tot stand gekomen door interviews met verschillende betrokkenen. Wij willen iedereen daarvoor hartelijk bedanken. Uit het grote aanbod aan mogelijke thema's en personen moesten wij een keuze maken. Het boek geeft vooral een breed overzicht van herkenbare momenten voor programmaraden en geen uitputtende beschrijving van 18 jaar invloed op het analoge pakket. Wij hopen dat het een pluriform overzicht is geworden, met 'voor elk wat wils'.

Programmaraadsleden, (oud)leden van onze raad van advies, medewerkers van gemeenten en OCW, Tweede Kamerleden, zenders en vertegenwoordigers van kabelexploitanten zijn wij veel dank verschuldigd voor de goede samenwerking en mooie momenten. Zonder Eddie, Karina, Rob en Jasja van Fonts + Files, onze fotograaf Henk Veenstra, Stephan en Els van Eventa, David de Jong en Joost Kadijk hadden wij veel van het werk voor programmaraden niet kunnen doen. Zonder journalist/tekstschrijver Paul Groothengel was dit boek nooit uitgekomen. En bovenal, zonder onze bestuursleden was *kabelraden.nl* er niet eens geweest. Jullie allen: dank!

Veel leesplezier.

Marieke Pette
Pablo Meegdes

Voorwoord

Een paar jaar geleden koos het magazine Time 'You' tot persoon van het Jaar. 'You' staat synoniem voor de mondige consument die zijn macht gebruikt om de maatschappij te sturen, vooral via internet en social media. Digitalisering heeft de drempels om onderling contact te hebben en om informatie uit te wisselen over producten en diensten geslecht. Als voormalig media-onderzoeker volg ik deze ontwikkelingen nog altijd met zeer veel interesse. Want wat betekenen ze voor het mediagedrag van mensen en de keuzes die zij (kunnen) maken? Waar kijken ze naar? Welke zenders zitten in de voorkeursorkestratie? En hoe reageren distributeurs hierop in een concurrerende markt?

Het zenderaanbod en kijkgedrag zijn de afgelopen jaren ingrijpend veranderd. Ooit keek 90% van de huishoudens analoog en naar een beperkt aantal zenders. Door digitalisering kunnen zij nu een veelheid aan zenders ontvangen. En inmiddels kijkt ook 82% van de Nederlanders digitaal via één of, steeds vaker, meerdere schermen tegelijk. Over de betekenis van die ontwikkeling voor de consumenteninvloed op het aanbod van zenders, de rol van programmeraden en de ondersteunende rol van *kabelraden.nl*, gaat dit boek.

Het is een bijzonder boek vanwege de terugblik op een lange historie van programmeraden, die ontstonden bij de liberalisering van de kabel en de overgang van gemeentelijke netwerken naar commerciële aanbieders. Ook wordt in het boek teruggekeken naar tien jaar *kabelraden.nl* dat op 9 augustus 2002 werd opgericht om professionele ondersteuning te leveren aan de (gemeentelijke) programmeraden. *Kabelraden.nl* heeft dat ruim tien jaar op een effectieve en goede wijze gedaan. Maar het speelveld is in die jaren ook ingrijpend veranderd, zowel economisch als juridisch. Het is tijd voor een nieuwe koers.

Per 1 januari 2014 stoppen de programmeraden en houdt *kabelraden.nl* op te bestaan. Daarvoor in de plaats komt een verplichting voor alle pakketaanbieders, dus niet alleen de kabel, om minimaal dertig zenders te bieden in het digitale standaardpakket. Zo wordt de toegang van huishoudens tot een gevarieerd standaardpakket aan zenders verzekerd.

Ik wil iedereen die zich de afgelopen jaren heeft ingezet voor een pluriform media-aanbod in hun gemeente en kabelgebied hartelijk danken voor de inzet. Jullie waren de waakhond voor de consument en hielden de aanbieders van zenders scherp. Hierdoor is er een zeer gevarieerd programma-aanbod beschikbaar voor een breed publiek. En, nog belangrijker, doet de mediaconsument ertoe. Meer dan ooit.

Marjan Hammersma

Directeur Generaal Cultuur en Media
Ministerie van OCW

Bestuur kabelraden.nl: Marco Swart (voorzitter), Suzanne Wolf (secretaris) en Ton Strien (penningmeester)

Volwassen

Achttien jaar is in Nederland tegenwoordig de leeftijd waarop je meerderjarig wordt. Als de gewijzigde Mediawet in 2014 in werking treedt, is het ook achttien jaar geleden dat in die wet een bepaling over programmaraden werd opgenomen. Het lijkt erop dat de wetgever vindt dat het kabelbestel volwassen is geworden. Er waren in de begintijd veel mensen die dachten dat een derde van die tijd al genoeg zou zijn om zo ver te komen.

Enkele duizenden Nederlanders hebben in die periode een beetje van hun vrije tijd besteed om te beraadslagen over de beste manier om invulling te geven aan een gevarieerd pakket zenders op de kabel. Zo'n pakket is onvermijdelijk iets wat je als gemeenschap deelt. Wat ik in gesprekken met programmaraadsleden terug hoorde komen als drijfveer was telkens weer: gemeenschapszin. Zowel als organisatievorm, maar ook cultureel vormen programmaraden een oerhollands verschijnsel. Ook oerhollands waren de minimale middelen waarmee de programmaraden hun klus dienden te klaren, of het nou om bevoegdheden, geld of waardering ging.

Tegelijkertijd is de periode waarin programmaraden bestonden ook de tijd waarin het model van beslissen via vertegenwoordigers steeds meer onder druk kwam te staan. In dat opzicht was *kabelraden.nl* zelf een vreemde eend in de bijt. Welbewust vormgegeven als kleine, dienstverlenende organisatie en niet als koepel of federatie, ontstond er door de niet aflatende inzet en het dienstbetoon van Marieke Pette en Pablo Meegdes toch een innige band met de programmaraden. Samen met een reeks programmaraadsleden die nog wel een extra inspanning wilden doen voor de goede zaak zijn er zo in de loop der jaren heel wat succesjes en successen behaald.

In feite gaan de ontwikkelingen in de mediawereld zo snel, dat we als samenleving eigenlijk nog niet goed weten hoe we op dit terrein het beste vorm kunnen geven aan ons algemeen belang; het is zelfs niet eenvoudig om uit te maken wat dat algemene belang is. Aan de andere kant is er hevige interesse voor doelmatige organisatievormen die goed in onze toekomst passen. Het leek ons daarom goed de ervaringen van de afgelopen jaren te boek te stellen: als voedsel voor toekomstige discussies. Maar ook als een bescheiden erkenning voor het werk en de gemeenschapszin van al die duizenden vrijwilligers.

Marco Swart

Voorzitter kabelraden.nl

VOORWOORD Marjan Hammersma, DG Cultuur en Media, Ministerie van OCW	5
VOORWOORD Marco Swart, voorzitter kabelraden.nl	7
ONTSTAAN EN ONDERSTEUNING VAN PROGRAMMARADEN	11
Marco Swart en Joost Kadijk	12
POLITIEK EN WETGEVING	19
Jasper van Dijk (SP)	20
Martijn van Dam (PvdA)	23
Joop Atsma (CDA)	25
Thijs Tuik (Ministerie van OCW)	27
PROGRAMMARADEN	33
Programmaraadsgebieden	34
Facts & figures	35
Zes programmaraadsleden in gesprek	37
Ellie Wijman, programmaraad Limburg	48
Axel Wallenburg, programmaraad Friesland	50
Els van Loenen-Woelders, programmaraad Groot Amsterdam	53
CONFERENTIES, WORKSHOPS EN TV- & RADIODAGEN	57
Joost Kadijk en Jeroen te Nuijl	58
ZENDERS	67
TV- en radiozenders komen en gaan	68
Drie vertegenwoordigers van zenders in gesprek	80
Gerard Ardesch over TV Oranje en BravaNL	87
André Doorlag over FIP	90
Monique van Wijngaarden over TV Oase	92
Steven de Winter over Podium TV	94
KABELEXPLOITANTEN	97
Frank van der Weerd en René van Winden van Ziggo	98
Dennis Bekenkamp van UPC	104
VOOR DE RECHTER	109
Matthijs Kaaks van advocatenkantoor Boekx	110
Eric Eljon van het Commissariaat voor de Media	114
IN HET NIEUWS	118
KABELRADEN.NL	121
Marieke Pette en Pablo Meegdes van kabelraden.nl	122
COLOFON	128

ONTSTAAN EN ONDERSTEUNING VAN PROGRAMMA- RADEN

In de jaren negentig adviseerden gemeenteraden vaak nog over het tv- en radioaanbod op 'hun' kabelnet. Met de verkoop van de kabelnetten en het toenemend aantal zenders werd die vorm achterhaald. De politiek besloot dat voortaan gewone consumenten iets mochten zeggen over hun kabelpakket. Zo vond een uniek Nederlands fenomeen - de 'programmaraad' - een plaats in de wet. De programmaraden kregen in 1995 de opdracht om, met pluriformiteit als leidraad, de schaarse plekken op de kabel in te vullen. In 2002 volgde de oprichting van kabelraden.nl. Voorzitter Marco Swart en consultant Joost Kadijk, die we ook kennen als presentator van de jaarlijkse conferenties, kijken terug. Het duo vertelt ondermeer over dat eerste begin, de rol van kabelraden.nl en de activiteiten van programmaraden.

Kabelraden.nl: ontstaan en ondersteuning van de programmeraden

‘Als je als samenleving aan vrijwilligers vraagt in een programmaraad te gaan zitten, heb je de plicht hen fatsoenlijk te ondersteunen’

Ze speelden een belangrijke rol in het ontstaan van Kabelraden.nl: bestuursvoorzitter Marco Swart en consultant Joost Kadijk, die we ook kennen als presentator van de jaarlijkse conferenties van kabelraden.nl. Het duo vertelt ondermeer over het eerste begin, de rol van kabelraden.nl en juridische schermutselingen tussen kabelbedrijven en programmeraden. ‘Ziggo zocht de randen van de wet op, legde op alle slakken zout en wist juridische procedures eindeloos te rekken.’

De eerste programmeraden ontstonden al in het midden van de jaren negentig. Het was de tijd van de Europese liberalisering van de telecommunicatiesector. Kabelnetwerken werden onderling verbonden, kabelbedrijven namen de meeste gemeentelijke netwerken over van gemeenten. Voordeel voor de consument: het aantal analoge zenders dat werd doorgegeven groeide gestaag (naar dertig eind jaren negentig).

Marco Swart, de latere voorzitter van *kabelraden.nl*, had destijds als wethouder Welzijn van Enschede ondermeer Cultuur in zijn portefeuille. Daarnaast was hij in die tijd voorzitter van de commissie Kabelnetten en Mediabeleid van de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Swart, nu loco-burgemeester en wethouder in Deventer: ‘Door een amendement van het PvdA-kamerlid Marjet van Zuijlen werden gemeenten in 1995 verplicht om programmeraden in te stellen. Tot ergernis van de kabelbedrijven. Want die vonden dat overheden zich daar niet mee moesten bemoeien. Met de kennis van nu weten we dat die tegenstelling is uitgegroeid tot een van de hoofdthema’s voor zowel de programmaden als *kabelraden.nl*.’ Vanuit zijn VNG-rol hield Swart op het Kabelcongres in 1998 een gloedvol betoog over de invoering van programmeraden.

‘Het was mijn overtuiging dat er programmeraden moesten komen die de stem van de consument zouden vertolken. Als vertegenwoordiger van de VNG zat ik destijds ook in het bestuur van de VECAI (nu NLKabel, de vereniging van kabelbedrijven). Vanuit die rol wist ik dat kabelbedrijven wel kunnen beweren dat de belangen van de kijker en de luisteraar voor hen altijd bovenaan

staan, maar dat dat in praktijk niet altijd zo hoeft uit te pakken. Waarom? Simpelweg omdat hun commerciële belangen, waar ik op zich begrip voor heb, niet altijd samengaan met maatschappelijke belangen.’

Wie trekt de portemonnee?

Probleem in die beginjaren was dat er nergens iets was vastgelegd over zaken als de statuur en de kosten van de programmeraden. Wie moest uiteindelijk de portemonnee trekken om de programmeraden in de lucht te krijgen en te houden? Swart: ‘Daar is destijds lang over gesteggeld tussen OCW en de VNG. Ik heb de mensen van het ministerie toen voorgehouden dat ze niet teveel moesten verwachten van de betrokkenheid van de gemeenten omdat die nooit om programmeraden hadden gevraagd. En dat je, als je als samenleving aan vrijwilligers vraagt om in een programmaraad te gaan zitten, dan de plicht hebt om hen fatsoenlijk te ondersteunen.’

Een ander punt was dat er nog lang niet overal in Nederland programmeraden waren, en dat bestaande programmeraden vaak geen natuurlijke plek hadden waar de leden elkaar konden ontmoeten. Kabelbedrijf Essent loste dat charmant en slim op: die financierden de programmeraden in hun regio’s zodat ze een kantoor hadden en secretariële ondersteuning waar nodig. De luis in de pels werd daarmee vakkundig ingekapseld, want wie durft te bijten in de hand die je voedt?

Grote behoefte aan ondersteuning

In 2000 beoordeelde accountantskantoor KPMG het functioneren van de programmeraden. Er kwamen toen meerdere knelpunten aan het licht. Veel programmeraden beschikten over onvoldoende geld om goed te kunnen wer-

Marco Swart: ‘Er moesten programmeraden komen die de stem van de consument zouden vertolken’

ken. Ook was het niet altijd duidelijk hoe een juist advies moest worden opgesteld. Daarnaast bleek dat de omvang en het takenpakket van de programmaraden in elke gemeente anders was. Wat te doen?

Tijdens de eerste conferentie van programmaraden in januari 2001 spraken de aanwezigen uitgebreid over mogelijke oplossingen. Het aanbieden van landelijke ondersteuning aan programmaraden was één van de oplossingen. Voor alle vragen en problemen zouden de raden bij zo'n steunpunt hulp moeten kunnen krijgen, was de gedachte.

Na die conferentie vroeg het ministerie van OCW aan organisatieadviesbureau Van Naem & Partners een verkennend onderzoek uit te voeren. Consultant Joost Kadijk, destijds werkzaam bij dit bureau, ging met de opdracht aan de slag: 'De kernvraag aan ons was te onderzoeken wat de behoefte van de programmaraden aan ondersteuning was en hoe die dan georganiseerd zou moeten worden.'

In november 2001, na een aantal gespreksrondes met uiteenlopende belanghebbenden, leverde Kadijk het 'Eindrapport Ondersteuningsstructuur

Programmaraden' op. Belangrijke conclusies waren dat er bij de programmaraden een grote behoefte was aan een landelijk georganiseerde ondersteuning op diverse gebieden; dat de programmaraden onderling veel te weinig informatie uitwisselden; en dat ze veel behoefte hadden aan objectieve informatie over onder andere programma-aanbieders, kabelmaatschappijen, programma's en kijk- en luisteronderzoeken.

Wel service, geen lobby

Wat betreft de gewenste vorm van dit landelijke steunpunt, waarvoor hij - geheel in de tijdgeest van het opkomende internet - de naam 'Kabelraden.nl' bedacht, adviseerde Kadijk een stichtingsvorm: 'Een stichting kent immers korte en heldere besluitvormingslijnen, is simpel en snel op te richten en kost relatief weinig geld.' Het zou een stichting moeten worden met een driekoppig bestuur, dat op afstand twee bureaumedewerkers aanstuurt die de feitelijke ondersteuning van de programmaraden voor hun rekening nemen. Het bestuur zou zich inhoudelijk laten bijstaan door een Raad van Advies, bestaande uit zeven afgevaardigden van programmaraden. Kadijk: 'Het bestuur is feitelijk verantwoordelijk voor het steunpunt de Raad van Advies zou zes keer per jaar sparren met het bestuur.'

Niet iedereen begroette zijn rapport met klaoengeschal, zo was er het nodige wantrouwen vanuit de programmaraden die door Essent werden ondersteund, zegt Kadijk: 'Zij waren bang dat zo'n landelijk steunpunt hen alleen maar voor de voeten zou lopen. Ondersteuning kregen ze immers al genoeg van hun kabelbedrijf. Veel programmaraden wilden aanvankelijk ook niet dat het steunpunt hen zou vertegenwoordigen in politiek Den Haag; zij wilden geen machtige lobbyclub, maar een degelijk servicepunt.'

Wat betreft de financiering adviseerde hij OCW om het landelijk steunpunt te subsidiëren: 'Er waren op dat moment pakweg 450 gemeenten die bij de programmaraden betrokken waren. Om die financieel te laten opdraaien voor dat ene steunpunt, zou enorm veel bureaucratie en gedoe opleveren. Het ministerie ging akkoord met die subsidie, we dachten aan een ton of drie tot vier per jaar, dus dat was te overzien. Wat betreft financiering van de programmaraden was het ministerie van meet af aan heel duidelijk: "daar gaan wij niet over, dat regelen de gemeenten zelf maar" was hun stelling.'

Kabelraden.nl snel op de kaart

Als eerste werd gezocht naar een voorzitter voor het bestuur. Kadijk: 'Ik kwam destijds geregeld op het ministerie. Daar viel de naam van Marco Swart, die zich in de jaren negentig vanuit verschillende rollen had gemanifesteerd in de wereld van de media. Hij kende de branche, had veel bestuurlijke ervaring en had goede lijntjes met de landelijke politiek. Hij leek ons een zeer geschikte kandidaat voor het voorzitterschap van het bestuur.' Kadijk pakte de telefoon, en Swart zei vrij snel ja. Het bestuur werd in 2002 gecompleteerd door secretaris Suzanne Wolf en penningmeester IJde Haakma.

Kadijk en Swart gingen in de loop van dat jaar samen op zoek naar kandidaten voor *kabelraden.nl*. Als eerste strikten ze Pablo Meegdes, daarna Marieke

Joost Kadijk: 'Analoog kijken marginaliseert, waarmee de rol van de programmaraden langzaam maar zeker is opgelost'

‘Sommige programma-
raden waren bang dat
zo’n landelijk steunpunt
hen alleen maar voor de
voeten zou lopen’

Pette. Meegdes was op dat moment voorzitter van de programmaraad Haarlem, Tuin zat in de programmaraad Delft. Het duo trad aan in het voorjaar van 2003, Pette werd directeur van *kabelraden.nl*, Meegdes beleidsmedewerker. Het is bijzonder dat het duo ruim tien jaar altijd naadloos heeft samengewerkt, zegt Kadijk met een glimlach: ‘Pablo en Marieke bleken elkaar geweldig aan te vullen. Ik vind het dan ook best knap dat ze het tien jaar

met z’n tweeën hebben uitgehouden. In hun eerste jaar hebben ze heel snel een website opgezet, die programmaraden veel praktische informatie bood. Daarnaast lanceerden Marieke en Pablo het kwartaalmagazine ‘Kabelraad’, de elektronische nieuwsbrieven, en begonnen ze aan het Handboek Programmaraden. Zo kregen ze *kabelraden.nl* snel op de kaart.’ Swart vult aan: ‘Ze hebben de kar van begin tot eind getrokken. Ik heb het altijd als een voorrecht beschouwd om met Marieke en Pablo te mogen werken. Daarnaast hadden we als bestuur ook frequent overleg met de Raad van Advies. Die was heel divers samengesteld (zie kader) vanuit de programmaraden, en had voor ons een goede rol als klankbord en toetssteen.’

Positie programmaraden onderstreept

In september 2003 nam de Tweede Kamer een wijziging van de Mediawet aan waarin de positie van programmaraden nogmaals werd onderstreept. In datzelfde jaar trokken programmaraden voor ’t eerst op naar het Commissariaat voor de Media omdat ze een scheidsrechter zochten voor de geschillen die ze hadden met de kabelbedrijven: APR en programmaraad Rotterdam stonden tegenover UPC over de doorgifte van Eurosport en Arte; de rechtbank in Den Haag deed uitspraak in een zaak over het advies van de programmaraad Bollenstreek, gericht aan Casema. Het waren de eerste juridische schermutselingen die de toenemende professionaliteit van de programmaraden illustreerden. Ze wilden dat de kabelexploitanten hun adviezen hoe dan ook ter harte namen. Swart: ‘De kunst was om enerzijds de eigen verantwoordelijkheid van de programmaraden te blijven verstevigen en daarnaast toch een goede partner te blijven van kabelexploitant en zenders. In de eerste jaren waren de juridische procedures met name gericht tegen UPC; ze gingen over feitelijke

De eerste website
van *kabelraden.nl*

De eerste Raad van Advies van *kabelraden.nl* bestond uit:

Samuel de Leeuw	Programmaraad Haarlemmermeer
Bert Janssen	Programmaraad Limburg
Gerard Koutstaal	Programmaraad IJsselland/NOP/Zuid Drenthe
Marten Beinema	Zeeuwse programmaraad
Aat de Pruis	Programmaraad Leidschendam, Voorburg, Rijswijk, Wassenaar
Mehmet Uygun	Algemene Programmaraad
Martin Teunissen	Utrechtse Programmaraad

Bij de samenstelling van deze RvA was destijds gelet op een goede spreiding over de kabelexploitanten, omvang van de programmaraad en geografische spreiding. Dat uitgangspunt is altijd gebleven.

Het bestuur van *kabelraden.nl* bestond uit de volgende drie leden:

Marco Swart	voorzitter
IJde Haakma	penningmeester
Suzanne Wolf	secretaris

kwesties, en partijen legden zich neer bij de uitspraak van het Commissariaat.’

Wilden de programmaraden in het begin absoluut niet dat *kabelraden.nl* namens hen ging lobbyen in politiek Den Haag, na een paar jaar was dat wel anders, constateert Swart: ‘Kabelraden had zich in hun ogen blijkbaar bewezen. Daar is toen veel discussie over geweest: *kabelraden.nl* wilde wel de belangen van de programmaraden ondersteunen in Den Haag, maar alleen voor die opvattingen die door alle programmaraden werden ondersteund.’ Jaren later, in 2009, kwam er vanuit programmaraad Oost-Gelderland een discussie op gang of het wenselijk was dat de programmaraden meer directe zeggenschap over *kabelraden.nl* zouden krijgen. Swart: ‘Daaruit kwam naar voren dat de meerderheid van de programmaraden dat niet wilde. Ze wilden *kabelraden.nl*

nl graag houden als de primair dienstverlenende organisatie die het inmiddels was geworden. Eerlijk gezegd zie ik dat achteraf wel als een hoogtepunt. Blijkbaar vonden ze dat wij het goed deden.'

Consument krijgt heft in handen

Swart en Kadijk maken de balans op van ruim tien jaar programmaraden. *Kabelraden.nl*

heeft zeker gezorgd voor de gewenste kwaliteitsverhoging van het werk van programmaraden, zegt Kadijk: 'Vooral het Handboek was heel praktisch en handig. Daarnaast waren de jaarlijkse conferenties en tv- en radiodagen voor de leden van programmaraden erg nuttig om hun werk goed te kunnen doen.' Swart benadrukt dat de vrijwilligers van de programmaraden zeker een pluim verdienen: 'Ga er maar aan staan: als je je werk goed doet, hoor je er niemand over; verdwijnt er ergens een zender uit het pakket, waar je als programma-raad niets aan kunt doen, dan valt de hele gemeenschap over je heen.'

Een paar jaar geleden pleitte Swart voor meer consumenteninvloed op het digitale kabelaanbod. Omdat ook bij digitale pakketten het aanbod groter blijft dan de beschikbare ruimte op de kabel. Uiteindelijk zou iedere abonnee, stelde Swart, gebaat zijn bij een systeem waarin hijzelf beslist voor welke zenders hij wil betalen. Nu heeft de wal het schip gekeerd: 'De consumenten van nu kijken steeds minder tv, en gebruiken in plaats daarvoor internet, waaronder Youtube; de VS loopt voorop wat betreft het gebruik van HBO en Netflix. Consumenten bepalen wat ze wanneer willen zien, vanuit hun eigen afweging of ze daarvoor het vereiste bedrag willen betalen. Dat wordt ook hier in Nederland onze toekomst.' Inmiddels kijkt zo'n tachtig procent van de Nederlandse consumenten digitaal. Kadijk: 'En dus beslissen de programmaraden over een afkalkend, analoog basispakket waar nu nog zo'n twintig procent naar kijkt. Analoog kijken is binnen een paar jaar compleet gemarginaliseerd. En daarmee is de rol van de programmaraden langzaam maar zeker opgelost. Het oorspronkelijke uitgangspunt van de programmaraden, invloed van de consument en tegenwicht bieden aan de kabelexploitanten, vind ik nog steeds heel goed; Europees gezien is het volstrekt uniek.'

Dat de programmaraden en *kabelraden.nl* nu verdwijnen, ziet Swart vooral als een 'fact of life': 'Dit zagen we met z'n allen al jaren aankomen. Daar moet je nuchter in zijn. Gedurende de helft van ons bestaan hebben we gediscussieerd over onze opheffing en wat er daarna zou moeten gebeuren. Maar waar het uiteindelijk allemaal om draait, zijn de belangen van de kijker en de luisteraar.'

POLITIEK EN WETGEVING

Verschillende Tweede Kamerleden hadden de afgelopen jaren de 'programmaraden' in hun portefeuille. Serieuze aandacht kreeg de consumenteninvloed op de kabel vooral als het kabinet een brief of wetswijziging naar de Tweede Kamer stuurde. Een aantal Kamerleden liet ook op andere momenten zien het onderwerp - en programmaraden - een warm hart toe te dragen. In dit hoofdstuk kijken drie van hen terug: Jasper van Dijk (SP), Martijn van Dam (PvdA) en Joop Atsma (CDA). Daarnaast vertelt wetgevingsjurist Thijs Tuik van OCW over de veranderende mediawetgeving.

SP-kamerlid Jasper van Dijk aanjager achter amendementen en Meldpunt Kabelklachten 'Ziggo schrapte zenders, kijkers hadden het nakijken'

Kamerlid Jasper van Dijk (SP) is altijd een warm pleitbezorger geweest van de programmaraden. In zijn ogen moest de consument meer invloed krijgen op het zenderaanbod van kabelbedrijven. Hij was de aanjager achter een aantal belangrijke amendementen bij de Mediawet en wist met zijn Meldpunt Kabelklachten de aandacht te richten op het in zijn ogen laakbare gedrag van kabelbedrijven.

Van Dijk is SP-kamerlid sinds 2006, en heeft zich vanaf het begin ontfermd over de mediaportefeuille. 'Ik heb dit altijd een prachtig onderwerp gevonden. Tv is voor iedere burger het venster op de wereld. De SP is een groot voorstander van de publieke omroep en van een toegankelijk en pluriform aanbod van tv- en radiozenders. Zoals de Tweede Kamer het beleid van de regering controleert, zo horen de programmaraden het beleid van de kabelbedrijven te kunnen toetsen. Want anders kunnen die ongestoord hun gang gaan.'

Hij opende in de zomer van 2011, in nauwe samenwerking met Pablo Meegdes van *kabelraden.nl*, het meldpunt Kabelklachten. Dat werd een groot succes. Pakweg driekwart van de ruim 2.000 meldingen ging over kabelbedrijf Ziggo. 'Die haalde vijf zenders uit het analoge pakket zonder enig overleg. Gewaardeerde zenders als BBC en CNN werden botweg geschrapt, net als de Duitse zenders in Limburg. Terwijl de tarieven gelijk bleven. De kijkers hadden het nakijken. Logisch dat ze daarover klaagden. Naast Ziggo kregen we ook klachten over het gedrag van UPC, Caiway en andere kabelbedrijven. Ook die rommelden met het zenderaanbod, en boden volgens de klagende consumenten soms slechte service.'

Markt met publieke functie

Van Dijk bundelde de klachten in een Zwartboek en bood dat aan aan de toenmalige minister Van Bijsterveldt. 'In dat Zwartboek stond ook een aantal aanbevelingen. Zoals de oprichting van een onafhankelijke klachteninstantie waar kijkers terecht zouden kunnen met hun klachten. Maar Van Bijsterveldt deed daar uiteindelijk heel weinig mee. Dan hadden de kijkers heel wat meer aan haar partijgenoot Joop Atsma.'

Van Dijk zocht vervolgens naar een meerderheid in de Tweede Kamer voor zijn standpunten. Zodat hij via een motie alsnog de juiste maatregelen zou kunnen afdwingen. 'Ik wilde dat de adviezen van programmaraden niet meer zomaar genegeerd konden worden door de kabelbedrijven. De crux is en blijft dat kijkers inspraak horen te hebben op het zenderaanbod van kabelexploitanten.'

De meeste partijen kreeg ik wel mee. Alleen de VVD en de PVV niet; en het CDA heeft het er de laatste jaren ook bij laten zitten. De ene woordvoerder zit er nou eenmaal meer bovenop dan de ander. De VVD stelt dat de kijker makkelijk naar een andere aanbieder kan overstappen, maar iedereen weet dat dat allesbehalve makkelijk is. De rtv-markt is niet zomaar een markt, maar een markt met een publieke functie. Waarbij de overheid garant moet staan voor een pluriform aanbod van zenders. De markt die er nu is, functioneert niet, omdat er nauwelijks concurrentie is tussen de kabelbedrijven.'

Meer tegenmacht

Uiteindelijk kwam er toch een wetswijziging, dankzij de inspanningen van Van Dijk, die samen met Martijn van Dam (PvdA) en Joël Voordewind (CU) een amendement indiende dat een meerderheid kreeg. En over welk amendement ging dat? Uit zijn tas haalt Van Dijk een kopietje van Kamerstuk 33 426-41. Hij houdt het A4-tje triomfantelijk omhoog: 'Dit was het hoogst haalbare. Hier gaat het om, lees artikel 6.16. Het gaat om één woord, het woordje kán.' Van Dijk gaat zitten en leest het wetsartikel

'De crux is en blijft dat kijkers inspraak horen te hebben op het zenderaanbod van kabelexploitanten'

plechtstatig voor: 'Bij ministeriële regeling kan worden bepaald dat een paketaanbieder voorziet in de instelling van een geschillencommissie voor de behandeling van klachten van abonnees over de samenstelling van het digitale standaardprogrammapakket.' Zo is de door Van Dijk gewenste 'tegenmacht' van consumenten alsnog in de wet gekomen. Waarom ging het allemaal zo langzaam? 'Pure onwil, met name vanuit het ministerie. Wat ook meespeelde: als er een wetsvoorstel op tafel lag dat de positie van kijkers versterkte, viel steeds een kabinet. Dat vertraagde natuurlijk enorm.'

Geen alternatief

Hij vindt het begrijpelijk dat met het digitale tijdperk de programmeraden ophouden te bestaan. 'We gaan naar een situatie toe waarin de kijker steeds meer zelf zijn pakket kan samenstellen. Maar het was wel zo aardig geweest als staatssecretaris Sander Dekker daar iets voor in de plaats had gezet. Bijvoorbeeld een volwaardige klachteninstantie, een kijkerspanel of een Zenderraad. Dat heeft hij niet gedaan. Nu heeft hij de programmeraden opgeheven zonder met een alternatief te komen. Je ziet die teneur richting minder inspraak van burgers ook in andere sectoren, denk aan scholen of woningcorporaties. Maar dankzij mijn amendement kunnen wij als Tweede Kamer de regering altijd aanspreken als een kabelbedrijf de kijker niet serieus neemt.'

PvdA-kamerlid Martijn van Dam verklaard voorzitter van marktonderzoek

'Van echte marktwerking is het nooit gekomen'

Programmaraden hoorden bij een tijdperk dat nu aan zijn einde komt, constateert kamerlid Martijn van Dam. Hij heeft jaren gestreden voor meer regulering vanuit de overheid om te zorgen voor een gezonde marktwerking. Ideaal vond hij het model van de programmeraden niet.

Hij behoort tot de vleugel in de PvdA die gelooft in het nut van echte marktwerking. Waarbij de consument vanuit een sterke positie kan kiezen, en aanbieders op eerlijke wijze met elkaar de concurrentiestrijd aangaan. Zo had het moeten gaan op de markt voor radio en tv, vindt Martijn van Dam. 'Maar van een echte, eerlijke marktwerking is het nooit gekomen. Er zijn een paar kabelbedrijven die de Nederlandse markt verdeeld hebben. Dat is niet verwonderlijk want het is een imperfecte markt waar door de hoge instapbarrières, denk alleen al aan de benodigde infrastructuur, weinig nieuwe spelers toetreden. Daar had de overheid dus veel strenger moeten reguleren om marktwerking af te dwingen.'

Geen gezonde marktwerking

Het is een ideologische strijd die hij naar eigen zeggen al jaren voert. Met zowel de minister van EZ als met de Europese Unie. 'Beide hebben zich er de laatste jaren veel te gemakkelijk van afgemaakt met een ultraliberaal standpunt: hoe minder de overheid zich met deze markt bemoeit, des te beter het is. Maar je ziet dat het niet werkt, dat die markt zichzelf echt niet gaat sturen. Sterker nog, de EU is overgegaan van een ex ante naar een ex post regelgeving: je mag alleen ingrijpen als het al mis is gegaan. Waarmee de weg naar preventief ingrijpen is afgesloten. Dat is de illusie van waaruit Europa aankijkt tegen interne marktwerking: als je eerst oude staatsbedrijven een paar jaar reguleert, en vervolgens ruimte geeft aan nieuwe toetreders van onderop, ontstaat er vanzelf een gezonde concurrentie. Niet dus. Grote marktpartijen, zoals kabelbedrijven, kunnen hun marktmacht maximaal uitnutten. Zij bepalen de tarieven en de inhoud van hun zenderpakketten. De ontevreden consument heeft geen stem en kan in praktijk niet stemmen met zijn voeten.'

Niet representatief

Hoe beoordeelt Van Dam het functioneren van programmeraden? 'Het positieve van de programmeraden is altijd geweest dat ze een slot op de deur vormden. Kabelaars moesten rekening met hen houden. Een nadeel vindt hij

‘De ontevreden consument heeft geen stem en kan in praktijk niet stemmen met zijn voeten’

dat programmaraden lang niet altijd een goede afspiegeling vormden van hun achterban: ‘Hoe representatief waren ze nou eigenlijk? Het zijn vrijwilligers, niemand heeft voor hen gestemd. Vaak zijn leden van programmara-den veel uitgesprokener dan de gemiddelde consument. Dat heeft soms tot ongelukken geleid, waarbij niche-zenders in het pakket kwamen die populaire zenders eruit drukten.’

Maar het was toch juist de bedoeling dat de programmaraden zouden bijdragen aan meer pluriformiteit van het zenderpakket? ‘Natuurlijk, maar men deed dat soms vanuit zeer particuliere opvattingen. Bijvoorbeeld als een piepkleine Franse zender of een cultuurzender werd geadviseerd, waar vrijwel niemand behoefte aan had. Vervolgens moesten ze dan ook nog als vrijwilligers de

strijd aangaan met ervaren juristen van de kabelbedrijven, met hun grote commerciële belangen. Natuurlijk waren de programmaraden er voor de pluriformiteit, maar een al te afwijkende voorkeur verzwakte hun positie natuurlijk wel.’

Marktonderzoek als richtsnoer

Zenders waren niet altijd blij met de programmaraden, benadrukt Van Dam: ‘Ze moesten stad en land afreizen om hun zender te promoten. Dit model was dan ook niet ideaal. Welk model dan wel? Echt ideaal vind ik een model van “conditional access” waarbij je als consument zelf je zenders kiest en daar per zender voor betaalt. Technisch kan dat ook makkelijk. Maar kabelbedrijven en zenders zijn er niet voor, omdat ze er geen financieel belang bij hebben. Zo zijn de businessmodellen van grote zenders nog steeds gebaseerd op het maximaliseren van bereikscijfers.’

Van Dam was de afgelopen jaren groot voorstander van gedegen marktonderzoek onder kijkers en luisteraars, zodat kabelbedrijven mede op grond van klantoordelen hun zenderaanbod zouden inrichten. Het is er nooit van gekomen: ‘Ik wilde dat in de wet opnemen, inclusief controlemechanismen. Maar dat is helaas niet door de Tweede Kamer gekomen, met name omdat men vreesde dat dat tot teveel bureaucratie zou leiden.’

Het einde van de programmaraden markeert een bijzonder moment, vindt Van Dam: ‘Hiermee wordt een punt gezet achter de historie van de kabelnet-

ten in Nederland. Dat hing natuurlijk al jaren in de lucht, met de ontwikkeling van digitaal. De digitalisering biedt ruimte aan uitbreiding van pakketten, waardoor de schaarste oplost en het minder relevant wordt hoe je die schaarste verdeelt.

De kans dat de kabelbedrijven over pakweg tien, vijftien jaar nog steeds een dominante marktpositie hebben, is zeer klein, vermoedt Van Dam: ‘Ik verwacht dat de investeringen in glasvezel door zullen gaan, digitenne hebben we nu, en er komen meer alternatieven op de markt. Straks zullen consumenten zelf kiezen uit de zenders die ze maar willen.’

Voormalig CDA-kamerlid Joop Atsma over de invloed van kijker en luisteraar

‘Tv en radio heel betaalbaar voor consument’

De motie ‘Atsma-Slob’ uit 2007 is een begrip voor leden van programmaraden. In die motie werd immers gepleit voor meer invloed van programmaraden en uitbreiding van hun adviesbevoegdheid richting digitale pakketten. De inspanningen zijn niet voor niets geweest, constateert Joop Atsma.

Liefst twaalf jaar had kamerlid Joop Atsma media in zijn portefeuille. Dat hield op toen hij in 2010 staatssecretaris werd van Infrastructuur en Milieu, in het kabinet-Rutte I. Zijn warme aandacht voor de mediaportefeuille is niet verwonderlijk: Atsma begon zijn loopbaan als journalist, zo werkte hij voor onder andere de NOS, het Friesch Dagblad en Omrop Fryslân. ‘Ik heb er altijd aan gehecht dat met name de publieke zenders makkelijk toegankelijk zouden zijn voor iedere burger, waar ook in Nederland. Ik ben er dan ook blij mee dat ik heb kunnen bijdragen aan gratis doorgifte van het digitale signaal voor de publieke omroepen.’

Het systeem met de programmaraden was zeker niet ideaal, vindt Atsma, maar wellicht was het al met al de minst slechte optie: ‘Dit systeem heeft toch tot goede resultaten geleid als je kijkt naar de gerealiseerde pluriformiteit van het zenderaanbod. Je moet je realiseren dat het nou eenmaal ontzettend lastig is om iedereen te mobiliseren en invloed te laten uitoefenen op het zenderpakket dat hij krijgt aangeboden door zijn kabelbedrijf. We hebben kunnen voorkomen dat de kabelbedrijven de afgelopen jaren alles zouden bepalen, wat zeker ten koste was gegaan van het publieke zenderaanbod. Ik denk dat de gemiddelde consument nu heel tevreden is met het zenderaanbod waarover hij kan beschikken, gezien ook wat hij daarvoor moet betalen.’ Hij is een verklaard tegenstander van de afschaffing van de omroepbijdrage die mensen tot 2000 jaarlijks moesten betalen: ‘Door deze blunder werden de programma’s van de publieke omroep vanaf 2000 nadrukkelijker betaald vanuit de belastingopbrengsten. En daarmee werd het systeem speelbal van de politiek.’

Ook invloed op digitale pakket

In 2003 pleitte Atsma voor het organiseren van verkiezingen zodat leden van programmaraden democratisch gekozen zouden kunnen worden. Hij had er

destijds moeite mee dat belangstellenden zich simpelweg voor een programmaraad konden aanmelden. 'Dat leidde soms tot hobbyisten die binnen hun programmaraad alleen maar hun eigen voorkeuren naar voren schoven. Ik vond dat het wel wat democratischer mocht. Maar ja, veel belangstelling om in een programmaraad te gaan zitten, is er nooit geweest. Dus van dat plan is nooit iets terechtgekomen.'

In 2007 nam de Tweede Kamer een motie aan van Atsma en Arie Slob (Christen Unie), waarin werd bepleit de invloed van consumenten op zenderpakketten via programmeraden te verstevigen en uit te breiden, ook richting de digitale pakketten. 'Het leek ons goed om te waarborgen dat aanbieders hun pakketten niet langer konden wijzigen zonder instemming van de kijkers en luisteraars, met wie zij immers een contract afgesloten hadden. Daarentegen, vergeet niet hoe lastig het voor kabelexploitanten soms is om in iedere regio of stad weer een ander pakket te moeten samenstellen en aan te bieden aan hun klanten.'

Regionale programma's digitaal

In de loop der jaren is er in zijn ogen meer rust gekomen: 'Door de digitale ontwikkelingen is er voor kabelbedrijven gestaag meer ruimte gekomen om het zenderaanbod te vergroten. Dat is goed voor de pluriformiteit en het evenwicht binnen zenderpakketten. Steeds meer mensen kunnen goed leven met wat ze voorgeschoteld krijgen. En als het ze niet bevalt, kunnen ze via andere wegen, zoals internet, vaak alsnog kijken naar het programma dat ze willen zien. Vergelijk onze pakketten maar eens met wat je in een buitenlandse hotelkamer kunt ontvangen, daar word je meestal niet vrolijk van.' Een andere vooruitgang vindt hij de opkomst van de regionale zenders: 'Daar kijken mensen ontzettend graag naar, ikzelf inclusief. Ik heb me er destijds sterk voor gemaakt om die regionale tv-programma's op de digitale kabel te krijgen. Dat is gelukt.'

Door de verwachte doorgroei van glasvezelnetten komt de consument in een steeds riantere positie te zitten: technisch is steeds meer mogelijk, en dus kan de consument steeds meer zenders verwachten. Moet hij daar dieper voor in de buidel tasten? Atsma verwacht van niet: 'Ik vind dat het voor de Nederlandse consument heel betaalbaar is om tv te kijken en radio te luisteren. Dat zal wel zo blijven, denk ik. Als politiek hebben we daar het afgelopen decennium aan bijgedragen, zodat kabelbedrijven niet alleen maar dure pakketten aanboden aan hun klanten.'

'We hebben kunnen voorkomen dat de kabelbedrijven de afgelopen jaren álles zouden bepalen'

Senior jurist Thijs Tuik van OCW over veranderende wetgeving

'Mediawetgeving is bij uitstek een politiek beladen onderwerp'

Hij adviseerde als senior jurist op het Ministerie van OCW diverse bewindspersonen. Thijs Tuik gaat in vogelvlucht langs het wettelijk medialandschap. Een gesprek over onder meer het Bollenstreekarrest, een inbreukprocedure en de uitleg van 'zwaarwegende redenen'. 'Waterdicht was deze aanpassing van de Mediawet niet, maar op iedere regel is wel iets te bedenken.'

Thijs Tuik is ruim dertig jaar in ambtelijke dienst. Hij startte bij de Economische Controledienst en werkte daarna als wetgevingsjurist bij het Ministerie van EZ. Later, in 1997, stapte hij over naar de directie Media, Letteren en Bibliotheken van wat nu het Ministerie van OCW heet. Eerst als wetgevingsjurist en daarna als senior jurist. Inmiddels is hij daar plaatsvervangend Hoofd Financieel en Juridisch Beleid. In zijn eerste jaren bij OCW kreeg Tuik direct te maken met de programmeraden.

'In die begintijd hadden de gemeentes hun kabelnetwerken net verkocht aan private partijen. Die kabelbedrijven groeiden snel uit tot grote bedrijven, met machtige marktposities. Daarom besloot de politiek om gemeenten aan te zetten tot het opzetten van programmeraden.'

Tuik heeft als jurist al die jaren meegeschreven en meegedacht over wetgeving met betrekking tot omroepdistributie en programmeraden. 'Dat gemeenten programmeraden moesten instellen, was toen heel logisch. De regels over programmeraden zijn uit de tijd dat de kabel geliberaliseerd werd, de ruimte op de analoge kabel schaars was en er een gebrek aan concurrentie was.'

Weinig transparant

Maar al snel klonk kritiek, uit de hoek van de kabelaars en de politiek. In die programmeraden zouden oudere grijze heren sigaren rokend in achterkamertjes hun eigen zenderkeus bedisselen. Criticasters vonden die programmeraden maar schimmig oftewel, in het jargon van nu, te weinig transparant.

‘Het is belangrijk dat media onafhankelijk zijn, een variatie aan opvattingen en interesses weerspiegelen en rekening houden met kwetsbare groepen’

En dus ontstond de behoefte om de programmaraden te professionaliseren, wat resulteerde in de oprichting van *kabelraden.nl* in 2002. ‘Dat pakte al snel goed uit. *Kabelraden.nl* zorgde ervoor dat het functioneren van programmaraden verbeterde. Dat deed *kabelraden.nl* onder meer door het verstrekken van kijk- en luistercijfers, het bijhouden van ontwikkelingen op mediagebied en het verstrekken van informatie over programma-aanbieders. Verder gingen leden workshops en trainingen volgen en wisselden programmaraden onderling informatie uit. Ze werden hierdoor zeker professioneler.’ Later profileerde *kabelraden.nl* zich meer en meer als lobbyclub in politiek Den Haag, vindt Tuik. ‘Dat was wel een erg ruime opvatting van hun taak, maar formeel was daar niets op tegen.’

Bollenstreekarrest

Belangrijk op dit terrein was een wijziging van de Mediawet die in 2004 in werking trad, zegt Tuik: ‘Die wetswijziging beoogde het functioneren van programmaraden te verbeteren. Daarin hadden we onder meer beschreven hoe je een programmaraad dient in te stellen, wie er voor een benoeming tot lid van een programmaraad in aanmerking komen, dat er een reglement moet worden vastgesteld en wat daar dan in moet staan. En ook dat een kabelexploitant het advies van een programmaraad moet volgen, tenzij hij zwaarwegende redenen kan aanvoeren om daarvan af te wijken.’ Maar ja, wanneer is een reden ‘zwaarwegend’? Ofwel, hoe waterdicht was de wetgeving op dit punt? ‘Waterdicht was deze aanpassing van de Mediawet niet. Op iedere regel is wel iets te bedenken, daar moet je je geen illusies over maken. Het gaat er bij dit soort wetgeving om dat je een probleem beheersbaar maakt.’

De inkt van dit wetsvoorstel was nog niet droog, of er volgde een uitspraak van de Raad van State die de boeken inging als het ‘Bollenstreekarrest’. Daarin werd bevestigd dat commerciële zenders en kabelexploitanten met elkaar kunnen afspreken een programmakanaal niet op te nemen in het wettelijk minimumpakket waarover een programmaraad adviseert, maar in een ander (deel van het) pakket dat door de kabelexploitanten aan hun klanten wordt doorgegeven. Door dit arrest werd de invloed van de programmaraden op de samenstelling van het analoge wettelijk minimumpakket uitgehold. Tuik constateert droog: ‘Met dit arrest konden de programmaraden de facto buitenspel worden gezet. Het arrest gaf dan ook de aanzet tot het denken over verandering.’

Europese lobby kabelbedrijven

Een volgende aanzet tot verandering was een juridisch dispuut over de vraag in hoeverre de Nederlandse wetgeving in strijd zou zijn met Europese regels. De Europese Commissie startte in 2006 een ‘inbreukprocedure’ (zie ook kader 1), omdat de programmaraden onvoldoende transparant zouden zijn en onvoldoende rechtszekerheid zouden bieden. Hoe ging OCW daar mee om? Tuik: ‘Dat was juridisch een interessante kwestie, waarvoor ik nog enige keren naar Brussel ben geweest. We hebben de Europese Commissie toen mon-

deling en schriftelijk uitgelegd dat het best meeviel met die transparantie en rechtszekerheid. En dat we werkten aan een andere regeling, waarbij het stelsel van programmaraden op termijn zouden worden afgeschaft. Uiteindelijk werd die inbreukprocedure toen door de Europese Commissie beëindigd.’ Waarom bekommerde de Europese Commissie zich überhaupt om het vermeende gebrek aan transparantie en rechtszekerheid van de Nederlandse programmaraden? Tuik lachend: ‘Ach, de lobby van kabelbedrijven in Brussel is machtig, laat ik het daar maar op houden.’

Nederlands systeem van programmaraden uniek

Nico van Eijk (Instituut voor Informatierecht, UvA) deed in 2007 onderzoek naar de wijze waarop elders in Europa consumenten betrokken zijn bij de samenstelling van het programma-aanbod op de kabel. Het Nederlandse systeem van programmaraden bleek uniek.

Eén Europese bepaling is in dit verband in het bijzonder van belang: artikel 31 van de Universele Dienstrichtlijn (UD-richtlijn). Hierin is aangegeven dat het stellen van doorgifteverplichtingen mogelijk is, maar deze dienen aan diverse voorwaarden te voldoen.

De Europese Commissie startte een zogenoemde ‘inbreukprocedure’ tegen Nederland, België en Finland omdat niet aan die voorwaarden werd voldaan. In Nederland was de regeling rondom programmaraden onder meer niet transparant genoeg. Na de toezegging dat programmaraden zouden worden afgeschaft werd de inbreukprocedure gestopt.

Analyse

De inventarisatie laat zien dat in de meeste landen sprake is van een ‘klassiek’ systeem van must-carry regulering voor publieke omroepprogramma’s en/of lokale programma’s. De positie van de consument/abonnee bij de samenstelling van het programmapakket is soms vervat in een opdracht aan de toezichthouder. Deze moet bij het toezicht rekening houden met de belangen van het publiek. Dit is onder andere het geval in het Verenigd Koninkrijk en Duitsland. Een concrete betrokkenheid van de gebruikers blijkt alleen in Nederland en Noorwegen.

Conclusies

Voor verplichtingen met betrekking tot de samenstelling van het programma-aanbod via de kabel worden twee argumenten gehanteerd. In de eerste plaats het algemeen belang (verplichtingen met betrekking tot de verspreiding van publieke omroepprogramma’s). In de tweede plaats is de dominantie van de aanbieders in de markt, en daarmee samenhangende beperkingen in keuzevrijheid van abonnees, een belangrijk argument. Betrokkenheid van consumenten/abonnees bij de samenstelling van het programma-aanbod uit zich vooral als ‘een belang waarmee expliciet rekening dient te worden gehouden’. Daarnaast worden in twee landen (Noorwegen, Nederland) consumenten direct of indirect bij de samenstelling betrokken.

Afschaffing programmaraden

Verschillende modellen passeren in de loop der tijd de revue om een gevarieerd standaardpakket te regelen. Zo was er bijvoorbeeld het zogenoemde waarborgmodel. Hierbij zouden programmaraden vervangen worden door een vorm van verplicht consumentenonderzoek, aangevuld met advisering van twee zenders door regionale klantenraden. Dit model heeft de eindstreep niet gehaald, omdat het bij nader inzien als te omslachtig werd beoordeeld en onnodige regeldruk in stand zou houden. Uiteindelijk is gekozen voor een wijziging van de Mediawet 2008 waarbij onder meer de programmaraden worden afgeschaft. Het programmaradenmodel is hiermee dus van de baan. Het betreffende wetsvoorstel is 5 november 2013 door de Eerste Kamer aangenomen. Wat gaat deze wijziging van de Mediawet 2008 betekenen voor de pluriformiteit?

Tuik: 'Het wetsvoorstel legt vast dat het digitale standaardpakket niet kleiner mag zijn dan dertig televisiezenders. Pas boven dit aantal mogen pakket-aanbieders zenders spreiden over pluspakketten. Daarmee wordt dus onder meer voorkomen dat consumenten gedwongen worden om meerdere pakketten af te nemen en daardoor op kosten gejaagd worden. Dit model garandeert dan ook dat de Nederlandse huishoudens toegang houden tot een gevarieerd standaardpakket. Met genoeg ruimte voor een goede mix van Nederlandse en buitenlandse, publieke en commerciële zenders voor een breed publiek en bepaalde doelgroepen.'

Onhandig

Hebben de programmaraden de consument in al die jaren geholpen? 'Zeker, over die invloed ben ik heel positief. Zeker in de beginjaren. Door de snelle opkomst van de digitalisering nam die invloed natuurlijk wel af.' Soms opereerden programmaraden wel eens onhandig, constateert Tuik: 'Ik herinner me bijvoorbeeld dat een programmaraad het populaire CNN niet adviseerde, omdat die zender tijdens de Golfoorlog te "gekleurd" zou zijn geweest. Het hele land stond op zijn kop! Die dingen kunnen gebeuren, maar hebben wel een flinke impact op het imago van programmaraden in het algemeen.'

De laatste jaren is de concurrentie tussen aanbieders steeds verder toegenomen, en het belang van analoge pakketten gestaag afgenomen. Had OCW daar nog een bepaalde visie over? 'Dat is een van de belangrijke redenen om te komen met het wetsvoorstel waarbij de programmaraden worden afgeschaft. Overigens gaat OCW niet over het afschaffen van analoge televisie.

Bewindslieden met media in hun portefeuille

Kabinet-Balkenende I	2002-2003	Cees van Leeuwen, LPF
Kabinet-Balkenende II	2003-2006	Medy van der Laan, D66
Kabinet Balkenende III	2006-2007	Maria van der Hoeven, CDA
Kabinet Balkenende IV	2007-2010	Ronald Plasterk, PVDA
Kabinet Rutte I	2010-2012	Marja van Bijsterveldt, CDA
Kabinet Rutte II	2012 heden	Sander Dekker, VVD

Het is aan de pakketaanbieders om te bepalen of zij analoge televisie aanbieden. Analoog kijken heeft zijn voordelen. Je hoeft bijvoorbeeld maar één abonnement af te sluiten om op meerdere toestellen in huis te kunnen kijken. Maar ik zie het aandeel van analoog nu toch snel verdwijnen. Ondertussen kijkt ongeveer 82% van de Nederlanders al digitaal. Soms hebben ze er dan nog wel een analoog abonnement bij, maar de snelle opmars van digitaal kijken via tv, tablet, pc of laptop en telefoon is onmiskenbaar.'

Medy van der Laan

Alleen objectief adviseren

Tuik diende bij OCW onder acht verschillende bewindspersonen (zie ook kader 2). Van Medy van der Laan (D66) tot Cees van Leeuwen (LPF), van Rick van der Ploeg (PvdA) tot Sander Dekker (VVD). In hoeverre moesten de ambtenaren wat betreft mediawetgeving meewaaien met de wind van de zittende bewindspersoon? Tuik: 'Dat is een klassieke vraag. Als ambtenaar moet je koers in overeenstemming zijn met de wensen en principes van de bewindspersoon en zijn partij. En vervolgens van de coalitie waarin hij opereert, waarin je zo mogelijk ook rekening probeert te houden met de wensen van de oppositiepartijen. Als ambtenaar kan je van alles vinden, maar het enige dat je kunt doen, is zo objectief mogelijk advies geven. De bewindspersoon op de voor- en nadelen van een voorstel wijzen en met name op de politieke implicaties daarvan. Jij bepaalt niet wat er gaat gebeuren, dat is toch echt de bewindspersoon.'

Politiek beladen

De mediawetgeving is al die jaren flink in beweging geweest. Sommige dossiers waren taai en stroperig en vergden een lange adem. Hoe verklaart hij dat? 'Dat kwam bijvoorbeeld door de grote tegengestelde belangen van de verschillende betrokken partijen. Of omdat er een kabinet viel. Maar iedere bewindspersoon zette zich altijd voor de volle 100% in op dit dossier. Logisch, mediawetgeving is bij uitstek een politiek beladen onderwerp. En dat is terecht omdat media een grote maatschappelijke impact hebben. Zij zijn leveranciers van nieuws en informatie, fora voor meningsvorming en debat, podia voor culturele expressie en een bron van vermaak. Daarom is het belangrijk dat media onafhankelijk zijn, een variatie aan opvattingen en interesses weerspiegelen, kwalitatief hoogwaardig zijn en rekening houden met kwetsbare groepen. Ook is het belangrijk dat de hele bevolking toegang heeft tot een gevarieerd aanbod. En dat is nou net wat we met het onlangs door de Eerste Kamer aangenomen wetsvoorstel over omroepdistributie beogen.'

PROGRAMMA-RADEN

De mediawet bepaalde van 1995 - 2013 dat elke gemeente een programmaraad moest instellen. Die vertegenwoordigt de inwoners en adviseert de kabelexploitant over het analoge tv- en radiopakket. De programmaraad doet dat door 15 tv-zenders en 25 radiozenders aan te wijzen die in ieder geval in het aanbod moeten zitten. Door deze wet kreeg Nederland een bont aanbod van programmaraden. Sommige adviseerden aan één kleine gemeente en andere aan meerdere provincies samen. Op het hoogtepunt van de invloed van programmaraden waren er zestig raden actief.

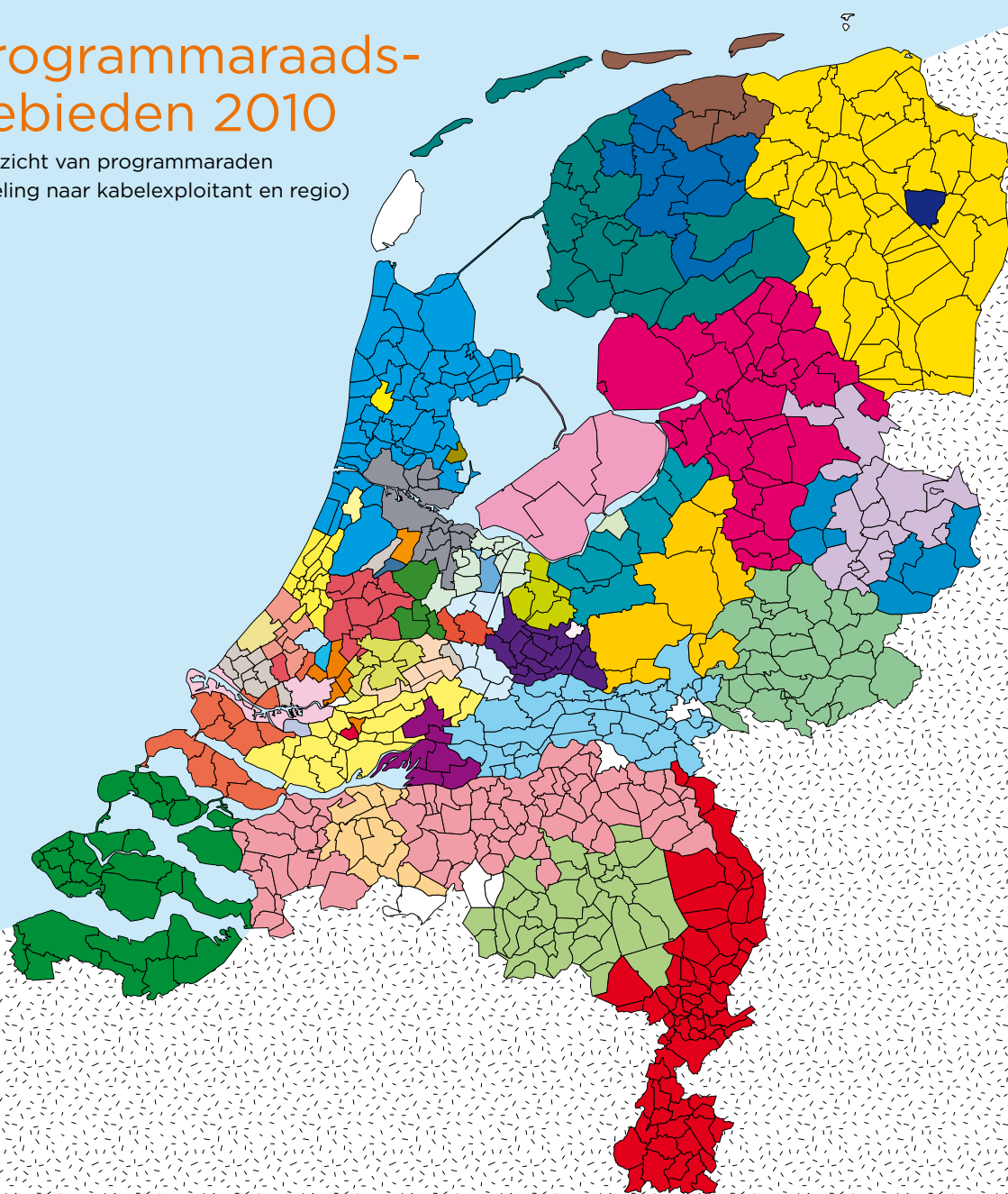
In dit hoofdstuk laten we leden van uiteenlopende programmaraden aan het woord. Over zaken als: hoe kom je tot een eensluidend advies? Hoe verliep het overleg tussen programmaraden en kabelbedrijven? Wat vond je van de jaarlijkse parade van zenders?

Daarna aandacht voor drie leden van programmaraden met een bijzonder verhaal. Ellie Wijman van de programmaraad Limburg, die te maken kreeg met honderden boze Limburgers nadat RTL opeens uit het pakket was gehaald; Axel Wallenburg van de programmaraad Friesland, over de hoogte- en dieptepunten in zijn jarenlange strijd tegen UPC; en Els van Loenen-Woelders van de APR, de eerste betaalde secretaris van een programmaraad.

Programmaraads-gebieden 2010

Overzicht van programmaraden
 (indeling naar kabelexploitant en regio)

Programmaraden facts & figures

Kabelraden.nl begon haar werkzaamheden in maart 2003. In dat jaar waren er 56 programmaraden. In de loop van de jaren is het aantal regelmatig gewijzigd:

	Programmaraden	programmaraadsleden
2004	59	-
2005	60	675
2006	60	603
2007	58	578
2008	54	568
2009	54	553
2010	48	550
2011	47	543
2012	44	520
2013	37	-

Kabelbedrijf	aantal programmaraden
Ziggo	31
UPC	14
CaiW	2
Delta	1
KTMO	1
Overig	9
Provincie	aantal programmaraden
Friesland	3
Groningen	2
Drenthe	2
Overijssel	3
Gelderland	7
Limburg	2
Noord-Brabant	6
Zeeland	1
Utrecht	8
Flevoland	2
Noord-Holland	11
Zuid-Holland	18
Regionale programmaraden	38
Gemeentelijke programmaraden	20

In de beginjaren werden veel nieuwe programmaraden opgericht, in gebieden die voorheen nog geen klanteninvloed kenden. Zo startten in de periode 2003 – 2005 onder andere de programmaraden Alkmaar, Midden Holland (Gouda e.o.), Hendrik-Ido-Ambacht, Flevoland, Hilversum, Harderwijk, Culemborg, Breda, ABCNZ, AGGWW en Amstelveen. Na 2006 werd het aantal programmaraden minder. Dat kwam vooral door overname van kabelbedrijven (verdwijnen van kleinere programmaraden als Culemborg en Schiedam) of invloed van Ziggo, dat liefst grotere adviesgebieden zag. In het laatste jaar zorgde de komende wetswijziging ook voor verminderde belangstelling voor de programmaraad.

Communicatie

Kabelraden maakte verschillende producten voor de programmaraden, om hen te helpen bij de advisering. In 2004 werden 750 handboeken onder programmaraden verspreid. In 2005 zag een folder over het functioneren van programmaraden het licht. Belangrijk voor de communicatie was de ‘basiswebsite’ voor programmaraden, waarvan in 2004 al 24 programmaraden gebruik maakten. In 2009 hadden vrijwel alle programmaraden een website.

Mede onder invloed van het 'kwaliteitsproject' liep het aantal op de websites gepubliceerde adviezen op van 69% in 2008 naar 92% in 2010.

Grootte programmaraad

De gemiddelde programmaraad adviseerde voor 306.000 inwoners. De kleinste programmaraad is Albrandswaard, opgericht voor de gemeente Albrandswaard met 18.980 inwoners. De kleinste programmaraden adviseren allemaal aan een zelfstandige kabelexploitant (Albrandswaard, Hendrik Ido Ambacht, Edam-Volendam, Veendam, Harderwijk en Kabel Noord).

De grootste programmaraad is de programmaraad Brabant. Deze ontstond in 2010 na de fusie van de vier aan @Home adviserende programmaraden in Brabant. Daarna volgen de programmaraden Limburg die ruim 1,1 miljoen inwoners vertegenwoordigt, APR met ook meer dan 1 miljoen inwoners en de programmaraad Noord-Holland, die 39 gemeenten vertegenwoordigt.

Voor de liefhebbers de aantallen per programmaraad:

Naam programmaraad	Inwoners	Naam programmaraad	Inwoners
Albrandswaard	18980	Utrecht Oost	245910
HI Ambacht	22810	Utrecht	266320
Edam-Volendam	27890	Friesland Ziggo	274860
Veendam	28020	Flevoland	295820
Harderwijk	40120	Friesland UPC	297430
Lekzoom	49001	CaiW	303776
Kabel Noord	61550	Rijmond	306730
Amstelveen	77880	Breda	311770
Hilversum	81250	Rijnland Bollenstreek	367460
Weidegebied	81900	Zeeland	373520
Alkmaar	92850	Twente	429700
Delft	94720	Gelderland Noord	440850
AGGWW	100630	Oost Gelderland	450080
Zoetermeer	113570	Haagse programmaraad	463050
Midden Holland	127920	Zuid-Holland Zuid	496740
BCNZ	131326	Rotterdam	592960
Haarlem	144630	IJsselland/NOP/ZO Drenthe	672010
LRVW	145370	Gelderland Zuid	736680
KTMO	178810	Zuid-Oost Brabant	753510
RPGO	186570	Noord-Holland	898730
Karper	200080	Groningen/Drenthe	887530
Gelre West	206180	APR	1.035.106
Eemland	223630	Limburg	1.104.370
Midden Utrecht	231140	Brabant	1.245.920

Zes programmaraadsleden in gesprek

'Onze relatie met het kabelbedrijf is in een jaar of acht compleet veranderd'

Hoe kom je binnen een programmaraad tot een eensluidend advies? Hoe verliep het overleg tussen programmaraden en kabelbedrijven? Met welke ogen keek je naar de jaarlijkse parade van zenders? Deze en andere vragen legden we voor aan een panel van zes (ex-) leden van programmaraden, die ook in de Raad van Advies van kabelraden.nl hebben gezeten.

Wat waren jullie eerste ervaringen in de programmaraad?

Martin Paus: 'Mij viel direct op dat onze invloed richting Cogas Kabel eigenlijk redelijk beperkt was, gezien ook de schaarste op het kabelnetwerk. En dat enkele leden van onze programmaraad vooral voor eigen parochie preekten. Dan vroegen ze om een Franse zender, waar niemand belangstelling voor had. We werkten vanuit smalle marges, de advisering draaide ieder jaar om de mutatie van hooguit enkele stations. Logisch, want als een pakket deugt, ga je dat niet ieder jaar veranderen.'

Samuel de Leeuw: 'Ik dacht bij mijn entree dat we binnen een programmaraad samen tot een advies zouden komen. Dat was nog in de tijd van Multikabel. Ik weet nog precies hoe mijn eerste vergadering verliep. De directie van Multikabel presenteerde een lijst met zenders, en dat was het! De hele vergadering ging er direct mee akkoord. Ik viel van mijn stoel van verbazing.'

Deelnemers aan het panelgesprek

Samuel de Leeuw
programmaraad
Noord-Holland

Ronald Lavooi
oud-voorzitter
programmaraad
Zuid Oost Brabant

Martin Paus
programmaraad
Cogas Kabel

Herbert van Til
programmaraad
Harderwijk

Aad Overvliet
programmaraad
Brabant

Robert Kaijser
oud-voorzitter
programmaraad
Zuid-Holland Zuid

FOKKE & SUKKE KENNEN HET NETWERK ROND BIN LADEN

HIJ HAD GEEN
INTERNET EN
GEEN TV...

DAT MOET
ZIGGO ZIJN
GEWEEST!

Ronald Lavooi:
'Veel zenders staken
ieder jaar dezelfde
riedel af, terwijl wij
zaten te wachten op
nieuwe informatie'

Hoezo inspraak? Maar die serviele verhouding was ergens in de reglementen vastgelegd. Dat was wel schrikken.'

Ronald Lavooi: 'Dat herken ik. Ik weet nog goed hoe mijn eerste vergadering binnen Programmaraad Zuidoost Brabant verliep. De voorzitter opende de vergadering, deelde mee welke besluiten al waren genomen binnen het dagelijks bestuur en stak een pijp op. Hij vertrok na twee jaar, men vroeg mij hem op te volgen. Als eerste heb ik toen het besluitvormingsproces binnen onze programmaraad genormaliseerd. Vanaf toen namen we als programmaraad een gezamenlijk besluit, waar iedereen achter stond.'

Robert Kaijser: 'Omdat wij in Zuid-Holland Zuid, conform de Mediawet, adviseerden over slechts acht posities, gingen we al snel "strategisch" adviseeren: een paar grote zenders er buiten laten en dan kleinere niche-zenders de beschermde status geven. Dat was handig, maar niet vrij van risico's. Want als een grote zender dan toch zou verdwijnen, zouden wij er als programmaraad, terecht overigens, op aangekeken kunnen worden. Ik kwam ook heel snel in aanraking met het dubieuze begrip pluriformiteit. Na al die jaren weet ik nog steeds niet wat het precies is. Wel dat het een rekbaar begrip is.'

Herbert van Til: 'We hadden in Harderwijk te maken met een kleine kabelexploitant. Voor hen was het werken met zo'n programmaraad ook nieuw. In het begin overlegden we open en eerlijk met elkaar over mogelijke wijzigingen. We konden goed met elkaar overweg; wij adviseerden, zij reageerden. En als ze een advies 'ns niet opvolgden, hadden ze altijd wel een deugdelijke argumentatie.'

Aad Overvliet: 'Wij hadden in het begin in Brabant een goede verstandhouding met het kabelbedrijf. Onze adviezen werden zonder problemen opgevolgd. Ik kwam al snel in aanraking met het democratische aspect van zenderkeuzes. We moesten ons conceptadvies publiceren in lokale media, en

dan ontstond er soms enorm veel tumult. Logisch, want met die acht plekken waren er altijd wel mensen die zich tekort gedaan voelden. Zo had ik een keer een complete schoolklas bij mij voor de deur. We hadden MTV weggelaten uit ons advies. Een groep leerlingen had daar lucht van gekregen en was naar de burgemeester bij ons in het dorp gestapt. Ze wilden "hun MTV" terug. De burgemeester stuurde ze doodleuk door naar mij. Dat was wel even wennen.'

Gebeurde dat vaker, dat kijkers en luisteraars hun stem lieten horen?

Paus: 'Zeker, ik denk dat we allemaal wel van die ludieke acties hebben meegemaakt. Ik herinner me dat MTV bij ons in Twente, na een jaar afwezigheid, campagne ging voeren voor een terugkeer op de kabel. Wij kregen een grote doos met handtekeningen; ook de burgemeester van Almelo hadden ze zo gekregen om te tekenen. Prachtig natuurlijk. Maar geholpen heeft het niet, MTV kwam niet op de kabel. Ze hadden wel een belangrijk signaal afgegeven. Zodoende hebben we MTV later wel weer geadviseerd.'

De Leeuw: 'Je had notoire brievenschrijvers, meestal wilden die dan een Franse zender op de kabel hebben. Of je kreeg een hele lading brieven die allemaal afkomstig bleken uit een Rotterdamse moskee. Je werd er ook wel ingeluisd met die acties.'

Kaijser: 'Ik herinner me dat we een grote doos kregen van sympathisanten van muziekzender The Box. Daarin honderden strookjes papier, allemaal voorzien van een handtekening. Maar veel van die handtekeningen hadden exact hetzelfde handschrift...'

Lavooi: 'Bepaalde zenders waren er heel handig in hun achterban te mobiliseren. Die wisten ze dan op de meest ongeschikte tijdstippen in beweging te krijgen, om jou als programmaraad dwars te zitten. Of een leeraar Frans bedacht dat zijn leerlingen een brief in het Frans moesten sturen naar de programmaraad om TV5 te behouden. Kreeg je opeens een paar honderd van die brieven.'

Herbert van Til:
'We gingen op
zaterdagochtend
naar de markt, en
enquêteerden
bezoekers'

Binnen een programmaraad hadden de leden vaak uiteenlopende voorkeuren. Hoe kwamen jullie toch tot een eensluidende beslissing?

De Leeuw: 'Dat was niet zo moeilijk. Je adviseerde over slechts acht zenders. En dan kwam je met elkaar al snel uit op de geijkte populaire zenders.'

Overvliet: 'Wij keken nadrukkelijk naar de bevolkingsopbouw in ons gebied. Zo wonen er in Cuijk relatief veel mensen van Turkse afkomst. Dus zorgden we altijd voor een Turkse zender in het pakket. We keken naar de wensen van doelgroepen, maar voor de totale populatie deden wij het nooit goed. De stroom ingezonden brieven van mensen die het oneens waren met ons advies, hield nooit op.'

Van Til: 'Wij deden marktonderzoek onder de inwoners van Harderwijk. Om zo te komen tot een advies dat breed gedragen zou worden door de bevolking. We gingen dan op zaterdagochtend naar de markt, en enquêteerden bezoekers. Dat werkte heel goed. Welke zenders de mensen dan wilden? Meestal de standaard-populaire zenders als RTL4 en SBS 6. En een enkele keer kwam er een Duitse of Engelse zender uit. Ook TV Oranje is op die manier bij ons in het pakket gekomen.'

Paus: 'Wij werkten ook graag vanuit resultaten uit klantonderzoek. Ons kabelbedrijf Cogas dacht er net zo over. Uit dergelijk onderzoek kwam bijvoorbeeld naar voren dat veel mensen binnen ons verspreidingsgebied een Nederlandse muziekzender wilden. En zo gebeurde het dat wij in Twente de eerste

Nederlandse regio waren die TV Oranje doorgaven. Daar is Gerard Ardesch ons nog steeds dankbaar voor.'

Hoe verliep het overleg tussen programmaraden en kabelbedrijven?

Van Til: 'In het begin ging het altijd probleemloos. Ooit adviseerden wij een countryzender maar die was al snel ter ziele. Ons kabelbedrijf CAI zocht vervolgens zelf naar een vervangende countryzender. Ze werkten goed mee.'

Samuel de Leeuw:
'Je had notoire
brievenschrijvers,
meestal wilden die dan
een Franse zender op
de kabel hebben'

Overvliet: 'Ook bij ons ging het in de eerste jaren prima. We spraken Essent geregeld, wisten wat we elkaar hadden. Essent keek wel heel nadrukkelijk naar de onderbouwing van onze adviezen. Wat uiteraard op de achtergrond meespeelde in de relatie, was dat Essent ons ondersteunde. Rond 2008 kantelde het beeld. Ze begonnen onze invloed lastig te vinden. En daarna legden ze onze adviezen steeds nadrukkelijker naast zich neer. Dan kregen wij te horen: beste programmaraad, u hoeft geen advies uit te brengen, want wij volgen het toch niet op.'

Kaijser: 'Wij hadden geen problemen met UPC, de juridische schermutselingen uit de begintijd heb ik niet meegemaakt. Wel hadden wij binnen Zuid-Holland Zuid de gemeenten Graafstroom en Liesveld die slechts 21 analoge zenders op de tv hadden. Er onstond een probleem over het toevoegen van Family 7, een zender die juist uit die gemeenten was aangevraagd. UPC nodigde ons uit om langs te komen, maar we kwamen er niet uit; toen schorste hun advocaat de vergadering, waarna ze ons tegemoet kwamen door Disney Channel er af te halen en Family 7 daarvoor in de plaats te zetten. UPC wilde simpelweg geen sores, ze dachten denk ik ook aan hun imago.'

De Leeuw: 'Wij werden aanvankelijk echt in de watten gelegd door Multikabel. Alles kon. Als we een zender wilden bekijken, regelden zij dat. Zo nu en dan namen ze ons chic mee uit eten.'

Niet alleen kabelbedrijven, ook sommige zenders vertoetelden de programmaraden. Was dat geen al te doorzichtige tactiek om jullie monddood te knuffelen?

Lavooi: 'Het klopt dat zenders je echt probeerden te lijmen. Ik herinner me dat wij een busreis naar Polen aangeboden kregen, vanwege de lancering van een nieuw tv-programma. Daar gingen we destijds niet op in. We hadden onderling de principe-afspraken dat we cadeautjes en andere gunsten boven de vijftig euro weigerden.'

Robert Kaijser:
'UPC wilde simpelweg geen sores, ze dachten denk ik ook aan hun imago'

Van Til: 'We zijn bij zenders langs geweest en kregen dan een rondleiding, met een hapje of drankje, een pen en een sticker, zoals bij RTL4 en Sky Radio. Maar ik had niet het gevoel omgekocht te worden.'

Overvliet: 'Berucht waren de bekende informatiedagen van de zenders, waar tv- en radiozenders zich dan op een soort markt presenteerden. Bij de marktkraampjes kon je informatie over de zenders ophalen, maar je werd dan tegelijk overladen met oneindig veel hebbedingetjes. Die zenders deden erg hun best, maar heel ver ging dat nou ook weer niet. Je kreeg leuke cadeautjes mee voor de kinderen, dat was het wel.'

Lavooi: 'In de pers kwam dat vaak heel slecht over. Dan ging het alleen maar over die goodiebags.'

De Leeuw: 'Vergeet niet, dat weggeven van cadeautjes paste in het toenmalige tijdsbeeld. Op iedere vakbeurs kreeg je toch van alles mee?'

Aanvankelijk was jullie relatie met de kabelbedrijven prima, maar rond 2008 veranderde dat.

Lavooi: 'Inderdaad. Ik heb het in een jaar of acht langzaam maar zeker compleet zien kantelen. Eerst was UPC heel open en pro-actief, rond 2009 zagen we ze nooit meer, omdat ze geen waarde meer hechtten aan ons advies. Dan moest je maar afwachten wat er op 1 juli gebeurde, welke zenders het hadden gehaald en welke niet.'

Overvliet: 'In onze relatie met Ziggo gebeurde min of meer hetzelfde. Maar als er dan een radiozender wegviel, vroegen ze ons weer wel of wij een goede vervanger wisten.'

De Leeuw: 'Je zag Ziggo veranderen nadat ze hadden aangekondigd naar de beurs te gaan. Ze werden harder, zakelijker. De tijd van het overlegmodel was opeens voorbij. Aan onze adviezen hadden ze geen enkele boodschap meer. Dat hebben wij nooit willen accepteren. Sinds 2009 staan we onafgebroken met ze voor de rechter.'

Overvliet: 'Wij hebben het nooit aan laten komen op een proces, want je kon uitrekenen dat dat minstens drie jaar zou gaan duren. Als wij dan zouden winnen, bestaan we niet meer. Dat was Ziggo's politiek: in hoger beroep gaan als ze een zaak verliezen, rekken, zorgen voor uitstel op uitstel. Wij redeneerden als programmaraad dat we er niets aan hebben als we in 2012 gelijk krijgen in een zaak die in 2009 speelde.'

De Leeuw: 'Wij misten die Brabants-roomse rekkelijkheid, we zijn als noord-hollandse calvinisten doorgestaan tot aan de Raad van State. En zoals we allemaal weten, we hebben uiteindelijk gewonnen. Met steun van Kabelraden en advocaat Matthijs Kaaks. En inderdaad, het hielp ons niks. Maar we wilden onze geloofwaardigheid niet op het spel zetten.'

Overvliet: 'Wij zijn daar dan toch nuchterder in geweest. Kijk, wij werden ondersteund door een aantal Brabantse gemeenten; hoe verkoop je aan hen dat je veel geld hebt uitgegeven aan een uitzichtloze juridische procedure?'

De Leeuw: 'Dat vind ik geen argument. Het is toch een principekwestie? In de zaak tegen Ziggo wonnen wij bij het Commissariaat; daarna wendde Ziggo de steven naar een rechter in Groningen; tot onze verbijstering gaf die rechter Ziggo gelijk dat onze aanpak van strategisch adviseren niet mag; de Raad van State weerlegde dat en legde kabelbedrijven op dat ze onze adviezen wel degelijk moesten opvolgen. Maar dat deden ze niet.'

Paus: 'Met Cogas Kabel hebben wij altijd een constructieve en prettige relatie gehad.'

Hoe kijken jullie terug op de parade van zenders die zich ieder jaar aan de programmaraden presenteerden?

Paus: 'Ik vond het ieder jaar een hoogtepunt. Ze kwamen soms met de meest fantastische presentaties en geweldige videoshows. MTV had daar wel een handje van, die waren daar erg bedreven in.'

Kaijser: 'Wij hadden het "geluk" dat we gebruik mochten maken van de faciliteiten van UPC in Capelle a/d IJssel. Dat deden we samen met de programmaraad van Rijnmond. Dan sloegen de zenders twee vliegen in een klap. De techniek van UPC liet de zenders echter vrijwel altijd in de steek. Ze moesten zich dan over hun teleurstelling van een mislukte presentatie heenzetten, en het verhaal uit hun hoofd doen. Ik heb goede herinneringen aan een zender als Radio Malsalsa, een Rotterdamse migrantenzender. Die kwamen

Martin Paus:
'Ik vrees dat er nu een soort eenheidsworst ontstaat'

Aad Overvliet:
'Ik had een keer een complete schoolklas bij mij voor de deur: we hadden MTV weg-gelaten uit ons advies'

standaard twee uur te vroeg en gingen nooit meer weg.'
Lavooi: 'Dat doet me denken aan die radiozender uit het oosten des lands. Werd ik vantevoren opgebeld of ze ook hun moeder mochten meenemen, dat leek ze zo gezellig. Het was erg leuk om dat soort liefhebbers aan je voorbij te zien trekken met hun zender. Bij ons kregen de zenders pakweg twintig minuten spreektijd. Het was dan jammer als ze de helft van de tijd kwijt waren met het installeren van het projectiescherm en de beamer. Probleem vond ik vaak dat veel zenders ieder jaar dezelfde riedel afstaken, terwijl ze toch konden weten dat wij hun zender allang

kenden. Wij zaten te wachten op nieuwe informatie, maar dan kreeg je een ingehuurd pr-dame met een standaard-verhaal en kijkcijfers die wij allang hadden. Tja, dat was zonde van ieders tijd.'

De Leeuw: 'Soms adviseerde je een nieuwkomer, maar dan kwam de zender er nooit. Denk aan Steven de Winter met Podium TV. We waren erg gecharmeerd van zijn verhaal en namen Podium TV op in ons advies. Dat ging dan opeens niet door. Dat zorgde voor een vervelende nasmaak.'

Paus: 'Net als met het vertrek van Het Gesprek. Die zaten bij ons in een mooie combinatie met Euronews, maar helaas.'

Lavooi: 'Erger was nog als bleek dat zenders al een deal met een kabelbedrijf hadden, om niet langer analoog te gaan.'

Waren jullie je er van bewust dat je grote invloed kon hebben op het welslagen van een zender?

Lavooi: 'Natuurlijk, je kon ze maken of breken. Dat wist je. Daar probeerden we dan ook zorgvuldig mee om te gaan. Sommige zenders durfden dit juist als argument te misbruiken: willen jullie het op je geweten hebben om twintig man werkloos te maken?'

Paus: 'Zo heb ik dat nooit ervaren. Het is de kunst een goede mix te vinden tussen vraag en aanbod, rekening houdend met de pluriformiteit.'

Kaijser: 'Ik vond dat ze ons geregeld als springplank gebruikten voor een overstap naar digitaal. Zo is TV Oranje voor onze neus weggekaapt. Zij sprokken in hun beginfase zoveel mogelijk adviezen binnen; daarmee gingen ze naar de kabelaar toe en zeiden: kijk, ik word toch wel analoog beschikbaar. Met name Ziggo knalde zo'n zender dan snel naar digitaal, op voorwaarde dat ze dan niet meer analoog konden gaan. Wij voelden ons dan misbruikt. Zo ging het ook met Family 7. Die speelden het spel niet eerlijk. Wij vroegen hoe hun onderhandelingspositie was met UPC; dan garandeerden ze dat ze komend jaar zeker analoog zouden zijn. Niet dus.'

De Leeuw: 'Brava was op dit punt het ergste. Die kletsten zich de blaren op de tong voor analoge doorgifte. Dan was iedereen zwaar onder de indruk en waren ze een jaar later niet meer beschikbaar. Dat hakte er bij ons wel in.'

Van Til: 'Het adviseren van Brava en Al Jazeera luidde indirect de ondergang van de programmaraad Harderwijk in. Dat ging als volgt: we wilden in ons advies voor 2012 TV Oranje inruilen voor Brava en RTL7 voor Al Jazeera. In de media werd door een supportersvereniging van TV Oranje de indruk gewekt dat wij TV Oranje wilden inwisselen voor Al Jazeera. Er werd een handtekeningenactie gehouden. Vervolgens zorgden TV Oranje en het kabelbedrijf ervoor dat onze geloofwaardigheid richting de bevolking verloren ging. Wij zouden misbruik maken van onze positie en door strategisch gedrag proberen het zenderaanbod te vergroten. Nadat we tijdens een openbare vergadering publiekelijk geschoffeerd werden, hebben we de eer aan onszelf gehouden en zijn we opgestapt.'

Hoe beoordelen jullie de rol van kabelraden.nl?

Kaijser: 'Ze hebben ons enorm geholpen te professionaliseren. Met name door het Handboek Programmaraden en de workshops.'

Overvliet: 'Ik weet nog goed dat toen Marieke en Pablo aantraden, Essent ons zei "dat wij maar niet teveel aandacht aan die Kabelraden moesten schenken". Ze waren er bang voor, denk ik. Toen wij binnen onze regio fuseerden

met andere programmaraden, hebben we veel goede raad en adviezen gehad van Kabelraden. Voor mezelf kan ik zeggen: ik heb veel geleerd van de professionaliteit van Kabelraden.'

Lavooi: 'Ze hebben goed geholpen om te zorgen dat programmaraden altijd goed bereikbaar waren voor hun achterban. Met een website, een mailadres, dat soort dingen.'

Programmaraden houden op te bestaan. Gaan jullie het missen?

Paus: 'Het is een glijdende schaal dat consumenteninvloed terug is gelopen naarmate de technische ontwikkelingen doorgingen. Ik vrees dat er nu een soort eenheidsworst ontstaat. Jammer, want de huidige regionale verschillen in zenderkeuzes zijn er niet voor niets. Tussen regio's zijn er duidelijk uiteenlopende voorkeuren voor zenders.'

De Leeuw: 'Wat ik zeker ga missen, zijn de jaarlijkse conferenties. Dan zag je elkaar weer terug, je kreeg veel informatie. Er waren goede sprekers en panels, kamerleden die langs kwamen, et cetera.'

Kaijser: 'Ik hoop dat de consument de programmaraden zal missen. Dan heeft onze taak op analoog gebied toch invloed gehad. Dan is ons werk niet onopgemerkt gebleven.'

Overvliet: 'Ik denk niet dat wij gemist worden. Maar wel dat wij bedankt worden, na vijftien jaar prachtig vrijwilligerswerk. Werk dat ze nergens ter wereld kennen.'

Ellie Wijman van programmaraad Limburg
over protesten en procedures

‘Toen het Commissariaat een konijn uit de hoge hoed toverde, voelden we ons gepiepeld’

Het waren soms turbulente tijden in Limburg. De programmaraad kreeg honderden boze Limburgers over zich heen, nadat RTL uit het pakket was verdwenen. En een kansrijke bezwaarprocedure werd toch verloren, omdat de programmaraad zich niet zou hebben gehouden aan de formele zittingstermijn. Ellie Wijman was ruim een decennium voorzitter van de programmaraad Limburg.

In 2005 stond Limburg op zijn kop, toen Essent plotsklaps de analoge doorgifte van het populaire RTL stopte. De voorgeschiedenis was dat Essent het jaar daarvoor Rai Uno eraf had gegoooid, zegt Ellie Wijman: ‘Wij adviseerden vervolgens om deze Italiaanse zender weer op te nemen in het pakket. Als dat gebeurde, moest een andere zender zijn plaats afstaan. Omdat we op

dat moment al beschikten over zes Duitse zenders, viel Essent keus op RTL; wat overigens geheel langs ons heen ging.’ Wat volgde, was een lawine van ellende. In de beeldvorming was het verdwijnen van RTL de schuld van de programmaraad Limburg. ‘Ik herinner me een bijeenkomst waar we allemaal onder politie-begeleiding stonden. We werden meerdere keren met de dood bedreigd. Dan werd ik ’s avonds om elf uur opgebeld, dat ze me wel wisten te vinden. Op bijeenkomsten waar ik als voorzitter van de programmaraad ons besluit verdedigde, kreeg ik honderden mensen tegenover me. Sommigen met ge-

balde vuisten vlak voor mijn gezicht. Het was heel beangstigend. De mensen voelden zich bestolen. Menigee is toen overgestapt naar digitenne of heeft een schotel aangeschaft.’

Programmaraad werd vereniging

Met de komst van Ziggo, in 2008, trad direct een verharding in, zegt Wijman: ‘Zij wilden van ons af. Hun jaarlijkse betaling aan de programmaraad Limburg zou in hun ogen moeten worden overgenomen door de gemeenten in ons verzorgingsgebied. Van de veertig gemeenten waren er maar acht die daar oren naar hadden.’ Ze had vooral te maken met Ziggo’s account managers Frank van der Weerd en René van Winden. ‘Ontzettend aardige mensen die ons waar mogelijk tegemoet wilden komen. Ze waren heel open en hadden begrip voor onze situatie. Maar ja, zij moesten natuurlijk wel het uitgestippelde beleid van hun organisatie volgen.’

In 2011 kondigde Ziggo aan het analoge pakket af te slanken, om zo meer ruimte te kunnen maken voor digitale tv-diensten. Van de dertig analoge zenders moesten er vijf uit. Ziggo verwijderde in Limburg de zenders BBC Two, ZDF, WDR Fernsehen, TV 5 Monde en Brava NL. Daarmee negeerde de kabelaar het advies van de programmaraad Limburg volledig. En dus stapten Wijman cum suis naar het Commissariaat voor de Media. Toen manifesteerde zich een sluimerend probleem: ‘Bij een deel van onze leden, die in 2003 waren benoemd, zat onze zittingstermijn van twee keer vier jaar er inmiddels op. Dat gold ook voor mij. Dat zagen we in 2010 al aankomen; we zijn toen een vereniging geworden. We hebben daarover ons licht opgestoken bij het Commissariaat en die gaf aan dat de overstap naar een vereniging feitelijk de start van een nieuwe programmaraad zou betekenen. En de termijnen dus opnieuw zouden beginnen. Wij blij, want daarmee konden we door.’

Konijn uit hoge hoed

Maar de vondst pakte niet goed uit. Toen programmaraad Limburg welgemeed (inmiddels als vereniging) naar het Commissariaat stapte, toverde die pardoes een konijn uit de hoge hoed, zegt Wijman: ‘Opeens was het Commissariaat van oordeel dat de wettelijke bepaling met zich mee bracht dat een programmaraad ten tijde van de vaststelling van het advies aan de benoemingseis moest voldoen. Dat we een vereniging waren geworden, was opeens geen valide argument meer. Dus waren we terug bij af. We verloren daarmee iedere rechtsgrond waardoor ons advies ook niet meer geldig was. Oftewel, Ziggo mocht doen wat het wilde.’ Wat het extra zuur maakte, was dat de programmaraad Limburg wat betreft de inhoudelijke punten van de bezwaarprocedure in het gelijk werd gesteld. ‘We boekten een overwinning; bijvoorbeeld waar het ons ging om de mogelijkheid strategisch te adviseren.’ De overwinning bleek een pyrrusoverwinning. De teleurstelling was groot: ‘We voelden ons gepiepeld. En dan zeg ik het nog netjes. Daarna stonden we met lege handen. Wat we ook adviseerden, we ontbeerden de laatste twee jaar formele rechtsgrond.’ Ondanks alle ellende kijkt ze ‘met een goed gevoel’ terug op haar jaren in de programmaraad: ‘Het was een mooie tijd. We zijn een hechte vriendenclub geworden. Als wij er niet waren geweest, hadden de mensen in Limburg nooit van zo’n pluriform zenderaanbod kunnen genieten.’

Kabelnet Maastricht bedreigd door TVE kijkers

De zogenaamde ‘Gruppo Pro TVE’ dreigde met explosieven de verdeelkasten van de kabel-tv in Maastricht op te blazen als de Spaanse zender TVE Internacional niet terug zou komen op de kabel. TVE was namelijk vervangen door Nickelodeon, op advies van de programmaraad. Die had klachten ontvangen over het uitzenden van stierengevechten door TVE. Tevergeefs werden meer dan 2000 handtekeningen ingezameld door de Spaanse gemeenschap in Maastricht.

Bron: De Limburger, 2004

Axel Wallenburg van Programmaraad Friesland
over de gevechten met UPC

‘Na jaren procederen kregen we Eurosport weer terug’

**Strijd om Eurosport op de kabel, strijd om het analoge pakket
niet te laten verdwijnen, strijd om productvershraling en
tariefsverhogingen tegen te gaan. De Programmaraad Friesland
lag geregeld in de clinch met UPC. Axel Wallenburg kijkt terug.**

‘Met veertien leden begonnen wij in 2002 als Programmaraad Friesland. We volgden toen een programmaraad op die al vanaf 1997 actief was geweest, maar die er mee was gestopt omdat hun samenwerking met UPC werd gekenmerkt door constante tegenwerking van UPC.

Wij wilden niet in diezelfde valkuil tuimelen. Onze voorgangers hadden destijds geen beleid opgesteld met betrekking tot werkwijze en bevoegdheden. Daarom namen wij ons voor om een handboek voor programmaraden te maken. Maar *kabelraden.nl* was ons voor, zij kwamen met een Handboek dat ons de vereiste houvast bood. In de jaren daarna groeide *kabelraden.nl* voor ons uit tot een echt steunpunt, altijd bereid om ons van advies te dienen

en altijd positief constructief bezig. Ik vind het bewonderenswaardig hoe Marieke Pette en Pablo Meegdes telkens weer initiatieven namen, of het nu ging om programma-aanbieders of zaken als het Coreguleringsmodel, het Troefkaartenmodel of het Waarborgmodel.’

‘Toen wij in 2002 begonnen, moesten we alles zelf bedenken. Zeker in onze begintijd hebben we als programmaraad vaak in de clinch gelegen met UPC, net als onze voorgangers. Dat viel samen met het feit dat ons werk als programmaraad best moeilijk was. We moesten deugdelijke adviezen opstellen, bezwaarschriften schrijven en toelichten bij het Commissariaat voor de Media, de NMa, et cetera. Het eerste advies dat we in 2002 bij UPC indienden, kan ik me nog goed heugen.

UPC volgde alleen ons advies op om ZDF en Kinderen/Veronica weer op te nemen in het pakket. UPC verwijderde zenders, waaronder Eurosport, en voegde andere zenders toe, zonder ons advies daarin te volgen. Wij wilden een zender als Eurosport graag weer terug hebben. Maar hoe moes-

ten we dat aanpakken? UPC deed alsof wij ervoor hadden gezorgd dat Eurosport van de kabel was verdwenen. We kregen stapels brieven, waaronder zelfs dreigbrieven. We besloten een postbus te nemen.’

‘In 2003 vroegen wij het Commissariaat voor de Media handhavend op te treden omdat UPC weigerde Eurosport in het wettelijke basispakket op te nemen. Daarmee week ze af van ons advies. Onder het mom dat ze geen toestemming zou hebben om Eurosport in het analoge pakket uit te mogen zenden. Eurosport maakte ons duidelijk dat UPC er simpelweg voor had gekozen om Eurosport niet meer analoog uit te zenden. Helaas stelde het Commissariaat UPC in eerste instantie in het gelijk.

We maakten daartegen bezwaar. We wezen op de inspanningsverplichting van UPC om ervoor te zorgen dat Eurosport zou worden uitgezonden en dat er een groot consumentenbelang gediend zou zijn als Eurosport op de analoge kabel uitgezonden zou worden. De uitspraak in die bezwaarprocedure was voor ons opnieuw negatief: Eurosport zou aan UPC geen auteursrechten hebben verleend.

Maar daar lieten wij het niet bij zitten. We legden onze klacht voor aan de bestuursrechter in Rotterdam. Twee dagen voor de geplande zitting deelde UPC ons, het was inmiddels medio 2005, mee dat zij ons advies met betrekking tot het wettelijke basispakket televisie volledig zou overnemen. En dat Eurosport dus weer terug zou komen. Na een jarenlange strijd hadden wij eindelijk succes!’

‘Het gedrag van UPC paste toen in het tijdsbeeld: de kabelexploitanten grepen iedere mogelijkheid aan om de adviesbevoegdheid van programmaraden te beperken. De VNG wees erop dat met name UPC het niet-wettelijk verplichte programmapakket zelf wilde kunnen bepalen en zo haar onderhandelingspositie ten opzichte van de programma-aanbieders wilde versterken.

We protesteerden met kracht tegen het gedrag van UPC, maar stonden machteloos. Punt was dat UPC onze uitgebreide adviesbevoegdheid niet erkende; die bevoegdheid was een contractueel vastgelegde erfenis uit het verleden. Daardoor hadden wij per saldo een zeer beperkte invloed op de radio- en tv-pakketten.’

‘Een ander punt was dat UPC al heel vroeg haar klanten richting een keus voor digitale doorgifte van zenders wilde duwen. In een zogenaamde kabeltelevisienota schreven ze in 2002: “Gezien het snel stijgend aantal klanten van UPC dat programma’s uit het standaardpakket in hun digitale versie bekijkt, heeft UPC besloten om de mogelijkheid van parallelle digitale doorgifte een voorwaarde te maken voor analoge doorgifte.” Een zender die alleen analoog uitzendt, werd dus geweigerd.

UPC pakte het handig aan. Naast het standaardpakket bracht het een Digitalpakket op de markt. De consument kon daar een groot aantal extra televisiezenders mee in huis zou halen. Maar van die twaalf “extra zenders” maakten er vier, waaronder Eurosport en CNN, nog deel uit van het UPC-Standaardpakket. Die waren dus helemaal niet extra. UPC stopte een paar interessante

‘We protesteerden
met kracht tegen het
gedrag van UPC, maar
stonden machteloos’

televisiezenders met een hoog marktaandeel in dat Digitalpakket, bovendien zou de klant er relatief flink voor moeten betalen. UPC misbruikte haar regionale monopoliepositie op de kabel.'

'Daarom dienden we twee klachten in bij de NMa. De eerste klacht ging over productvershraling, de tweede over prijsvorming. Wij vonden dat door overheveling van aantrekkelijke televisieprogramma's van de kabel naar het nieuwe digitale pakket van UPC, de kwaliteit van het kabelpakket werd verminderd. Dit werd nog versterkt door een prijsverhoging van 31%: minder kwaliteit, maar meer betalen. De NMa nam onze klacht met betrekking tot de prijsvorming mee in hun onderzoek naar de prijsstelling van kabelexploitanten; de andere klacht, met betrekking tot de productvershraling, werd in 2004 afgewezen.'

'Vanaf 2007 gingen we strategisch adviseren. De "bedreigde" zenders plaatsten we in groep B, de zendergroep die de programmaraad bindend mag adviseren. Dat waren ondermeer ZDF, BBC 1, BBC 2, CNN en Eurosport. Andere programmaraden maakten ook van deze mogelijkheid gebruik. Kabelbedrijven zouden immers de grote, commerciële zenders toch niet van de kabel afhaken vanwege de grote commerciële belangen, denk met name aan de reclame-inkomsten.

Onze taak richtte zich voornamelijk op het bepalen en bewaken van de acht zenders. Ieder jaar onderzochten we of er redenen waren om één of twee van de zenders te vervangen door een andere zender die beter in het aanbod paste. Wij waren de waakhonden die wilden voorkomen dat UPC's uitholling van het programma-aanbod ongeremd door zou gaan. Ons standpunt was: Wie tevreden is met het bestaande aanbod van zenders, moet dat gewoon kunnen blijven zien. Dat is niet altijd gelukt.'

Els van Loenen-Woelders, Algemene Programmaraad Groot Amsterdam

'UPC financierde in wezen zijn eigen tegenstand'

Ze was de enige betaalde secretaris van een programmaraad: Els van Loenen-Woelders. Zeven jaar lang voerde ze samen met het bestuur van de APR strijd tegen UPC. Minstens een keer of zes kwamen ze elkaar tegen bij het Commissariaat voor de Media. 'Vaak wonnen wij, want wij hadden de wet en lokale contracten aan onze kant.'

'Ik was beleidsmedewerker kunst en cultuur bij de gemeente Purmerend, toen de vice-voorzitter van de APR (Guus van de Veire) mij vroeg om secretaris te worden bij de programmaraad Regio Groot-Amsterdam. Het ging om een baan voor 24 uur in de week en dat paste mij toen goed. Ook leek het me erg leuk, dus ik zei ja. Pas later begreep ik dat ik eigenlijk de enige was met een dergelijke betaalde functie. Amsterdam liep daarmee voorop.

In onze programmaraad zat een aantal kenners van de materie, waardoor wij zeer goed waren ingevoerd. UPC was dan ook bepaald niet blij met ons. We zaten in een comfortabele positie, want de gemeente Amsterdam had destijds met de verkoop van het kabelnet bedongen dat wij over alle zenders in het pakket zwaarwegend mochten adviseren.'

'Het was onze taak om te zorgen dat het pakket pluriform was. In de regio Amsterdam wonen mensen met veel verschillende achtergronden. Die diverse doelgroepen wilden we altijd zo goed mogelijk bedienen. Er was soms discussie over het feit dat Arabische en Turkse zenders op de kabel zaten. Maar ja, tegelijk kon je daar ook Griekse en Spaanse zenders vinden. Dat kon dan blijkbaar wel zonder problemen. Over dit soort zenders ontstond geregeld ophef, bijvoorbeeld toen wij adviseerden om RTL7 te vervangen door de Arabische muziekzender Rotana. De Telegraaf sprong daar bovenop, er werden zelfs Kamervragen gesteld door de PVV. Maar UPC nam ons advies uiteindelijk niet over.'

'We adviseerden niet alleen publieke zenders uit Spanje, Turkije en Italië, maar ook commerciële zenders zoals National Geographic of BBC World. Strategisch adviseren werd steeds gebruikelijker. RTL4 zetten we dan bijvoorbeeld in het aanvullend pakket omdat UPC die zender toch wel opnam. Vaak hadden ze daar trouwens al afspraken mee gemaakt. Wij vonden dat de commerciële zenders maar in gesprek moesten met UPC want wij meenden dat

het kabelbedrijf het zenderpakket best kon uitbreiden. Technisch gezien was daarvoor genoeg ruimte. We hebben daar ook wel eens uitgebreid over gesproken met John de Jong, die de zenders van RTL Nederland distribueerde; hij wilde dan van ons weten waarom we de RTL-zenders niet adviseerden in het wettelijk basispakket. Dat legden we hem graag uit. Feit is dat de druk en de macht van de commerciële zenders in de loop der jaren wel toenam.'

'Wij gaven nieuwe zenders graag een kans en die adviseerden we dan meestal in het aanvullende pakket. UPC wilde dat doorgaans niet. Dan bleek het vaak nodig om naar het Commissariaat te gaan. Ik denk dat ik in de periode dat ik secretaris was, van 2000 tot 2007, zeker twaalf procedures bij het Commissariaat heb meegemaakt. Vaak wonnen wij want wij hadden immers de Mediawet en lokale contracten aan onze kant.. Wat ik wel leuk vond was dat het Commissariaat wel eens heeft opgemerkt dat onze adviezen altijd zo doorwrocht waren. Een bizar aspect bij die procedures tegen UPC was eigenlijk wel dat wij niet alleen gefinancierd werden door de gemeente Amsterdam, maar ook door UPC. Ook dat had de gemeente Amsterdam destijds bedongen bij de verkoop van het kabelnet. Bij UPC hadden ze dus het -terechte- idee dat ze hun eigen tegenstand financierden.'

'We zijn regelmatig op bezoek geweest bij UPC. Men was daar niet onvriendelijk, maar je merkte dat ze de lijn van hun Amerikaanse moederbedrijf moesten volgen. En die lijn was star, onbuigzaam.

UPC heeft trouwens ooit de kans gehad de APR flink af te branden. Ik had een keer een typefoutje gemaakt, met verstrekende gevolgen. Van "BBC 3" had ik per ongeluk "BBC 2" gemaakt. Zowel mijn bestuur als UPC hadden dat over het hoofd gezien. Gevolg was dat UPC de verkeerde BBC zender doorgaf.

Opeens allerlei mensen op hun achterste benen, want die typefout suggereerde dat er een populaire Engelse zender zou verdwijnen. De media doken er bovenop met koppen als "Typefout leidt tot mediareel". UPC had daar makkelijk mee kunnen scoren maar dat hebben ze toen, heel keurig, niet gedaan. Daar waren wij ze wel erkentelijk voor.'

'Ik ging altijd naar de conferenties die *kabelraden.nl* organiseerde. Daar werd je goed bijgepraat over actuele ontwikkelingen. Daar kwamen ook mensen van kabelbedrijven, zenders of het ministerie, die echt wat in de melk te brokkelen hadden. Ik heb ook nog eens workshops gegeven voor nieuwe leden van programmaraden. Hoe je een advies opstelt, hoe je een contract moet lezen, dat soort dingen.

Ik heb een buitengewoon leuke tijd gehad in de programmaraad. Veel interessante mensen ontmoet, die echt in hun zender geloofden en er met veel passie en emotie voor gingen. De gesprekken met de vertegenwoordigers van de zenders waren ook vaak interessant. Iedereen kwam langs, Harry de Winter, Ruud Hendriks, John de Mol, noem maar op. Ze waren soms wat sceptisch, zo van "wat moet ik met zo'n clubje amateurs". Maar ze behandelden ons toch ook met respect.'

'Bij UPC waren ze niet onvriendelijk, maar ze moesten de onbuigzame lijn van hun Amerikaanse moederbedrijf volgen'

APR adviseert Arabische zender Rotana

De Algemene Programma Raad (APR) adviseerde in 2007 de Arabische zender Rotana Music Europe ten koste van RTL 7. Dit advies was aanleiding voor voorspelbare islamofobe scheldpartijen op internetfora en leidde tot Kamervragen van de PVV. Ook de Telegraaf pakte uit.

Op de website 'Nieuws uit Amsterdam' gaf APR-secretaris Els van Loenen aan dat RTL 7 in aanmerking kwam omdat de kijkcijfers te laag waren. UPC was overigens niet verplicht het voorstel over te nemen en meldde dat het onvermijdelijk was om een zender aan te wijzen die zou moeten verdwijnen voor Rotana. Een woordvoerder van de programmaraad: 'Dat doen we niet graag, helemaal niet, want we weten dat we daarmee ook altijd een groep kijkers duperen, maar omdat het aantal zenders vastligt, moet dat. Het probleem zou opgelost zijn als UPC er een of twee zenders bij zet.'

Rotana was overigens niet blij dat hiermee een tegenstelling werd gecreëerd tussen Rotana en RTL7.

De advisering leidde tot Kamervragen van Martin Bosma (PVV). De partij vroeg minister Ronald Plasterk (OCW) om te voorkomen dat RTL 7 zou verdwijnen uit de regio Amsterdam. Bosma zei zich te verzetten tegen de islamisering van de Amsterdamse kabel. Daarnaast waren de regionale programmaraden de partij al langere tijd een doorn in het oog vanwege hun 'irrationele beslissingen op basis van politieke correctheid en multiculturalisme'.

De kern van de Kamervragen was:

- Deelt u de mening dat het Nederlandstalige RTL7 voor het basispakket op de kabel te verkiezen valt boven een zender uit een sjaria-staat als Saoedi-Arabië?
- Bent u bereid de macht van de programmaraden in te perken ten einde dit soort multiculturele excessen te voorkomen?

De APR kreeg veel telefoontjes naar aanleiding van het advies. Van Loenen destijds:

'Wij schrikken daar dan wel van, van de toon, vooral van de consumenten. Er zijn reacties waarvan we zeggen, nou, dat is toch spijtig dat dat zo wordt opgepakt.'

Uiteindelijk bleek de beslissing aan UPC. RTL 7 bleef in het pakket, Rotana kwam in het APR-gebied niet op de kabel.

CONFERENTIES, WORKSHOPS EN TV & RADIODAGEN

Kabelraden.nl begon in 2003 met een bijeenkomst in Rotterdam. Daarmee was een traditie geboren. Elk jaar een conferentie, al snel aangevuld met een jaarlijkse workshopbijeenkomst. De conferentie was vooral een platform voor het contact tussen verschillende partijen. Zenders, kabelexploitanten en andere belangstellenden lieten zich er in groten getale zien. Vaak werd een overzicht gegeven van de stand van zaken in techniek, zenders en de toekomst van programmaraden zelf. De workshops waren bedoeld voor verdere kwaliteitsontwikkeling van programmaraden en om elkaar te informeren. Een paar jaar werden de workshops aangevuld met een zendermarkt (tv- en radiodag). Veelbesproken elk jaar: de bijzondere locaties, gekozen met de bedoeling om er ook echt een leuke dag van te maken.

‘Conferenties boeiend symptoom van ons unieke mediabestel’

Elkaar ontmoeten, kennis delen en veel inspiratie opdoen. Dat was het motto van de jaarlijkse conferenties, de tv- en radiodagen en de workshops die kabelraden.nl jaarlijks organiseerde. Presentatoren Joost Kadijk en Jeroen te Nuijl kijken terug. ‘Het publiek was meestal erg assertief, soms raakten de gemoederen behoorlijk verhit.’

Kabelraden.nl werd in 2002 opgericht, de formele aftrap volgde op een conferentie voor programmaraden op 30 januari 2003 in Rotterdam. De toenmalige staatssecretaris van Cultuur, Cees van Leeuwen (LPF) verrichtte de officiële opening van *kabelraden.nl* en wees in zijn speech ondermeer op ‘de noodzaak van een goedwerkende programmaraad om de consumentenbelangen te beschermen, zolang er nog geen individuele keuzevrijheid is voor de burger’. Centraal in deze conferentie stonden de wensen en ideeën van de programmaraden: aan welk type ondersteuning hadden zij behoefte? De programmaraden wilden met name ‘informatie-op-maat’, gebaseerd op gedegen regionaal kijk- en luisteronderzoek. Daarnaast zag men -met vooruitziende blik, kunnen we nu vaststellen- de behoefte aan juridische ondersteuning bij bezwaar en beroepsprocedures. En uiteraard was er de roep om de adviesbevoegdheid van de programmaraden verder uit te breiden en wettelijk te verankeren.

De presentator van die conferentie was Joost Kadijk: ‘Ik was destijds adviseur. Maar Pablo en Marieke vroegen me hiervoor, en dat is tien jaar lang zo gebleven. Later kwam Jeroen te Nuijl erbij, die heeft ook een aantal conferenties en tv- en radiodagen geleid. Ik heb die dagen altijd enorm leuk gevonden. Interessante mensen, mooie locaties zoals Artis en Madurodam. Vantevoren bedachten we werkvormen voor de conferenties, en zochten we naar inspirerende sprekers.’

Publiek erg assertief

Tijdens de tv- en radiodag van 2003 gaf Kadijk, met een aantal andere specialisten, voor 't eerst creatieve workshops voor leden van programmaraden. 'Die workshops gingen over zaken als: hoe motiveer je een advies? Hoe zorg je ervoor dat je kiest vanuit de juiste criteria? Hoe verweer je je tegen ervaren juristen van kabelbedrijven? Kabelaars mogen alleen afwijken van een programmaraad-advies om "zwaarwegende redenen". Dan moet je dus wel zorgen dat de kwaliteit en onderbouwing van je advies heel sterk is. Een ander belangrijk punt was de gewenste pluriformiteit van het basispakket, die programmaraden moesten nastreven. Hoe definieer je nou pluriformiteit? Daar hebben we het zowel tijdens deze workshops als de jaarlijkse conferenties vaak over gehad.'

Later, vanaf 2005, nam Jeroen te Nuijl het presentatie-stokje (beurtelings) over van Kadijk. Te Nuijl is al vele jaren hoofdredacteur van Broadcast Magazine en zeer goed ingewijd in de mediasector. 'Ik heb altijd enorm genoten van die conferenties. Fraaie lokaties, en altijd goed georganiseerd. Bij de sprekers zaten vaak grote namen, men vond het blijkbaar de moeite waard om op te komen draven. Het publiek was meestal erg assertief, wat een enkele keer ontaardde in geneuzel, in al te lang doorgaan op details. En soms raakten de gemoederen behoorlijk verhit, bijvoorbeeld als een kabelaar probeerde uit te leggen waarom hij een zender uit het pakket had gegooid. Dat ontaardde een enkele keer in welles-niets, wat ik dan op een gegeven moment wel móest afkappen. Die conferenties heb ik altijd beschouwd als een boeiend symptoom van ons unieke mediabestel, waarin consumenten zich via de programmaraden kunnen uitspreken over wat ze willen zien en horen.'

'Het leukste op zo'n dag was het publiek er zoveel mogelijk bij te betrekken en ze tegelijk goed voor te lichten'

Verbaal lynchen voorkomen

Gaandeweg de jaren werden de debatten tijdens de conferenties steeds feller, constateert Kadijk: 'Die toenemende felheid liep gelijk op met de steeds grimmiger juridische procedures die de programmaraden voerden tegen kabelexploatanten. En met de oprukkende digitalisering waardoor het analoge pakket in de ogen van de programmaraden werd "afgeknepen". Het was altijd erg spannend als er vertegenwoordigers van kabelbedrijven als UPC of Ziggo kwamen spreken. Die begaven zich dan toch in het hol

van de leeuw. Aan mij dan de taak om de discussie te leiden, en ervoor te zorgen dat de kabelaars verbaal niet werden gelyncht door de zaal.' Welke bijeenkomsten zijn hen met name bijgebleven? Te Nuijl: 'Ik herinner me een tv- en radiodag in het Utrechtse Geld Museum in 2009. Dat was ontzettend leuk gedaan, met een markt met standjes waar binnen- en buitenlandse zenders zich presenteerden. Een jaar later, in het Aviodrome in Lelystad, kregen de mensen een stemkastje waarmee ze op stellingen konden reageren en zo direct meepraten.' Te Nuijl ging graag achterin de zaal staan: 'Dat werkte heel goed. Ik vond het vervelend om op het podium achter een tafel te blijven zitten, als een soort dagvoorzitter. De sprekers keken mij dan aan omdat ik hen vragen stelde; daarmee keken ze dan tegelijk recht de zaal in. Ik kon direct zien wie er wilde reageren, en er meteen met mijn microfoon op afstappen voor een reactie. Zo bleef het interactief en werd het niet saai. Dat is toch het leukste, om op zo'n dag het publiek er zoveel mogelijk bij te betrekken. En er tegelijk voor te zorgen dat ze goed voorgelicht worden.'

Nooit de microfoon weggeven

Kadijk herinnert zich een spetterend debat tussen de Tweede Kamerleden Jasper van Dijk (SP) en Anouchka van Miltenburg (VVD): 'Dat was in de zomer van 2012, vlak na de val van het kabinet Rutte-1. Van Miltenburg slaagde er

toen in haar eigen wetsontwerp af te branden. Waar de zaal vervolgens heel fel op reageerde. Van sommige leden van programmaraden, die er altijd waren, wist ik op een gegeven momen dat ze bij iedere vertegenwoordiger van een kabelexploitant direct met forse kritiek kwamen. De kunst voor mij was dan om mijn microfoon niet weg te geven, want dan kreeg ik 'm nooit terug.' Kadijk herinnert zich ook een conferentie waarbij zenders en programmaraden met elkaar konden 'speeddaten': 'Erg leuk, al begreep niet iedereen wat daar nou de bedoeling van was.' Te Nuijl vindt het jammer maar begrijpelijk dat het fenomeen programmaraden verdwijnt: 'Het paste nou een-

maal erg bij onze mediacultuur. En heeft ook zeker bijgedragen aan de pluriformiteit van het aanbod: dankzij de programmaraden kregen zenders als Het Gesprek en Family 7 toch een kans. Maar door de voortgaande digitalisering is zo'n adviesorgaan niet meer van deze tijd. Maximale mediavrijheid is een groot goed, dat wordt gekoesterd door veel mensen. En daar hebben we geen programmaraad meer bij nodig.'

Kadijk is het met hem eens: 'Het is logisch dat het is afgelopen. Maar ik zal die conferenties toch wel missen. Soms kreeg ik keiharde kritiek op zo'n conferentie, daar schrok ik dan wel van; maar als ze vonden dat ik het goed deed, overlaadden ze me met complimenten. Ik voelde me een beetje deel van de familie.'

'Hoe definieer je nou pluriformiteit? Daar hebben we het zowel tijdens de workshops als de jaarlijkse conferenties vaak over gehad'

ZENDERS

In dit hoofdstuk beginnen we met een uitgebreid overzicht van de tv- en radiozenders die kwamen en gingen. Vervolgens een drieluik waarin bekende vertegenwoordigers van zowel gevestigde als nieuwe zenders vertellen over hun ervaringen met programmaraden: John de Jong, Jacqueline Bierhorst en Roy Sikking.

Daarna komen vertegenwoordigers aan het woord van nieuwe zenders die het hebben gered en inmiddels gevestigde namen zijn: TV Oranje, Brava en FIP. Maar daarnaast ook aandacht voor veelbelovende nieuwelingen die meer dan voldoende adviezen van programmaraden in de wacht sleepten, maar het toch niet hebben gered: TV Oase en Podium TV.

TV- en radiozenders komen en gaan

Programmaraden zagen de afgelopen jaren vele radiostations en tv-zenders komen en gaan. Van Harry de Winter tot Ruud Hendriks, allemaal kwamen ze langs om hun zender te promoten. Legendarisch onder programmaraden zijn de grootse verhalen van zenders die zelfs nooit zijn begonnen met uitzenden. Sommige zenders kwamen ieder jaar terug met dezelfde presentatie om de programmaraad te overtuigen. Hieronder een overzicht, verdeeld naar radio- en tv-zenders.

Radio

Het radiolandschap is de afgelopen jaren enorm veranderd. Een radio-initiatief starten is vele malen eenvoudiger dan een tv-zender beginnen. Helemaal bleek dat vaak geen garantie voor een lang leven. Vooral zenders die alleen uitzonden via de kabel hadden het moeilijk. Een gunstige uitzondering daarop is de zender **Classic FM**.

Ook nog steeds op de kabel is **radio Veronica**. De zender start op 31 augustus 2003 opnieuw en neemt de kabeldekking over van Radio Nationaal. Radio Nationaal, van Ruud Hendriks, stopt met uitzenden. Het station was overigens niet van de vereniging Veronica, maar van Sky Radio dat de naam mocht gebruiken.

Naast radio Veronica kreeg ook **ID&T Radio** in 2003 een etherfrequentie. De zender bracht dancemuziek op de kabel van dance-organisator ID&T. Met plannen voor een tv-station bezocht het vervolgens de programmaraden. De tvzender is er nooit gekomen. In 2005 werd de naam veranderd in **Slam! FM** en het muzikaanbod verbreed. Dat leidde tot een discussie met het agentschap Telecom. Bij verkrijgen van het kavel (etherfrequentie) waren namelijk voorwaarden gesteld aan het percentage hitmuziek dat mocht worden uitgezonden. De zender probeerde die te omzeilen door

radio-edits van hits uit te zenden. Ruud Hendriks, Marcel Dijkhuizen en Lex Harding namen Slam! FM over en stelden Jacqueline Bierhorst aan als nieuwe directeur.

Ook **RTL FM** kreeg een etherfrequentie als tweede radiostation voor RTL. Om nationale kabeldekking te verkrijgen namen zij de kabelfrequenties over van **Country FM**. Ter compensatie zond men in het begin een uur countrymuziek uit. Dit duurde echter niet lang. Sommige programmaraden protesteerden vervolgens omdat zij een andere zender kregen dan zij geadviseerd hadden. Eigenaar Ruud Kegel van Country FM startte in 2004 het station **Nashville FM** dat alleen via internet te beluisteren is.

RTL FM was geen lang leven beschoren. De etherfrequentie ging in 2006 over naar **100% NL**. Na een langdurige rechtszaak besloot de minister dat RTL Nederland in 2003 onterecht de vergunning had gekregen. De onderliggende vergelijkende toets was niet correct uitgevoerd. Het ging dan met name om de hoeveelheid Nederlandstalige muziek. En zo ging de etherfrequentie voor een Nederlandstalige zender in 2006 alsnog naar Herbert Visser. Dezelfde Herbert Visser veroverde in 2014 een etherfrequentie op het leegstaande kavel van Arrow voor **Radio 10**.

Radio 10 FM bleef na de etherveiling van 2003 met lege handen achter. Het station ging na mislukte onderhandelingen met Sky Radio Groep verder op de kabel als **Radio 10 Gold**. 'Gold' om het 'golden oldies format' te benadrukken. Op de kabel heeft de zender altijd een trouwe achterban gehouden.

Arrow Jazz FM verkreeg ook een etherfrequentie in 2003, oorspronkelijk onder de naam Arrow 90.7 FM. Er was een aparte kavel voor jazz en klassieke muziek bij de veiling. De verwachting was dat Classic FM dit kavel zou krijgen, maar Arrow van Ad Ossendrijver ging ermee vandoor. Daardoor kreeg de jazz-zender een etherfrequentie en het moederstation **Arrow Classic Rock** bleef op de kabel uitzenden. Later kocht Arrow Classic Rock de etherfrequentie van **SBS** waar **Caz** op uitzond.

SBS had in 2006 het radiokavel van **Yorin FM** voor deze zender van RTL overgenomen. De zender werd geleid door Gerard Timmer, het latere hoofd programmering bij de NPO. Caz werd nooit succesvol en SBS toonde zich niet erg geduldig. Na verkoop van de etherfrequentie bleef de zender nog even uitzenden op de kabel en internet met non-stop muziek.

Ook met **Arrow** liep het minder goed af. De lasten van twee etherstations bleken te hoog en Arrow ging in april 2009 failliet. De zenders bleven na

het faillissement uitzenden op de kabel met bijna volledige non-stop muziek. **Arrow Jazz** maakte een doorstart en werd overgenomen door Exceed Jazz. Het station keerde in 2011 terug in de ether, nadat het succesvol een nieuwe etherverdeling had gewonnen, onder de naam **Sublime FM**.

Opvallend op de kabel was **Yam FM**, een radiostation van Johan Blom, een succesvolle christelijke ondernemer. Uiteindelijk heeft ook hij het niet gered en verkocht hij de kabelfrequenties aan **Juize FM** in 2005. Dit station startte in 2004 als antwoord van Radio 538 op het publieke FunX. In 2008 stopte de zender met uitzenden via de kabel. Wel is de zender nog verder gegaan via internet.

Radio Noordzee nationaal, dat al eerder op de kabel te vinden was, werd in 2007 nieuw leven ingeblazen. De zender wilde ook kabeldekking verkrijgen via programmaraden. Dit was echter een kort avontuur, op 1 januari 2009 staakten de uitzendingen.

Bij programmaraden zeer bekend was de kabelzender **Radio 227** van Look Boden. Radio 227 richtte zich op de oudere doelgroep met muziek uit de jaren '50 en '60. De zender kende veel problemen bij het vinden van voldoende financiering. Een teleurgestelde Boden merkte dat adverteerders niet geïnteresseerd waren in zijn oudere

Ad Ossendrijver (Arrow)

Herbert Visser (100% NL)

doelgroep. Op 3 januari 2011 staakte Radio 227 zijn uitzendingen op de kabel, met uitzondering van Zeeland (Delta). De kosten om via de kabel uit te zenden bleken te hoog. In 2013 werden de internet uitzendingen van Radio 227 overgenomen onder de naam **NostalgieNet Radio**.

In 2005 stopte **Noordzee FM** met uitzenden en droeg de frequenties over aan **Q-Music**. Deze zender is ook al jaren met succes actief in Vlaanderen en de Persgroep wilder het succes in Nederland voortzetten. **Q-Music** start samen met Studio 100 ook het radiostation **Radio BemBem**. Aangezien er nog geen soortgelijke zender op de kabel was, werd de zender al snel door de programmaraden omarmd en geadviseerd. Maart 2009 stopte deze zender. Volgens Wouter van der Goes, programma directeur van Q-Music, was de zender een heel mooi, maar niet rendabel initiatief.

De Efteling wilde met het station **Efteling Radio** het gat vullen dat achterbleef op het gebied van kinderradio. Het station startte ooit als regionaal commercieel radiostation met een FM zender in Kaatsheuvel en wilde nu landelijke kabeldekking verkrijgen. Roy Sikking verzorgde de distributie van de zender zoals hij dat voor veel zenders doet. Roy is dan ook een vaakgeziene gast bij programmaraden. Ook **BNR** zit in zijn pakket. Deze zender begon ooit als Veronica Nieuwsradio. In 1999, na

overname van de etherfrequentie JFK jazz radio, werd dat **Business Nieuws Radio**. In 2003 verkreeg de zender een etherfrequentie, werd overgenomen door de Financieel Dagblad Mediagroep en veranderd in **BNR Nieuwsradio**.

Colourful radio, een multicultureel station, startte begin 2001 en werd in 2002 overgenomen door Erik de Vlieger. Opvallend achteraf is vooral het directeurschap van prominent PVV-kamerlid Martin Bosma. Begin 2004 nam de landelijke publieke omroep Colourful Radio over als 'neventaak' tot frustratie van de commerciële omroepen. In november 2005 moest men stoppen met uitzenden, door rechtszaken van commerciële radiostations. Zij betichtten de publieke zenders van oneerlijke concurrentie en meenden dat specifieke uitzendingen voor multiculturele groepen gewoon onderdeel moesten zijn van het reguliere aanbod.

In de tussentijd begonnen de lokale omroepen van de vier grote steden met **FunX**. De zender nam de kabelfrequenties over van **Colourful radio**. In 2005 werd er een landelijke versie gemaakt. FunX kwam in de financiële problemen toen de grote gemeenten en het Rijk wilden stoppen met de financiering van de zender in 2012. FunX ging in afgeslankte versie door vanaf 2013 en is nu overgenomen door de Publieke Omroep.

Roy Sikking

Waarschijnlijk maakte geen station zoveel naamsveranderingen mee als **Yorin FM**. Het station ging na de grote etherveiling verder als **RTL FM**. Dat werd in maart 2007 overgenomen door de MTV en Sky Radio groep en werd **TMF Radio** op de kabel. In 2010 werd het weer omgedoopt in **Hitradio Veronica**, als volledig onderdeel van de Skyradio Groep. Dit duurde niet lang: op 3 januari 2011 was het afgelopen met hitradio Veronica.

Radio Moonlight, een vaste bezoeker van de tv- en radiodag, wilde met vooral Nederlandse muziek de ruimte bieden aan voormalige piraten en 'piratenmuziek'. In 2009 moest ook deze zender stoppen vanwege betalingsproblemen. Volgens Ziggo kwam de zender structureel haar verplichtingen niet na. De zender ging na een doorstart als **Team FM** verder.

KinkFm zat vanaf de start van programmaraden in het kabelpakket. De zender was eigendom van de omroepvereniging Veronica. Vele malen hing het voortbestaan aan een zijden draadje. De zender hoopte een etherfrequentie te kunnen kopen in 2003. De Vereniging Veronica zat echter te krap bij kas na een mislukt tv-avontuur en er was geen geld meer om mee te bieden. Op 1 oktober 2011 moest de zender stoppen.

De **Concertzender** heeft altijd kunnen rekenen op een warme belangstelling van programmaraden. De zender heeft ook voor de nodige hoofdbreken en procedures gezorgd. Jarenlang was de zender een neventaak van de publieke omroep en had een plaats op de kabel. Die frequenties gingen over naar **Radio 6** en in 2009 werd de concertzender opgeheven door de NPO. Er kwam een doorstart als zelfstandige stichting.

Programmaraden adviseerden vervolgens deze nieuwe zender in het basispakket. Realisering van de doorgifte bleek nog niet eenvoudig. Nu de zender geen deel meer was van het publieke pakket wilden kabelexploitanten de voorwaarden aanpassen. De zender kon echter niet voldoen aan de gevraagde vergoeding. Een procedure - van programmaraad Amstelveen - bij de Raad van State moest duidelijkheid geven. De programmaraad kreeg op vele punten gelijk maar verloor de procedure op een formeel punt: het aantal leden van de programmaraad voldeed niet aan de wet. Ziggo besloot schoorvoetend de zender in een beperkt aantal gebieden door te geven. De positie van de zender blijft ondertussen zeer wankel.

De Franse zender **FIP** nam bij vele zenderpresentaties een opvallende plaats in. De fanatieke André Doorlag onderhield programmaraden met een enthousiast pleidooi. Officieel mocht de zender zich niet bezighouden met distributie buiten Frankrijk, maar Doorlag nam vrijwillig die taak op zich.

Regionale zenders

Nederland kent naast alle landelijke commerciële stations ook een flink aantal regionale commerciële radioaanbieders. Zenders als City FM, Rebecca FM, Magic FM, Hofstad Radio, Wild FM, Freez FM, Waterstad FM, Hot Radio, Tadio 8 FM, Radio Limburg Royaal FM, Radio Continu meldden zich bij programmaraden. Ook voor deze zenders bleek een langdurige bestaanszekerheid, zelfs met een vaste regionale aanhang, vaak problematisch.

Onderzoeken

Meten is weten

Om een goed advies op te stellen is objectieve informatie nodig: over de samenstelling van de groep kijkers en luisteraars, over hun meest geliefde zenders en over het gewenste pakket.

Kabelraden.nl gaf regelmatig opdracht voor dergelijk onderzoek. Ook kocht het elke twee jaar de 'kijkcijfers per provincie' van Stichting Kijkonderzoek. Zo kregen programmaraden inzicht in het kijkgedrag van hun eigen regio. Met de zogenoemde 'enquêtetool' konden programmaraden ook hun eigen klantenonderzoek doen via hun eigen website. Voor radio heeft **kabelraden.nl** één belangrijk onderzoek gedaan.

Onderzoek 2009

Voor het eerst inzicht in beluistering 'kleinere zenders'

Intomart GfK brengt eind december 2009 de zogenoemde 'categorie overige radiozenders' nader in kaart. Dit zijn vooral lokale zenders, internetradiozenders, buitenlandse stations en landelijke en regionale zenders die niet meedoen met het normale luisteronderzoek. In dat onderzoek bedraagt het marktaandeel van deze overige zenders ongeveer 5,5 procent. Aan mensen die aangaven naar 'overige zenders' te luisteren is gevraagd welke zenders dat dan zijn:

Percentage dat zender noemt (dus geen bereiks- of luistercijfers)

VRT Studio Brussel (StuBru)	10,6%
WDR 4	10,1%
FunX	7,4%
VRT Klara	4,0%
538 Juize (voorheen Juize FM)	3,6%
GrootNieuws Radio 1008 A	3,2%
Radio Continu	3,1%

Deze cijfers zijn beïnvloed door de beschikbaarheid van het radiostation. Als het station niet op de kabel zit, kan het immers per definitie niet beluisterd worden via de kabel. En als het in de ether niet doorkomt kan je er ook niet op afstemmen.

Meest genoemde zenders per provincie

Friesland	NDR1 Niedersachsen
Groningen	Radio Continu
Drenthe	Radio Continu
Overijssel	Piratenzenders
Utrecht	FunX
Noord-Holland	FunX
Zuid-Holland	FunX
Zeeland	VRT Studio Brussel
Gelderland	WDR 4
Noord-Brabant	VRT Studio Brussel
Limburg	WDR 4
Flevoland	GrootNieuws Radio 1008 AM

Televisie

Ook bij televisie zagen programmaraden zenders komen en gaan en waren overnames en formatwijzigingen aan de orde van de dag.

De bijzondere muziekzender **The Box** - op de kabel sinds 1995 - werd in 2005 overgenomen door MTV Networks. Bij The Box konden kijkers zelf clips aanvragen via regionale muziekboxen. Na de overname kwamen de drie muziekzenders MTV, TMF en The Box in handen van MTV. In 2007 werd de zender omgedoopt tot **Comedy Central**.

Veel aandacht kreeg natuurlijk de start van **Talpa**, de zender van John de Mol. In 2005 begon de zender in deeltijd op het kanaal van **Nickelodeon**. Talpa werd al snel omgedoopt naar **Tien**. Remco van Westerloo wist tijdens de tv- en radiodag van 2006 nog te melden dat Talpa mogelijk een tweede zender zou starten. Dat liep anders. In 2007 stopte de zender, werd verkocht aan RTL en omgedoopt in **RTL8**. Ook de zender **Yorin** wordt in 2005, omgedoopt tot RTL 7, onderdeel van de RTL 'family of stations'.

Bert van der Veer (TV Oase)

Podium TV was een initiatief van Steven de Winter. Na een succesvolle ronde langs programmaraden wordt de start van de zender steeds uitgesteld. In 2008 wordt definitief afscheid genomen van het initiatief. Het bleek niet mogelijk de financiering rond te krijgen. Steven de Winter liet ondermeer weten dat de vergoeding aan kabelexploitanten tot die problemen leidt. Maar: 'Wij waren geadviseerd in basispakketten, dus moesten ze ons gewoon uitzenden', aldus de Winter.

TV Oase was een initiatief van tv-producent Harry de Winter, samen met uitgever PCM om een nieuwe commerciële kwaliteitszender op te zetten. Hoewel Bert van der Veer op onze conferentie van 2007 nog meldt dat de zender snel zal starten - en ondanks positieve steun van programmaraden - is het er nooit van gekomen.

BravaNL had die steun gezien en koos ook voor de route via programmaraden om een zender in de markt te zetten. BravaNL startte in juli 2009. Groot was de teleurstelling bij programmaraden toen de zender vervolgens koos voor een zekere digitale deal met Ziggo, boven het analoge pakket waarover programmaraden adviseerden. De zender verdween in de loop van 2011 uit het analoge pakket.

TV Oranje ging ongeveer dezelfde weg. De zender werd geadviseerd door UPC programmaraden Haarlem, Rotterdam, Hilversum en Flevoland maar trok zich in 2007 terug voor analoge doorgifte. Dit werd door programmaraden niet gewaardeerd.

Family 7 is ook een bekende van programmaraden. De christelijke tv-familiezender van Dolf van

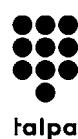

der Vegte werd in een beperkt aantal UPC-gebieden uitgezonden, vooral in gebieden waar de doelgroep te vinden is. In 2009 besloot de zender te kiezen voor digitale beschikbaarheid bij Ziggo.

Rotana Europe. Rotana Europe was ook een bijzonder verhaal. Rotana is een zendergroep uit Dubai met vooral amusementszenders, in handen van een monderne Saudische Prins. Om de zender in Nederland op de kabel te krijgen werd Henk van der Vliet aangenomen. Men probeerde

via programmaraden opname in het basispakket voor elkaar te krijgen. Zeer tegen het zere been van de PVV en de Telegraaf. Het leidde zelfs tot Kamervragen over de advisering van programmaraden. In 2008 worden de uitzendingen gestaakt bij CAIW en blijkt de zender in Europa niet meer te ontvangen.

In 2007 was opvallend genoeg de zender **Al Maghribya** in Hilversum geadviseerd en op de kabel gekomen. UPC had besloten niet te

Remco van Westerloo (Talpa)

Dolf van der Vegte (Family 7)

Ruud Hendriks (Het gesprek)

Harry de Winter (TV Oase)

moeilijk te doen bij adviezen. In 2012 adviseert de programmaraad Haarlem **Al Jazeera English** en ook dit wordt door UPC opgevolgd.

Programmaraden hebben altijd veel moeite gehad met de doorgifte van teleshopping kanalen door kabelexploitanten. In januari 2008 wordt de zender **Liveshop** failliet verklaard. Er wordt een nieuwe homeshopzender gestart **ShopZO/Suus** die vooral bij Ziggo analoge kabel-distributie krijgt. De zender is echter geen lang leven beschoren en stopt in 2010.

Ruud Hendriks, Frits Barend en Derk Sauer starten in oktober 2007 met de zender **Het Gesprek**. De zender begon via het kanaal van Liveshop van 19 tot 24 uur. Linda Brouwers, bekend bij programmeraden van Arte, verzorgde de distributie. In de zoektocht naar distributie en partners ging de zender het kanaal delen met **Euronews**. Niet altijd tot genoegen van programmeraden, die immers voor een nieuwszender hadden gekozen. Ook dit kwaliteitsinitiatief heeft het niet gehaald: in augustus 2010 werd de zender failliet verklaard.

Ook in de jeugd- en kinderzenders zagen programmeraden veel veranderingen. **Fox Kids** startte in augustus 1997 op het toenmalige TV10. In februari 2005 werd het kanaal na overname door Disney

omgedoopt tot **Jetix**. In april 2009 wijzigde het kanaal zijn naam in **Disney XD**. Het kanaal zond uit in kanaaldeling met Veronica. Daar kwam **Disney Channel** naast in 2009.

TMF stopte per 1 januari 2011 zijn analoge doorgifte. Op het kanaal ging **Comedy Central** uitzenden, overdag aangevuld door **Kindernet**. Jacqueline Bierhorst, een goede bekende van programmeraden, bezocht de programmeraden met een pleidooi om de plaats in te laten nemen door **Slam! TV**. Als Nederlandse muziektelevisie een waardiger opvolger van TMF. En met succes: Slam! TV werd geadviseerd voor circa 3,6 miljoen huishoudens. Toch moest de zender zich terugtrekken bij Ziggo en nam RTL de zender in 2011 over, waarna de zender in 2012 handen van Talpa kwam.

MTV Networks was samen met **Euronews** een van de partijen die jaarlijks de programmeraden bezochten. Deze zenders waren afhankelijk van de adviezen van de programmeraden en staken daar veel tijd in.

In 2008 verdween **TV5 Monde** uit de UPC-gebieden waar deze niet geadviseerd was. In sommige gebieden wordt de zender vervangen door **Animal Planet**, dat overigens zelf in 2011 wordt aangepast naar **TLC**. Deze zender, eveneens van Discovery Networks, richt zich vooral op vrouwen. Ook bij Ziggo verdwijnt **TV5 Monde** in 2009 uit het analoge pakket. Programmeraden adviseerden vaak als alternatief de zender **France 2**. Dit is de meest bekeken publieke zender van Frankrijk. Ziggo weigerde echter deze zender door te geven. De kabelexploitant zegt afspraken exclusief voor digitale doorgifte gemaakt te hebben. Programmeraden denken daar anders over, nu de zender zelf heeft laten weten geen bezwaar te hebben met doorgifte. Het Commissariaat gaf Ziggo gelijk en tot een beroepszaak is het niet meer gekomen. De zender TV5 Monde keerde wel terug in het analoge pakket van UPC.

Regionale commerciële televisie

Er zijn veel regionale commerciële omroepen voorbij gekomen. Denk aan zenders zoals Regio 22, Graafschap TV, Rob TV, TV 8 Brabant. Deze zenders blijken het vaak financieel moeilijk te hebben en moeten daarnaast concurreren tegen populaire publieke regionale omroepen met vaak veel meer middelen.

RTV10, TV&CO en TV13 gaan in 2008 samen tot **Brabant10** als Noord-Brabantse regionale commerciële zender. In 2012 gaat Brabant 10 failliet. In juni 2008 wordt een inval gedaan door de belastingdienst bij RNN7. Eigenaar Leo Houkamp wordt aangeklaagd wegens belastingontduiking. In november staakt de zender zijn uitzendingen. De zender had landelijke ambities en ging met John de Wolf, die bij de zender presentator was, langs de programmeraden.

In 2013 zijn de commerciële zenders TV Limburg, Focuz TV (opvolger Graafschap TV en Gelre TV), CTV Zeeland, RegioTV Infothuis (Zuid-Holland) en GPTV (Fryslan) nog op de kabel te vinden.

Onderzoek 2004

Turken en Marokkanen: kijkgedrag en wensen rondom kabel- en satellietzenders

Bij de eerste adviezen van programmaraden was er regelmatig discussie over de opname van een Turkse of Marokkaanse zender in het pakket. Keken geïnteresseerden niet veel meer via een schotel dan via de kabel?

Om meer inzicht te verwerven kreeg MCA Communicatie in 2004 opdracht om een onderzoek te doen. De uitkomsten bleken erg interessant: één van de conclusies haalde het 'quotes' jaaroverzicht van Nieuwe Revu.

Conclusies

Marokkanen kijken meer tv via de kabel dan via de satelliet. Bij Marokkanen die via de kabel kijken zijn de meest genoemde buitenlandse zenders CNN International, Eurosport en BBC 1. Bij de Turken zijn dat TRT Int, op grote afstand gevolgd door Eurosport en BBC 1. Bij Marokkanen die via de satelliet kijken zijn de meest genoemde buitenlandse zenders Al Jazeera, RTM-I (Maroc 1 en Maroc 2) en MBC. Bij de Turken zijn de meest genoemde zenders ATV, Kanal D en Show TV. Opvallend is verder dat de helft van de Turken en negen van de tien Marokkanen die alleen via de satelliet tv kijken, niet naar een Nederlandse zender kijken.

Onderzoek 2011

Analoge abonnees: uiteenlopende kijkvoorkeuren per regio

Er zijn duidelijk regionale verschillen in de kijkvoorkeuren in Nederland. Dit blijkt eind 2011 uit onderzoek van TNS NIPO onder analoge televisiekijkers. Klanten willen - naast de Nederlandse commerciële zenders - vooral zenders als CNN, BBC1, BBC2 en langs de grens ARD en ZDF in hun pakket. In Limburg horen deze Duitse omroepen zelfs bij de voorkeurslijst van de vijf zenders die mensen, na de landelijke publieke omroep en zenders van RTL en SBS, kiezen.

Andere zenders waarvoor analoge kijkers een voorkeur uitspreken zijn National Geographic Channel, Discovery Channel en Eurosport. Ook de combinatie TLC/Animal Planet doet het in sommige provincies goed. In Brabant en Zeeland kiezen mensen daarnaast voor regionale zenders als Brabant10 en CTV Zeeland. Ook in Drenthe kiest men vaker voor regionaal. Daar scoort TV Noord (de regionale zender van Groningen) erg goed. Uit het onderzoek blijkt ook dat kijkers naar analoge televisie gemiddeld ouder zijn, hoger opgeleid en vaker geen kinderen hebben.

Onderzoek 2012

Klanten willen invloed op digitale tv-pakket

Dat klanten betrokken willen worden bij de samenstelling van het tv-pakket, bleek uit onderzoek van Intomart GfK (begin 2012). Meer dan driekwart van de Nederlanders vindt het belangrijk invloed te krijgen op het aanbod van televisiezenders in het digitale zenderpakket. Dit geldt voor zowel Nederlanders mét als zonder digitale televisie.

Bijna de helft van de Nederlanders wil per zender kunnen kiezen en dus niet vastzitten aan de pakketten die tv-aanbieders samenstellen.

Van de totale groep respondenten vindt slechts een vijfde het prima als de TV-aanbieder zelf over de zenders beslist (zolang er maar wel achteraf een klacht ingediend kan worden). 87% van de Nederlanders zou bereid zijn om mee te doen aan een stemming om daarmee invloed uit te oefenen op wijzigingen in het digitale tv-pakket.

Bij de samenstelling van het aanbod vinden Nederlanders vooral belangrijk dat het aanbod van (digitale) televisiezenders divers is, er moet voor elk wat wils zijn. Daarna kiest men voor samenstelling op basis van de best bekeken zenders en op basis van onderzoek. Minder belangrijk voor de samenstelling van het digitale pakket vindt men de prijs en de regionale verschillen.

Overstappen weinig overwogen

Minder dan de helft (47%) van de Nederlanders zou overwegen over te stappen naar een andere tv-aanbieder als hun televisieaanbod wijzigt en zij hier ontevreden mee zijn. Blijkbaar ervaren mensen toch een grote barrière om over te stappen. Mogelijk hangt dat samen met het feit dat steeds meer Nederlanders gebruik maken van een 3-in-1 met tv, telefonie en internet.

Drie vertegenwoordigers van zenders over hun ervaringen met programmeraden

‘De programmeraden hebben absoluut hun functie gehad’

Deelnemers aan het panelgesprek

Jacqueline Bierhorst

John de Jong

Roy Sikking

Jacqueline Bierhorst, John de Jong en Roy Sikking. Ze waren kind aan huis bij de programmeraden. Met z'n drieën zijn ze samen goed voor ruim zestig jaar ervaring in de rtv-sector. Hoe kijken zij terug op de contacten met programmeraden en kabelbedrijven?

Jacqueline Bierhorst werkte in uiteenlopende functies voor een breed scala aan zenders, waaronder Radio 538, Veronica, TMF, MTV en SLAM!FM. Nu heeft ze haar eigen bedrijf, Jacky B, waarmee ze voor commerciële landelijke radiostations werkt; daarnaast werkt ze als directeur Marketing en Content bij Caiway. John de Jong is binnen RTL Nederland verantwoordelijk voor de distributie van de RTL-zenders. En Roy Sikking werkte voor de zenders van ondermeer SBS en Talpa. Nu is hij zelfstandig consultant voor de 538-groep waar hij zich bezighoudt met de distributie van zenders als 538 en Slam! TV. Daarnaast verzorgt Sikking de distributie van Q-music en de kinderzender Efteling-radio.

Jullie hebben alledrie het ontstaan van de programmeraden meegemaakt. Wat vonden jullie destijds van dit nieuwe fenomeen?

John de Jong: ‘Bij RTL vonden we dat een heel goede ontwikkeling. Als zender was je destijds erg afhankelijk van de kabelbedrijven. Die programmeraden zagen wij als een bescherming voor zowel de consument als voor de zenders. Het ging om kwaliteit: als je een goed programma leverde, werd je in de adviezen gekozen. Daar hadden we destijds bij het tot stand komen van de wet veel vertrouwen in.’

Roy Sikking: ‘Ik vond die programmeraden aanvankelijk een mysterie. En niemand bij onze zenders wist er iets van, hoe zo’n programmaraad werkte. Er

Jacqueline Bierhorst en John de Jong

Roy Sikking

waren geen agenda's. Opeens werd je dan uitgenodigd om je zenders te presenteren. Of niet.’

Jacqueline Bierhorst: ‘Het was logisch dat de gemeentes de invloed van consumenten wilden veiligstellen, nadat ze hun netten hadden verkocht.’

Hoe vonden jullie die rondgang langs de programmeraden?

De Jong: ‘Dat was eerst flink wennen. Daar zat je dan te wachten op een gangetje, tot je aan de beurt was. Met je laptop, je beamer en een stapel handouts.’

Bierhorst: ‘Soms mochten we tegelijk. Dan moest je opletten, dat je wel in je eigen kracht je verhaal vertelde. En niet iets lelijks zei over een andere zender. Ik probeerde mijn verhaal altijd met alle égards te doen. Maar soms was het wel tenenkrommend als jij een miljoenenbedrijf vertegenwoordigde, en voor leden van een programmaraad kwam te staan die soms inhoudelijk echt niet wisten waar het over ging. En die vervolgens rustig hun eigen zendervoorkeuren centraal zetten.’

De Jong: ‘Bij sommige programmeraden verliep alles achter gesloten deuren. Je had je presentatie en kreeg een beleefdheidsvraag. Alsof je auditie deed. Dan was je klaar en zeiden ze: “bedankt, over een maand hoort u wel wat de uitkomst is”. Aan de andere kant had je inderdaad programmeraden, zoals in Groningen, die alles in het openbaar deden. Daar zaten dan ook gewoon journalisten bij. Het leek soms net een kermis. In Groningen heb ik meegemaakt dat ik niet de beloofde tien minuten spreektijd kreeg, maar drie. Omdat er zoveel zenders naar Groningen waren gereden. Moest ik een aantal RTL-zenders presenteren in drie minuten.’

Sikking: ‘Dat laatste was extra moeilijk. Ik vertegenwoordigde meestal ook meerdere zenders. Soms speelden ze jouw zenders dan tegen elkaar uit. Ik deed bijvoorbeeld Q-music en Radio 538. Dan vroeg zo’n lid van een pro-

John de Jong:
‘De overheid heeft de programmeraden met een heel moeilijke opdracht de wereld in gestuurd’

grammaraad waarom hij nou allebei die zenders zou moeten adviseren. Tja, daar stond je dan.'

Bierhorst: 'Ik herinner me een programmaraad waar ze een eierwekker gebruikten. Zat je uren in de auto, vaak in de avondfile, en dan kreeg je exact twee minuten voor je verhaal. Maar goed, de programmaraadleden hebben zich enorm ingezet en de kwaliteit van de programmaraden nam ook in de jaren enorm toe. Ze waren van essentieel belang bij nieuwe toetreders.'

De Jong: 'Het was ook een kwestie van gunnen. Ik vond het daarom belangrijk om mijn gezicht te laten zien bij de programmaraden. En ik nodigde ze rustig uit voor een bezoek aan de zender zelf. Dat vonden ze top.'

In het begin verschilde het aantal zenders waarover de programmaraad zwaarwegend mocht adviseren. Was dat lastig voor jullie?

Bierhorst: 'Dat maakte uiteraard veel uit. Belangrijk is wat meespeelde op de achtergrond: vroeger moesten wij als zenders betalen voor doorgifte, later kregen we steeds vaker betaald. Logisch dus dat je voor jouw kanalen al een deal voor meerdere jaren probeerde te maken met een kabelbedrijf. Dan zat je voor die kanalen safe. Maar sommige programmaraden waren daar niet van gediend. Ze vreesden dat wij dan hun advies misbruikten voor deals met de kabelaars. Begrijpelijk, maar ik handelde wel oprecht vanuit mijn belangen. Lastig? Natuurlijk. Ik heb ook wel geprobeerd om dat uit te leggen. Voor de andere kanalen moest je zorgen dat je een dwingend advies kreeg, dat verschilde nog per regio en programmaraad. Je moest weten over hoeveel kanalen zo'n programmaraad dwingend c.q. vrijblijvend kon adviseren. En die aantallen hingen af van de afspraken die ooit waren gemaakt met de verkoop van de netten. Die afspraken kende je niet altijd, dus die probeerde je dan bij de programmaraadsleden te achterhalen.'

Hoe gingen de kabelbedrijven in jullie ogen om met de programmaraden?

De Jong: 'Je had twee soorten kabelexploitanten. Kabelexploitanten die zich redelijk betrokken voelden bij programmaraden, zoals Essent dat in het begin vergaderfaciliteiten ter beschikking stelde en ook vergoedingen gaf. Bij de vergaderingen was er meestal een vertegenwoordiger van het kabelbedrijf aanwezig. Uiteraard met als achterliggend doel om te weten wat er speelde en welke kant de adviezen opgingen. Maar er waren ook kabelbedrijven die de programmaraden als noodzakelijk kwaad zagen.'

Sikking: 'Ik herinner me dat Essent in het noorden en het zuiden van het land startte met markten, waar zenders zich dan konden presenteren. Dan reden we daar op een zaterdagochtend naartoe. Je rende naar je standje en stalde snel je spullen uit. Het leken wel marktkramen, met hand-outs, cd's, penningen, bekers, kladbloks, noem maar op. Het was geweldig! De mensen van de programmaraden kwamen al vroeg aan met lege tassen. Om een uur of twaalf was zo'n markt dan afgelopen. Dan waren onze tafels helemaal leeg.'

De Jong: 'Echt efficiënt was zo'n markt nou ook weer niet. De zenders deden allemaal hun eigen ding. Het duurde een paar uur, en je sprak dan een man of tien. Ik weet nog dat ik een keer heel enthousiast tegen een man stond aan te praten. Bleek dat hij gewoon met zijn vrouw mee was gekomen, die in een programmaraad zat.'

Het idee van zo'n markt was dat leden van programmaraden snel kennis konden maken met zenders.

Sikking: 'En dat was ook een prima uitgangspunt. Later is er nog 'ns een bijeenkomst geweest dat je kon speeddaten met elkaar. Dat was tijdens een conferentie van *kabelraden.nl*. Erg leuk.'

Bierhorst: 'Ik representeerde altijd niche-zenders. Dan moest je alles aangrijpen om jouw zender goed over het voetlicht te brengen. Ik ging altijd zowel naar de kabelaars als naar de programmaraden. Overal kreeg ik eerst uitgebreid te horen dat er geen markt was voor mijn zender. Maar dan moest je doorbijten. En dan lukte het meestal toch. Al wisten de mensen dan niet hoe ze Nickelodeon of 538 moesten uitspreken. Ik ben inmiddels gewend geraakt aan mensen die niet in een zender geloven; daar krijg je een enorme vechtlust van. Bij de programmaraden genoot ik gaandeweg steeds meer het vertrouwen dat ik niet met rommel aankwam. En eerlijk is eerlijk, ik heb veel aan ze te danken. Zonder een advies van de programmaraden had ik met bijvoorbeeld SLAM!TV geen poot aan de grond gekregen bij de kabelexploitanten.'

De Jong: 'Wij konden soms niet wachten op een programmaraad. Je moest gaan draaien en dan zocht je snel naar een paar programmaraden. In de hoop op een positief advies.'

Jacqueline Bierhorst: 'Zonder een advies van de programmaraden had ik met SLAM!TV geen poot aan de grond gekregen bij de kabelexploitanten'

Programmaraden waren in het leven geroepen om de pluriformiteit van het zenderaanbod te waarborgen. Wat betekende dat voor jullie en de zenders die jullie representeerden?

De Jong: 'Met dat begrip pluriformiteit heb ik altijd moeite gehad. Ik denk dat de overheid de programmaraden met een heel moeilijke opdracht de wereld in heeft gestuurd. Dan heb je als programmaraad te maken met een basispakket van vijftien zenders waarvan er al een heleboel ingevuld waren. En dan moest je uit dat hele grote aanbod van tv-zenders er zeven bijkiezen die dan pluriform waren. Ga er maar aan staan. Het was maar net hoe je het uitlegde. Programmaraden deelden vervolgens in naar genre. Dat is logisch. Maar je kunt ook betogen dat je met de vier RTL-zenders ook al heel pluriform bent.'

Sikking: 'En dan heb je ook nog te maken met de programmering binnen de zender zelf, die bij kan dragen aan de pluriformiteit. Later bedachten de programmaraden aparte pakketten. Dan had je "General Interest zenders", daar werden RTL en SBS 6 dan bijvoorbeeld in geplaatst.'

Bierhorst: 'Maar dat paste gewoon niet. Je kreeg de Duitse, Franse en Engelse zenders. Plus zenders gericht op sport, muziek, nieuws en kinderen. Nou, dan zat je al vol met de eerste vijftien.'

De Jong: 'Het was een onmogelijke zaak. En dan waren die vijftien zenders weer onderdeel van een pakket van dertig zenders, waar een aanvullend deel in zat. Wij snapten wel hoe dat systeem werkte, maar de buitenwereld niet.'

Sikking: 'Ik moest dan intern bij SBS uitleggen wat zo'n strategisch advies precies was. En dat een advies voor het aanvullende pakket niet dwingend was voor de kabelbedrijven. Dus dan kreeg ik van mijn collega's te horen dat ik mijn werk niet goed had gedaan.'

Op een gegeven moment legde Ziggo die adviezen naast zich neer. Wat vonden jullie daarvan?

Sikking: 'Dat had vooral impact voor buitenlandse en kleinere zenders. Maar als dat betekent had dat Ziggo grote zenders als RTL en SBS eruit had gehaald, dan wist je zeker dat er een volksopstand was uitgebroken. Maar bij een niche-zender was dat niet zo. Ziggo voer een duidelijke koers, zette zwaar in op digitaal. Toen ik wilde dat Efteling-radio landelijk ging, stapte ik naar Ziggo toe. Als we iets voor je kunnen doen, moet het digitaal, zeiden ze. Dat werkt niet voor kinderen, was mijn antwoord. Toen ging ik met deze zender

het traject van de programmaraden af. Binnen een jaar had ik 100% bereik. Dat was voor mij het vangnet van de programmaraden. Dat vangnet raken we nu kwijt.'

Jacqueline, jij zit bij Caiway nu aan de andere kant van de tafel. Hoe moet het verder, nu de programmaraden verdwijnen?

Bierhorst: 'Bij Caiway hebben we een klantenadviesraad, dat is iets anders dan een programmaraad. Hier werken we al jarenlang samen met klanten die ons adviseren en als klankbord dienen op gebied van programma's en de samenstelling van pakketten. Ook hoe je om moet gaan met klanten. Want het draait allemaal om de klant. Als je een verkeerd pakket samenstelt, gaat de klant naar een ander. Wellicht is zo'n klantenadviesraad ook iets voor andere kabelbedrijven.'

Wat is de consument opgeschoten met de programmaraden?

De Jong: 'Er zal geen groot gat vallen, denk ik. Maar de programmaraden hebben absoluut hun functie gehad. Het is aan de andere kant ook weer zo dat zonder de invloed van programmaraden de samenstelling van de eerste dertig zenders niet heel anders zou zijn geweest dan de invulling vanuit het kabelbedrijf. En laten we wel wezen, hoeveel consumenten wisten van het bestaan van programmaraden? Als de consument heel ontevreden was geweest over het zenderaanbod, zouden de programmaraden een veel belangrijker positie hebben gekregen.'

Bierhorst: 'Als de programmaraden er niet waren geweest had het er niet heel anders uit gezien voor de grote zenders, maar des te meer voor de kleine zenders. Veel daarvan waren er dan niet gekomen, omdat de kabels dat zouden hebben tegengehouden.'

Sikking: 'Het leuke van de programmaraad vond ik dat hun drive niks te maken had met geld. Ze wilden oprecht een beter, pluriform zenderpakket.'

Roy Sikking:
'Het leuke van de programmaraad vond ik dat hun drive niks te maken had met geld'

Gerard Ardesch over TV Oranje en BravaNL

‘Sommige leden van programmaraden waren onze grootste fan, anderen keken op ons neer’

Van ambtenaar te Ommen tot mediatycyoon. Het leven van Gerard Ardesch leest als een spannend jongensboek met een voorsnug happy end. Samen met Jur Bron is hij de man achter de succesnummers TV Oranje en BravaNL. Ardesch blikt terug op onder andere de keus tussen analoog en digitaal, en het betere blufpokeren over opera's die je niet kent. ‘Met een onsje komedie kom je soms verder dan met een kilo verstand.’

‘In mijn jonge jaren was ik dj. Dan eindigde ik de show altijd met het Hollands kwartiertje, met “’s Nachts na tweeën” van de Havenzangers, “Je wordt ouder papa”, van Peter Koelewijn, dat werk. Dat genre was razend populair, maar werd compleet verwaarloosd door Hilversum. Die les zou ik nooit vergeten. Vele jaren later, in 2005, volgde ik de realitysoap “Gewoon Jannes”, bij RTV Oost. Later zond SBS 6 daar delen van uit op de landelijke televisie. Jannes is een volkszanger uit Emmen. Die serie werd een megahit, en bevestigde voor mij eens te meer de enorme potentie van het oerhollandse, nederlandstalige muziekgenre. Ik werkte inmiddels bij Koninklijke Boom Uitgevers in Meppel, en liep Jur Bron uit Drachten tegen het lijf, die op dat moment directeur was van Nuon Telekabel. Samen bedachten we TV Oranje, een tv-zender met 24/7 louter Nederlandstalige clips. Met Krijn Topping als boegbeeld trokken we langs de programmaraden. Ik vond die ontmoetingen altijd erg spannend, je stond dan toch tegenover een kritisch consumentenpanel. Het was vlak voordat de grote Oranje-golf, met soaps rond Frans Bauer, Nederland zou overspoelen. Nadat de eerste kabelaar toehapte, begonnen we eind 2005 in Zwolle met TV Oranje. Een klein jaar later zaten we bij tweederde van de kabelaars in het digitale pakket. En in 2008 hadden we al twee miljoen abonnees. Het positieve advies van met name de programmaraad van Cogas in Almelo heeft ons daar geweldig bij geholpen.’

‘Financieel draaiden we meteen goed. Productiekosten hadden we nauwelijks. En we gaven geen cent uit aan de artiesten. Na een tijdje kwamen die graag hun clips brengen. Lee Towers wilde eerst alleen meedoen tegen betaling, waar wij niet op ingingen; een paar maanden later bood hij zijn materiaal gratis bij ons aan. Omdat hij vond dat hij ook thuishoorde op TV Oranje. Belangrijk, want dat

‘De realitysoap “Gewoon Jannes” werd een megahit, en bevestigde voor mij eens te meer de enorme potentie van het oerhollandse, nederlandstalige muziekgenre.’

gaf onze zender de juiste erkenning. Onze inkomsten? Aan reclame hebben we nooit gedaan, de kabelmaatschappijen betalen ons voor doorgifte. En de B- en C-artiesten zijn maar wat blij als wij hun videoclip laten zien.

Ziggo plaatste ons direct achter hun decoder, ze waren in die tijd net begonnen met de uitgifte van 50.000 kastjes. Bij UPC ging het anders. Veel programmeraden adviseerden UPC om ons op te nemen in het analoge basispakket, maar UPC wilde TV Oranje alleen opnemen in het digitale pakket. Daar zijn we toen vrij snel mee akkoord gegaan, maar dat heeft mij wel slapeloze nachten bezorgd. Een aantal programmeraden had voor ons hun nek uitgestoken bij de kabels, en nu lieten wij hen min of meer in de kou staan. Sommige leden van de programmeraden waren onze grootste fan, die deed je een enorm plezier met onze oranje sjaal; anderen keken op ons neer, die wilden via hun zenderkeuze echt het volk verheffen.'

'Toen we met TV Oranje onze 1 miljoenste aansluiting realiseerden, hebben we dat gevierd met een groot muziekfeest op het marktplein in Steenwijk. Daar kwam een man op af, Hans Petri, die in Engeland een bedrijf had dat opera's en operettes opnam in HD-kwaliteit. Hij wilde samen met ons iets doen, onder het motto: hij de content, wij de zender. Dat was net in de tijd dat HD doorbrak. Zo ontstond Brava HD TV, een cultuurzender voor opera, ballet en klassieke muziek. In Nederland en Vlaanderen kwamen we met deze themazender in het HD pakket van de satellietaanbieders terecht. Later maakten we er een Nederlandse vertaling van in standaard definitie. De programmaraad in Haarlem adviseerde UPC in 2009 om BravaNL op te nemen in het analoge basispakket. Haarlem was de eerste, aan hen hebben we onze doorbraak van BravaNL te danken. Want met dat advies op zak volgden vrijwel alle andere programmeraden; alleen bij Gelderland-Oost hebben we nooit een voet tussen de deur gekregen.

Een paar jaar later, in 2011, kondigde Ziggo aan dat ze ons alleen nog digitaal wilden doorgeven. Daar zijn we op ingegaan, omdat de kans op brede dekking via het analoge pakket steeds kleiner werd; bovendien zou Ziggo ons bij digitale doorgifte van BravaNL betalen, terwijl wij bij analoge doorgifte op onze beurt Ziggo zouden moeten betalen. Die omschakeling naar digitaal was voor sommige programmeraden wel een hard gelag. Overigens bleef UPC ons wel analoog verspreiden.'

'Met BravaNL hebben we nu nagenoeg landelijke dekking in de digitale pakketten van de Nederlandse kabelnetwerken. En internationaal zijn we, nadat we de programma's hebben ondertiteld in het Engels en Frans, enorm gegroeid met Brava. We zenden uit van Frankrijk tot Mozambique, van Turkije tot Libanon. En we zijn momenteel bezig om het Verre Oosten te bestormen.

Voor mij was het veel lastiger om de programmeraden te overtuigen van BravaNL dan TV Oranje, simpelweg omdat ik vrijwel niets weet van klassieke muziek. Ik moest geregeld bluffen. Dan kwam er een lid van de programmaraad Bollenstreek naar me toe met de klacht dat hij de Italiaanse versie van een of andere opera vrijwel nooit hoorde; dan zei ik dat dat nou net heel goed uitkwam, omdat wij die opera in de Italiaanse versie in onze collectie hadden! Hij blij, terwijl ik geen idee had waar de goede man het over had. Maar ja, in het leven kom je met een onsje komedie soms verder dan met een kilo verstand. Gelukkig nam onze compagnon en programma-directeur Rob Overman, afkomstig uit de klassieke muziekwereld, dit stokje later van me over.'

'Internationaal zijn we, nadat we de programma's hebben ondertiteld in het Engels en Frans, enorm gegroeid met Brava.'

André Doorlag zette het Franse FIP op de Nederlandse kaart

‘Cultuurdragers radio en tv verdienen betere behandeling’

Monsieur FIP werd hij ook wel genoemd. André Doorlag is al bijna veertig jaar groot fan van de Franse radiozender FIP. Hij zorgde er in zijn eentje voor dat deze zender nu vrijwel overal in Nederland te beluisteren is.

‘Ik werd verliefd op FIP in de jaren zeventig. Ik zat toen geregeld in Parijs, want daar woonde mijn toenmalige vriendin. Zij werkte bij FIP, wat oorspronkelijk staat voor France Inter Paris. Ik vond deze publieke radiozender meteen

geweldig. Het station biedt een wonderlijke mix van pop, chansons, jazz, wereldmuziek, klassiek en andere genres. Die aan elkaar wordt gepraat door de sensuele stemmen van dames. FIP denkt niet in hokjes en segmenten, zoals andere radiozenders.’

‘In de jaren negentig besloot ik te proberen deze zender in Nederland te distribueren. Maar kabelbedrijven deden moeilijk over de vergoedingen voor auteursrechten. In 2001 had ik met FIP voor ’t eerst beet, in Amersfoort.

Twee jaar later werd ik ook doorgegeven in Groningen en Drente. Daarna ging het snel: FIP zit in Nederland nu op een bereik van 75%. Ik heb op een gegeven moment de website www.fipned.nl gelanceerd, waar veel fans zich inmiddels hebben verzameld.

Het is me vaak gevraagd, of ik als intermediair nou wat verdiende aan FIP. Maar nee, ik heb het altijd belangeloos gedaan. En FIP kreeg niet betaald voor doorgifte.’

‘Die rondgang langs de programmaraden? Er was geen peil te trekken op de keuzes van de programmaraden. Het was altijd weer een soort loterij welke zenders een goedkeuring van de leden kregen en welke niet. Zeker was dat je de leden moest behagen en daarvoor werd geen middel geschuwd. Pin-ups, vreemd uitgedoste mensen, folders, filmpjes, alles zag je aan je voorbijtrekken. Het was een jaarlijks terugkerend circus. Zoveel programmaraden, zoveel meningen over wat iets toevoegde en wat niet.

Trends en modes gingen niet aan de programmaraden voorbij. Daardoor had ik soms het nakijken met mijn Franse, publieke zender. Je moest niet brutaal zijn, want de programmaraden hielden niet van dwang. Ook moest je niet met een te gekke zender op de proppen komen. Ik had te doen met die spreker van Family 7, die elke keer weer moest ervaren dat zijn zaad op rotsige bodem viel. De vergaderingen van de programmaraden van Groningen en Drenthe vonden plaats op luxe locaties. Alles was tot in de puntjes verzorgd. Andere programmaraden moesten zich zien te redden in achterafzaaltjes, of in een café aan de stamtafel. Maar waar ik ook was, die bijeenkomsten waren altijd leuk.’

‘Er was geen peil te trekken op de keuzes van de programmaraden. Het was altijd weer een soort loterij welke zenders een goedkeuring kregen en welke niet.’

Monique van Wijngaarden zag initiatief
TV Oase stranden

‘TV Oase was intelligente televisie voor een intelligent publiek’

TV Oase moest tegenwicht bieden aan de oprukkende massa-tv. Met betekenisvolle, intelligente programma's, gemaakt vanuit een maatschappelijke betrokkenheid. Monique van Wijngaarden presenteerde het plan voor TV Oase destijds bij de programmaraden en legt uit waarom de zender het niet heeft gered.

‘Met TV Oase wilden we zo'n zeven jaar geleden inhoudelijke, Nederlandse televisie brengen die weer ergens over ging. Een soort Nederlandse versie van Canvas. Kwaliteitstelevisie met informerende, amuserende en educatieve programma's. In die tijd vervlakte het televisielandschap in rap tempo. Er kwamen steeds meer zenders met een vergelijkbaar profiel die zich op de massa richtten met wat wij noemden risicoloze programmering. Er kwam steeds meer programma-onderbrekende reclame; ook het aantal gesponsorde programma's nam toe, er was steeds minder onafhankelijke televisie. Wij wilden daar iets tegenover stellen, een oase van rust. Bedenker Harry de Winter noemde het “slow television”. TV Oase zou een betekenisvolle, intelligente en onafhankelijke tv-zender moeten zijn, gemaakt vanuit een maatschappelijke betrokkenheid. Geen alternatief voor de publieke omroep, maar juist een aanvulling daarop.’

‘Naast Harry waren er inhoudelijk nog een aantal partijen betrokken bij TV Oase: PCM Uitgevers, de Stichting Democratie en Media, en ook de BBC. Plus mensen als Leon Ramakers, Bob Meijer, Boudewijn Poelman, Derk Sauer, Oswald Schwirtz, Bert van der Veer en Gerda Boerboom. Mijn rol was de distributie van TV Oase richting de programmaraden. Daarvoor nog had Harry zijn visie nog voorgelegd aan een aantal mensen uit de tv-markt; ik werkte daaraan mee, met het opstellen van de eerste haalbaarheidsstudies.

Wat betreft de doelgroep: de zender was bedoeld voor iedereen die meer verdieping en achtergronden wilde. Voor mensen die vernieuwende, uitdagende en ook controversiële televisie niet uit de weg gingen. Dan heb je het over lezers van kwaliteitsbladen, kijkers van Nederland 1 en 3, en Canvas. Intelligente televisie voor een intelligent publiek.’

‘De rondgang langs de programmaraden

was een hectische tijd, maar tegelijk erg leuk en spannend. In Limburg kreeg ik drie minuten om TV Oase te presenteren! Dus dan ging het om de kunst van het weglaten. Maar de kracht van TV Oase was prima uit te leggen met weinig woorden. Dat bleek ook wel: we sleepten zo'n 90% van de adviezen in de wacht. Ik meen dat alleen de programmaraden van Casema nog wilden wachten met het geven van een positief advies.’

‘Uiteindelijk ging TV Oase niet door. De investeerders haakten af. Echt heel jammer dat TV Oase daardoor strandde. We hadden grote aspiraties; wat meespeelde was dat het een tamelijk risicovolle onderneming zou zijn, in een krimpende reclamemarkt. Businessplannen werden negatief bijgesteld. Eerst wilden PCM en Stichting Democratie en Media TV Oase toch doorzetten, ondanks dat ze zich realiseerden dat ze het op termijn niet alleen zouden kunnen. De uiteindelijke stopzetting had te maken met het feit dat Stichting Democratie en Media geld nodig had voor de uitkoop van “roofterdier” APAX, die eerder PCM onvrijwillig had overgenomen. Daarna resteerden te weinig middelen om TV Oase te steunen.’

‘Ik vind het jammer dat de programmaraden ermee moesten stoppen. Ook toen ik nog bij UPC werkte, als Director Audio Video, heb ik altijd goed kunnen samenwerken met de Amsterdamse programmaraad.

Vanuit de zender gezien vond ik het systeem van programmaraden wel erg arbeidsintensief. Maar het democratische principe erachter sprak me zeer aan. De leden van de programmaraden deden altijd hun uiterste best om tot een doordacht advies te komen, zij hebben TV Oase enorm gesteund.

Ik denk dat er ook nu nog ruimte zou zijn voor een zender als TV Oase, omdat het televisielandschap verder is vervlakt. Een TV Oase 2.0 zou nog steeds een interessante toevoeging aan het basispakket zijn. Maar misschien ben ik wel een beetje bevooroordeeld.’

‘TV Oase zou een betekenisvolle, intelligente en onafhankelijke tv-zender moeten zijn, gemaakt vanuit een maatschappelijke betrokkenheid. Geen alternatief voor de publieke omroep, maar juist een aanvulling daarop.’

Kabelbedrijf hield entree Podium TV tegen

‘Genoeg vraag naar goede, culturele tv-zender’

Hij kan zich er nog steeds enorm kwaad over maken. Initiatiefnemer en oud-programmamaker van de VPRO Steven de Winter leek met zijn idee voor Podium TV, een Nederlands tv-kanaal voor klassieke muziek, jazz en dans, goud in handen te hebben. Iedereen werkte mee, behalve Ziggo. Die vroeg een recordhoge bijdrage van dertig eurocent per abonnee per maand waarna geldschietters teleurgesteld afhaakten. En dat terwijl de programmeraden Podium TV vrijwel allemaal positief hadden geadviseerd.

‘Met het idee van Podium TV speelde ik al jaren. Ik wist zeker dat de groep potentieel geïnteresseerde kijkers voldoende groot zou zijn. In mijn tijd als programmamaker van tv-programma Diogenes hadden we soms uitzendingen met een miljoen kijkers. Kortom, er zijn genoeg mensen die graag naar

een goede, culturele tv-zender zouden willen kijken. Toen ik in 2005 mijn ideeën op papier zette en medestanders zocht, was de vervlakking van het Nederlandse tv-landschap al in volle gang. Cultuur op tv was met veel moeite te vinden, maar dan wel in de randen van de nacht.’

‘Met een groep vrienden en kunstenaars heb ik een programmering en een promofilm voor Podium TV gemaakt. Daarmee trok ik langs de programmeraden. Dat ging heel goed, we werden door vrijwel alle programmeraden in het analoge basispakket geadviseerd. En dus ging ik opgewekt om tafel met Ziggo. Waarom Ziggo? UPC zou pas een half jaar later na Ziggo het nieuwe seizoen beginnen en het zenderaanbod vaststellen. Ik was er heel optimistisch over: omdat wij bindend geadviseerd waren in basispakketten, zouden ze ons dus gewoon moeten uitzenden. Dacht ik.’

‘Vantevoren zaten we te dubben welk bedrag we Ziggo zouden vragen om ons, per abonnee, te betalen. We wisten dat Eurosport een kwartje per abonnee per maand kreeg, en kleinere culturele zenders als Arte vijf cent. Dus ik vroeg zeven cent per abonnee. Dat leek me niet te gek. Tot mijn verbijstering kwam Ziggo toen met de mededeling dat ze dertig cent per abonnee per maand van Podium TV wilden ontvangen, in plaats van maandelijks een bedrag, hoe klein ook, per abonnee aan Podium TV betalen. “Nieuw beleid”, zei de man van Ziggo.

Ik had een procedure kunnen beginnen, en die had ik ook zeker gewonnen maar dan had ik nog ten minste een jaar financiering nodig gehad. We hadden immers wel inkomsten nodig. Ziggo kon wel vermoeden dat het me niet zou lukken om mijn financiers vast te houden. Bovendien zou ik mijn plek in het basispakket kwijtraken, en had ik een jaar later weer al die programmeraden af moeten lopen.’

‘Mijn financiers trokken zich uiteindelijk terug. Die gaan natuurlijk geen geld steken in een zender die er nog niet is, en die al in een juridisch gevecht verwickeld is geraakt met een van de twee grote marktpartijen. Maar al die programmeraden hadden Podium TV in het basispakket geadviseerd. Wat moet je dan als Ziggo? Ze konden de programmeraden niet zomaar afserveren. Dus forceerden ze uitstel door met een juridisch volstrekt onhoudbaar voorstel te komen. Want het was zonneklaar dat voor Podium TV uitstel afstel betekende.

Later meesmuilde een woordvoerder nog dat die dertig cent slechts om een soort openingsbod zou gaan. Maar het was mij duidelijk dat Ziggo mij nooit ofte nimmer zou betalen voor doorgifte. Zo verdween Podium TV van de kabel, nog voordat het erop kwam.’

‘Toen ik in 2005 mijn ideeën op papier zette en medestanders zocht, was de vervlakking van het Nederlandse tv-landschap al in volle gang.’

KABEL- EXPLOITANTEN

Wat geldt voor programmaraden, geldt ook voor kabelexploitanten: je hebt ze in soorten en maten. Kleine kabelexploitanten beschouwden de programmaraad vaak als partner bij de samenstelling van het pakket. De meeste programmaraden adviseerden aan de grote twee: UPC en Ziggo. Dat zijn ook de namen die in vrijwel alle gesprekken die tot dit boek hebben geleid, genoemd werden. We laten beide kabelexploitanten aan het woord. Voor Ziggo zijn dat de twee accountmanagers RTV, Frank van der Weerd en René van Winden. Zij vertellen over hun overgang van Casema naar Ziggo, het afgeschoten idee van één landelijke programmaraad, hun ervaringen met programmaraden en de gewenste overgang van analoog naar digitaal. Ook geven zij de visie van Ziggo op de juridische procedures waar programmaraden en het bedrijf mee te maken kregen. Dennis Bekenkamp van UPC zag het speelveld flink veranderen. De kabelexploitant nam in de loop der jaren steeds vaker de adviezen van programmaraden over. Waarom? Wat vond UPC van het verschijnsel programmaraden? En wat als UPC een advies niet wilde opvolgen?

Ziggo en de programmaraden:

‘Een pluriform advies prima, een strategisch advies niet’

René van Winden

en de programmaraden was destijds heel anders. We schoven regelmatig aan bij vergaderingen. Dat veranderde toen we in 2008 opgingen in Ziggo, dat te maken kreeg met 24 programmaraden die vanuit de historie deels ondersteund werden. Ziggo wilde één lijn trekken en zei tegen de programmaraden van Multikabel en @Home dat ze ook zelfstandig moesten gaan opereren. Dat was wel even schrikken voor de programmaraden, ze moesten geheel op eigen benen gaan staan.’

Voorganger Casema opperde de mogelijkheid om te komen tot één landelijke programmaraad.

Van Winden: ‘Onze toenmalige directeur wilde dat graag. Die kwam van Multikabel en wilde graag naar één programmaraad. Maar dat plan bleek niet haalbaar. Wij hebben toen geprobeerd om, met hulp van kabelraden.nl, toch een vorm van clustering te bereiken. Dat is uiteindelijk alleen gelukt in het voormalige @Home-gebied in Brabant. Daar zijn vier programmaraden gefuseerd.’

Ze zijn account managers RTV van Ziggo, Frank van der Weerd en René van Winden, beide met een verleden bij Casema. Ze hebben de hele omwenteling meegemaakt in de relatie tussen kabelbedrijf en programmaraden. Een terugblik.

Hoe was voor jullie als account managers van Casema de overgang naar Ziggo?

Frank van der Weerd: ‘Dat was voor ons een hele uitdaging. Bijvoorbeeld omdat de drie verschillende bedrijven verschillend omgingen met programmaraden: zo had Multikabel slechts één programmaraad; kabelbedrijf@Home daarentegen verzorgde de secretariaten van de verschillende raden. En bij Casema berustte het secretariaat bij de programmaraden waardoor alles aan het eigen initiatief werd overgelaten.’ René van Winden: ‘In de eerste jaren dat de programmaraden er waren, hadden we een veel ruimer analoog pakket waardoor er meer speelruimte was wat betreft de invulling van de zenders. Het was ook makkelijker de ene zender te vervullen voor de ander. De relatie tussen ons

Hoe keken jullie tegen de programmaraden aan?

Van der Weerd: ‘Het heeft hier en daar tot soms lastige discussies geleid, maar tegelijkertijd vormden zij onze voelsprietten in de markt. Soms kregen wij een zeer “verrassend” advies van een programmaraad. Met zenders waar wij nog nooit van hadden gehoord. Nou, als het voor ons nieuw is, is het voor 99% van onze klanten ook nieuw. Ik herinner me bijvoorbeeld iets met een totaal onbekende Duitse jazz-zender. Dan dacht je wel: welke klanten doen wij hier een plezier mee?’

Van Winden: ‘Aan de andere kant hebben wij aanbieders ook op het spoor gezet van programmaraden. Twee jaar geleden gebeurde dat bijvoorbeeld met Unique FM. Die wilde een opgevallende plek in Limburg innemen. Wij hebben de aanbieder verwezen naar de betreffende programmaraad, waarna het station in recordtempo in het programmapakket werd opgenomen.’

Gegeven de technologische vooruitgang is het tamelijk logisch dat je als tv-aanbieder analoog wilt afbouwen. Maar als nog pakweg de helft van je klanten analoog kijkt, wil je die toch niet tegen het hoofd stoten?

Van Winden: ‘Je weet dat die transitie gaat plaatsvinden, dus je bent als bedrijf op zoek naar het juiste moment om die overgang te bewerkstelligen. Dat doe je natuurlijk niet alleen. Zowel naar klanten als naar aanbieders hebben wij vanaf een bepaald moment aangegeven deels analoog af te bouwen en de digitale kant verder te verrijken. Inmiddels kijkt meer dan tach-

tig procent van de Nederlandse huishoudens digitaal. Daarnaast hebben wij nog steeds een tamelijk groot analoog pakket waarin in ieder geval de meest populaire zenders zijn opgenomen.'

Vanaf 2009 ging Ziggo stelselmatig adviezen van de programmaraden naast zich neerleggen. Waarom?

Van der Weerd: 'In onze ogen werd in een aantal gevallen niet voldaan aan de wettelijke kaders. Een aantal programmaraden accepteerde dat vanuit hun gezichtspunt niet en diende handhavingsverzoeken in bij het Commissariaat voor de Media. Overigens hebben wij alle adviezen die naar ons oordeel aan de geldende criteria voldeden wél uitgevoerd. Het was dus niet zo dat wij adviezen zonder reden naast ons hebben neergelegd.'

Het Commissariaat stelde de programmaraden in het gelijk, vervolgens stapte Ziggo naar de bestuursrechter in Groningen.

Van Winden: 'Het betrof voor Ziggo echt een principiële kwestie. De bestuursrechter in Groningen heeft zich over een aantal elementen uitgesproken, waaronder de insteek van programmaraden om "strategisch" te adviseren. De rechter stelde Ziggo in het gelijk'.

De gesprekken tussen Ziggo en programmaraden verhardden, ondertussen konden jullie ervan uit gaan dat de programmaraden naar alle waarschijnlijkheid niet lang meer zouden voortbestaan. Hoe kleurde dat feit de onderhandelingen met programmaraden?

Van der Weerd: 'Ja, dat was best raar. Je onderhandelt met een partij waarvan je weet, die is er over een tijdje mogelijk niet meer. Door de verschillende juridische procedures was het voor René en mij in die periode sowieso moeilijk om met de programmaraden te overleggen.'

Uiteindelijk oordeelde de Raad van State dat Ziggo de programma-adviezen van de programmaraden Noord-Holland en Breda met betrekking tot 2009 had moeten opvolgen.

Van Winden: 'Inderdaad heeft de Raad van State de uitspraak van de rechtbank te Groningen vernietigd. Dat nam niet weg dat Ziggo van oordeel bleef dat de adviezen, en vaak ook de programmaraden zelf, ook om andere redenen niet voldeden aan de geldende formeel-wettelijke vereisten. Voorbeelden daarvan zijn programmaraadsleden die de maximale zittingsduur hadden overschreden en adviezen die niet op de voorgeschreven wijze tot stand waren gekomen. Die discussies waren onderwerp van geschil in de handhavingsprocedures die daarna volgden. In alle gevallen heeft het Commissariaat voor de Media, zowel in eerste instantie als in bezwaar, geoordeeld dat de adviezen niet rechtsgeldig waren. Ziggo was daarom dus ook niet aan die adviezen gehouden. In één van deze zaken heeft zelfs nog een beroepsprocedure plaatsgevonden; ook die viel in het voordeel van Ziggo uit. De resterende vier beroepsprocedures zijn onlangs door de programmaraden ingetrokken.'

Vervolgens bracht Ziggo het analoge pakket tv-zenders nog verder terug van 30 naar 25. Die inkrimping leverde nog een heleboel tumult op.

Van der Weerd: 'Maar ja, wil je digitaal uitbreiden, dan zul je keuzes moeten maken. Immers, op dat moment keek al ongeveer 75% van onze klanten digitaal. Wil je mee met de ontwikkelingen dan kies je er voor om op een gegeven moment het analoge pakket verder af te bouwen en het digitale pakket verder te verrijken. Uiteindelijk heeft de klant er baat bij: veel meer diensten en digitale kanalen, voor hetzelfde geld.'

Dan zijn we terug bij het cruciale punt: kiezen we als maatschappij voor het pluriforme aanbod of kiezen we voor de populaire zenders?

Van der Weerd: 'Ooit ontstonden de programmaraden als gevolg van de schaarste op de kabel. Het aantal beschikbare zenders in het digitale basispakket van Ziggo ligt rond de zestig. Wat dat betreft is de pluriformiteit van het tv-aanbod nog nooit zo hoog geweest. De populaire zenders maken daar

onderdeel vanuit, en vormen de hoofdmoot van het huidige analoge aanbod. Zo bevat het analoge deel van ons standaardpakket het aanbod waaraan de grootste gemene deler onder de Ziggo-klanten behoefte heeft, en zijn in het digitale deel van dat pakket zenders met een kleinere doelgroep opgenomen. En dat alles zonder extra abonnementskosten.'

Hoe beoordelen jullie de rol van kabelraden.nl?

Van Winden: 'Het was natuurlijk goed dat er een overkoepelende organisatie kwam. Dat maakte het voor ons ook wat makkelijker. Kabelraden heeft destijds het Handboek gelanceerd. Dat leidde er toe dat de programmaraden steeds meer kennis en juridische ondersteuning kregen. Ook is er met kabelraden.nl altijd gezamenlijk overleg geweest.'

Van der Weerd: 'We hebben een paar presentaties gegeven op conferenties van kabelraden.nl, waardoor er altijd contact bleef met kabelraden.nl en programmaraden.'

UPC: van conflictmodel naar harmoniemodel

‘Pluriformiteit prima, maar het kon soms wel wat doorslaan’

Dennis Bekenkamp, momenteel Manager Content, zag in de acht jaar dat hij bij UPC werkzaam is het speelveld veranderen. De kabelexploitant nam steeds vaker de adviezen van programmeraden over.

Hoe beoordeel jij het verschijnsel programmeraden?

Bekenkamp: ‘Ik heb het altijd redelijk gevonden dat er, gegeven dat het toenmalige tv-landschap vooral analoog was met nog weinig concurrentie, een vorm van consumenteninvloed kwam. In die acht jaar dat ik contact met programmeraden had, is er wel enorm veel veranderd. Analoog was destijds veel belangrijker, er was nog niet zoveel keus. Wij hebben veel meer concurrentie gekregen, wat per saldo heeft geleid tot meer keuzevrijheid voor de consument. Ik constateer dat kijkers en luisteraars in de loop der jaren een steeds pluriformer pakket hebben gekregen, vooral dankzij de digitalisering.’

Wat deed UPC aan marktonderzoek, en de uitkomsten daarvan?

‘We doen standaard zenderwaarderingsonderzoek, in zowel analoge als digitale pakketten. De uitkomsten daarvan nemen we heel serieus. Daarbij gaat het ons niet om kijktijd, maar des te meer om zenderwaardering. Kijktijd vinden wij minder relevant, al is er vaak wel een positief verband tussen kijktijd en zenderwaardering. Ik denk dat als je dat onderzoek goed doet, je een heel zuiver beeld krijgt van wat consumenten willen en waar-deren.’

Wat zie jij als opvallende trends in het kijk- en luistergedrag van Nederlandse consumenten?

‘Ondanks het feit dat we zijn gegroeid van 60 naar 120 zenders, zie je dat de grote publieke zenders plus zenders als RTL en SBS nog steeds heel belangrijk zijn. Dat is de kern van het zenderaanbod en blijft een heel stabiele factor. Ondanks de effecten van de digitalisering, zie je wat dat betreft dus bijna geen veranderingen in kijkgedrag. Persoonlijk vind ik het jammer dat wij in onze onderzoeken onder kijkers en luisteraars niet kunnen meten wie hoe laat ergens naar kijkt. Dat zou heel waardevol zijn, maar het mag niet in verband met de privacy.’

In hoeverre strookten de adviezen van programmeraden met de uitkomsten uit jullie marktonderzoek?

‘Nou, in ieder geval niet waar het ging om het niet-adviseren van de zenders van RTL en SBS 6. Die werden immers goed bekeken. De discussies met programmeraden gingen over hooguit een à twee zenders, zoals RaiUno, Arte, TVE of Brava.’

Onze doelstelling? Een leidraad was toch wel dat we een zenderpakket wilden aanbieden waar tachtig procent van onze klanten tevreden over is. We maken toch een massaproduct, en kijken naar wat commercieel gezien voor ons het meest interessant is. Tevreden klanten lopen niet weg.’

De teneur lijkt dat jullie in de eerste periode, zeg tussen 1998 en 2005, adviezen minder vaak overnamen dan in de jaren daarna.

‘Dat klopt. In het verleden hebben we vaak discussies gehad. Dat kwam natuurlijk ook omdat er minder plekken te vergeven waren in het analoge pakket. Soms leidde dat ertoe dat programmeraden naar het Commissariaat voor de Media stapten. Bijvoorbeeld over Arte. Op een gegeven moment leek het wel of de programmeraden een spel speelden om het UPC zo moeilijk mogelijk te maken. De discussie spitste zich vaak toe op het lastige punt van de pluriformiteit. Want wat is dat precies? Een bepaalde guidance daarin zou goed geweest zijn. Bijvoorbeeld vanuit het Commissariaat. Die waren immers verantwoordelijk voor de handhaving.’

‘Persoonlijk vind ik het jammer dat wij in onze onderzoeken onder kijkers en luisteraars niet kunnen meten wie hoe laat ergens naar kijkt. Dat zou heel waardevol zijn, maar het mag niet in verband met de privacy.’

‘Het was uiteraard ideaal geweest als we per regionaal station één pakket-aanbod hadden kunnen maken. Dat is voor je netwerk het meest efficiënt en kost de minste capaciteit.’

UPC stelde zich steeds soepeler op richting de programmaraden. Was dat een gevolg van jullie teruglopende marktaandeel? Of was het beleid?

‘Ik denk het laatste. We zijn daar steeds praktischer in geworden. Gewoon de adviezen volgen, dat werd het devies. Ik heb ook wel gemerkt dat als ik het gesprek zocht met programmaraden en mijn standpunt uitlegde, er begrip ontstond. Programmaraden waren dan vaak bereid om mee te denken.’

Jullie kwamen wel opeens met het pleidooi om de adviestermijn te verdubbelen naar twee jaar.

‘Die discussie speelde al toen ik aantrad bij UPC. Ik denk nu dat die discussie destijds veel te veel energie en tijd heeft gekost. Het heeft uiteindelijk niks opgeleverd. De les? Je moet vechten voor de dingen die er echt toe doen. Pick your battles.’

De verdeling van UPC's netwerk sloot lang niet altijd naadloos aan op de indeling van programmaraden. Hoe lastig was dat voor jullie?

‘Het was uiteraard ideaal geweest als we per regionaal station één paketaanbod hadden kunnen maken. Dat is voor je netwerk het meest efficiënt en kost de minste capaciteit. Maar de praktijk was dus anders, vooral door allerlei erfenissen uit het verleden. Zo was Gelderland voor ons best lastig. Daar moesten we vier uiteenlopende pakketten samenstellen, dat was heel inefficiënt. Dan wilden de programmaraden bijvoorbeeld verschillende regio-edities van het Duitse WDR in het pakket. Maar dat konden we niet honoreren, want dan liepen we echt tegen de grenzen van onze capaciteit aan. Pluriformiteit prima, maar het kon soms wel wat doorslaan. Als het dan uitliep op een procedure, hoopten wij maar dat het Commissariaat begrip zou hebben voor onze capaciteitsproblemen.’

Had je wel 'ns het idee dat zenders programmaraden misbruikten?

‘Vaak waren ze eerst bij ons langsgeweest. Als ze dan niet tevreden waren, gingen ze het via de programmaraden proberen. Zenders wisten natuurlijk heel goed dat zodra zij in het advies van een programmaraad zaten, ze een be-

tere onderhandelingspositie richting de kabels hadden. En daar maakten ze gebruik van, zeker.’

Jullie konden een advies naast je neerleggen, als je 'zwaarwegende redenen' kon aanvoeren. Was het lastig om die zwaarwegende redenen te definiëren?

‘Nee. Meestal kwamen die voort uit een praktische afweging. Dat koppelden we dan eerst terug naar een programmaraad. Hoe die daar mee omgingen? Mm, ik kreeg soms het gevoel dat persoonlijke voorkeuren bij sommige leden wel 'ns te zwaar meespeelden. Het schortte binnen zo'n programmaraad

wel eens aan representativiteit. Daarbij waren er wel grote kwaliteitsverschillen tussen programmaraden. Die van Amsterdam en Rotterdam zag je steeds beter worden.’

De programmaraden verdwijnen. Slaken jullie bij UPC nou een zucht van verlichting?

‘Nee hoor, in zijn algemeenheid hebben we prima samengewerkt. Wat buitenstaanders niet zien: vaak waren we het met elkaar eens. Ach, het is er wel de tijd voor om er mee op te houden. Dit systeem was niet helemaal meer haalbaar. De markt doet zijn werk inmiddels.’

Zie jij een toekomst waarin de consument zelf zijn digitale pakket samenstelt?

‘Ik denk dat dat er wel een keer van gaat komen. Technisch kan het nu nog niet. Zelf kiezen klinkt voor de consument heel aantrekkelijk, maar ik denk dat het voor het eco-systeem risicovol kan zijn. En dan met name voor de diversiteit van het aanbod van zenders. De consument gaat dan minder betalen, wij krijgen minder geld binnen, en investeren dan minder in zenders en content. Vergeet ook niet, veel Nederlandse zenders leven van ons, omdat wij hen een vergoeding betalen voor doorgifte. Het aanbod zou dus kunnen verschrallen. Overigens is het niet zo dat iedereen nou zo'n schreeuwende behoefte heeft zelf zijn pakket samen te stellen. Veel consumenten zijn tevreden met het pakket dat wij hen aanbieden.’

VOOR DE RECHTER

De wet zegt dat de kabelexploitant alleen op basis van ‘zwaarwegende redenen’ mag afwijken van het advies van de programmaraad. Veruit de meeste adviezen werden dan ook gewoon opgevolgd. Soms bracht een kabelexploitant echter wel zwaarwegende bezwaren naar voren. Het was dan aan programmaraden om handhaving van hun advies te vragen bij het Commissariaat voor de Media. Zo nu en dan leidde dat ook nog tot hoger beroep; een aantal keren tot aan de Raad van State aan toe. In dit hoofdstuk ruim baan voor de jurist die programmaraden en kabelraden.nl vanaf het prille begin bijstond: Matthijs Kaaks van het Amsterdamse advocatenkantoor Boekx. Dankzij hem werden veel zaken gewonnen. Hij kijkt terug op een aantal belangwekkende procedures. Van Bollenstreekarrest tot de Concertzender-zaak, van de tweejarige termijn die UPC voor adviezen wilde instellen tot de recente uitspraak van de Raad van State over ‘strategisch adviseren’.

Daarnaast Eric Eljon van het Commissariaat voor de Media over de rol van onafhankelijke scheidsrechter in de conflicten tussen programmaraden en kabelbedrijven. Wat waren daarbij de uitgangspunten?

Advocaat Matthijs Kaaks over de juridische schermutselingen

‘Kentering na het Bollenstreekarrest’

Vanaf het prille van kabelraden.nl stond hij programmaraden en kabelraden.nl juridisch bij: Matthijs Kaaks, van het Amsterdamse advocatenkantoor Boekx. Dankzij hem werden veel procedures gewonnen. Hij kijkt terug op een aantal belangwekkende procedures.

Wat was je eerste zaak voor programmaraden c.q. kabelraden.nl?

Matthijs Matthijs Kaaks: ‘De eerste zaak speelde ergens in 2001. Programmaraad Overijssel-Zuid had destijds zender Muzzik geadviseerd in het basispak-

ket. Kabelbedrijf CasTel legde dat advies naast zich neer. Ik heb toen namens deze programmaraad een klacht ingediend bij de Opta en het Commissariaat voor de Media. De Opta vond dat CasTel misbruik had gemaakt van zijn machtspositie, en ze deze zender moesten doorgeven. Belangrijk was dat het argument van CasTel, dat doorgifte hen geld zou kosten, van tafel werd geveegd door de Opta. Die uitspraak leidde ertoe dat zenders als Eurosport en National Geographic nog jaren daarna geld kregen van de kabelbedrijven die hen doorgaven.’

Je volgende zaak ging over doorgifte van Eurosport in Friesland.

‘Inderdaad. Programmaraad Friesland wilde Eurosport doorgeven in het analoge pakket, maar UPC had Eurosport al achter de decoder gezet. Friezen houden van sport, dus dat veroorzaakte de nodige woede. Programmaraad Friesland werd zelfs bedreigd, de suggestie was namelijk gewekt dat de programmaraad, door andere zenders te adviseren, zelf had veroorzaakt

dat Eurosport uit het pakket was verdwenen. We hebben toen eerst een klacht ingediend bij het Commissariaat, maar daar vingen we bot. Vervolgens kwam er een hoorzitting bij de NMa. Een dag voor de zitting plaatste UPC Eurosport terug. Verrassend. De kabelaar vond het blijkbaar vervelend dat er een klacht was ingediend, en was mogelijk bevreesd voor imago schade.’

Hoe ver gingen de kabelbedrijven in hun strijd tegen de programmaraden?

‘Sommigen zagen de programmaraden als een ongewenst orgaan. Als een blinde darm die ze het liefst uit het systeem zouden snijden. Ze spanden zich echt in om het functioneren van de programmaraden waar mogelijk te bemoeilijken. Met name Casema, dat opging in Ziggo, had daar een handje van. Die maakte vaak afspraken met zenders dat ze alleen in het digitale pakket terecht kwamen. Casema had echt een anti-houding tegenover de programmaraden. UPC ook wel enigszins, maar die stelde zich lang niet zo volhardend op, was pragmatischer.’

Over Casema gesproken, de programmaraden hebben veel last gehad aan de uitspraak van de Raad van State in het roemruchte ‘Bollenstreekarrest’ in 2005.

‘Ja, dat kan je wel zeggen. Casema had destijds een verdeling gemaakt tussen een basispakket en een pluspakket. Het basispakket was een uitgekleed analogoog tv-pakket. In het duurdere pluspakket stopte Casema ondermeer RTL 4 en SBS 6, dus dat pakket was voor veel abonnees aantrekkelijker. Omdat hiermee een aantal commerciële tv-zenders niet meer beschikbaar was voor het analoge basispakket, kon de programmaraad daar ook niet meer over adviseren. En de zenders vonden het prima, die kregen in ruil meerjarige zekerheid. Programmaraad Bollenstreek spande hierover een procedure aan bij het Commissariaat, en werd in het gelijk gesteld.’

Maar vervolgens floot de Raad van State het Commissariaat, en daarmee de programmaraden, terug.

‘Precies, en daarmee werd de bevoegdheid van de programmaraden flink uitgehold. Exploitanten hebben daar gebruik van gemaakt. Samen met programma-aanbieders konden ze sindsdien de programmaraden simpel buitenspel zetten door onderling afspraken te maken. Ik herinner me dat de programmaraden in de buurt van Zeist en Driebergen nog een vuist probeerden te maken met de “Stichting Red het basispakket”. Ze eisten een tariefsverlaging van het uitgeklede basispakket of het terugzetten van de commerciële zenders in het basispakket. Maar de rechter veegde die eis van tafel. Casema mocht doorgaan met het eenzijdig aanpassen van afspraken met abonnees.’

Niet lang daarna speelde de zaak met de tweejarige termijn die UPC wilde instellen.

‘Dat was een duidelijk voorbeeld van de strijd die er soms speelde. En van de middelen die je moest zien te benutten om te proberen de grote macht van de kabelbedrijven in te dammen. UPC wilde dat programmaraden hun radio-advisen niet meer ieder jaar veranderden maar om de twee jaar. Als dit was gelukt zou dat ongetwijfeld ook voor het tv-advisen hebben gegolden. Het

Commissariaat voor de Media accepteerde de eis van UPC inzake een tweejarig radioadvies. Maar we hebben daartegen geprocedeerd tot aan de Raad van State en die zaak uiteindelijk gewonnen.’

In de zaak Ziggo versus de Concertzender heb je, namens de programmaraad Amstelveen, de zaak gewonnen bij de Rechtbank Amsterdam.

‘Ja, dat was een mooie casus. Ziggo had een afspraak met de Concertzender gemaakt. Deze zender was geadviseerd in het basispakket van Amsterdam en Amstelveen, maar Ziggo wilde de zender niet doorgeven omdat de publieke omroep, die verantwoordelijk was voor de Concertzender, de kosten niet wilde betalen. Dat terwijl UPC en Digitenne de Concertzender ondertussen al wel doorgaven, zonder betaling. Het Commissariaat had de programmaraad in eerste instantie in het gelijk gesteld en aangegeven dat Ziggo de concertzender wel degelijk zou moeten doorgeven. Waarna Ziggo beroep bij de rechtbank instelde en opnieuw in het ongelijk werd gesteld. De Rechtbank

stelde dat Ziggo geen zwaarwichtige redenen had om de zender niet door te geven. Volgens het kabelbedrijf gaf de aanbieder van de zender, de NPS, geen toestemming, maar NPS had enkel aangegeven dat ze niet voor doorgifte wenste te betalen. Ziggo mocht dat niet aangrijpen om de zender te weigeren. Ze kreeg immers betaald door haar abonnees en zou daarvan alle noodzakelijke kosten, zoals de afdracht van auteursrechtvergoedingen, zelf moeten kunnen voldoen.’

Hoe beoordeel jij het systeem waarin de programmeraden waren ingesteld om de pluriformiteit van het zenderaanbod te waarborgen?

‘Het was een tamelijk uitzonderlijk systeem, dat je in geen enkel land tegenkomt. Het was volstrekt nieuw, om burgers op deze wijze inspraak te geven in het zenderaanbod. Wettelijk bleef het een vreemde eend in de bijt.

De wettelijke bevoegdheden van de programmeraden werden nergens goed omschreven. Niettemin, als de programmeraden er niet waren geweest, was de schaarste op de kabel ingevuld door de kabelexploitanten zelf. Die hadden dan contracten gesloten met commerciële aanbieders zonder op de vingers getikt te kunnen worden. Dan had je een totaal andere situatie gehad. In de overgang naar digitaal hebben de programmeraden in mijn ogen een belangrijke rol gespeeld in de toegankelijkheid voor de programma-aanbieders. En ze hebben onmiskenbaar gezorgd voor een divers aanbod. Nu is hun rol uitgespeeld.’

Wat is jouw indruk van de rol van het Commissariaat?

‘Aanvankelijk hadden ze een goed oog voor de positie van programmeraden. Er trad een kentering op na de uitspraak in het Bollenstreekarrest. Daarna renden ze minder hard voor de programmeraden. En leken ze meer begrip te krijgen voor de behoeften en de strategie van de kabelbedrijven, met name

Ziggo. Misschien dachten ze wel: och, die programmeraden hebben hun beste tijd wel gehad.’

De laatste strijd was ook tegen Ziggo. Hoe kijk je terug op die zaak, waarin uiteindelijk de Raad van State de programmeraden in het gelijk stelde?

‘Ziggo was al enige tijd bezig het analoge pakket verder in te krimpen. Adviezen van programmeraden legde Ziggo demonstratief naast zich neer. Zo gaf de kabelaar Franse, Italiaanse en Engelse zenders niet meer door, omdat die zenders volgens Ziggo nauwelijks werden bekeken. In wezen ging die zaak natuurlijk om strategisch adviseren. Nadat wij een kort geding hadden gewonnen, begon Ziggo een bodemprocedure bij de Rechtbank van Groningen en won die, tot onze stomme verbazing. Volgens de rechter was strategisch adviseren in strijd met de wet, en droeg het niet bij aan de pluriformiteit. Vervolgens zijn we naar de Raad van State gestapt, die ons in het gelijk stelde. Kabelbedrijven moesten de adviezen van programmeraden wel degelijk opvolgen, was het oordeel.’

Hoe belangrijk was die uitspraak?

‘We vonden het natuurlijk heel mooi dat we deze principekwestie wonnen. Jammer alleen dat daar in totaal bijna drie jaar overheen ging. De geschiedenis daarna is genoegzaam bekend: Ziggo legde de adviezen toch weer naast zich neer en ging trainen. Dan gingen ze bijvoorbeeld moeilijk doen dat een programmaraad ten minste zeven leden moest hebben. En had het Commissariaat eerder toegelaten dat leden van programmeraden langer mochten blijven zitten dan wettelijk was toegestaan, dan begon Ziggo daarover te klagen. Het gekke was dat het Commissariaat vervolgens draaide als een blad aan de boom: leden van programmeraden mochten niet langer dan twee keer vier jaar zitting hebben. Het Commissariaat hield zich opeens weer aan de wet. Ik weet dat zowel programmeraden als gemeenten bijzonder ontstemd waren over die draai van het Commissariaat.’

Even los van je formele betrokkenheid, in hoeverre lag jouw sympathie bij de programmeraden?

‘Voor een advocaat is het altijd een uitdaging om een zwakkere partij bij te staan tegen machtsblokken. En deze vorm van inspraak en betrokkenheid van burgers had zeker wel iets sympathieks. Ik vind het jammer dat zo’n typisch Nederlands instituut nu verdwijnt.’

‘Deze vorm van inspraak en betrokkenheid van burgers had zeker wel iets sympathieks. Ik vind het jammer dat zo’n typisch Nederlands instituut nu verdwijnt.’

Commissariaat voor de Media tussen
programmaraden en kabelbedrijven

‘Een scheidsrechter kan niet winnen of verliezen’

Het Commissariaat voor de Media houdt toezicht op de naleving van de Mediawet. Regelmatig stapten programmaraden naar ‘Het Commissariaat’ als ze ontevreden waren over het gedrag van kabelbedrijven. Commissaris Eric Eljon over rol en functie van het Commissariaat.

‘Het Commissariaat voor de Media trad tientallen malen op als scheidsrechter in conflicten tussen programmaraden en kabelbedrijven. Wat waren daarbij de uitgangspunten?’

‘Aan de ene kant zag je programmaraden die vol inzet probeerden om de zenders die zij belangrijk vinden op de analoge kabel te krijgen. Dat verdient uiteraard waardering. Anderzijds zijn de kabelbedrijven al jaren bezig met de digitaliseringsslag, waarbij ze proberen extra ruimte op de kabel te creëren zodat ze meer digitale kanalen kunnen verspreiden. En daarvoor bouwen ze het analoge pakket af. Ook dat valt goed te begrijpen. Die twee bewegingen zijn echter tegenstrijdig en hebben de afgelopen jaren dan ook regelmatig voor conflicten gezorgd. Wij hadden de taak om als onafhankelijk scheidsrechter uitspraak te doen in geval van conflicten. Met als uitgangspunt de plicht om dat goed en integer te doen, vanuit de bepalingen en eisen van de Mediawet.’

Gaf die wet u voldoende handvaten om slagvaardig op te treden?

‘Dat was niet altijd even eenvoudig. Het lastige is: de ontwikkelingen in het medialandschap gaan razendsnel, en mediawetgeving loopt daar per definitie altijd achteraan. Bovendien kun je niet alle situaties in wetgeving vangen. Dan is het aan het Commissariaat om de wet uit te leggen. En als partijen het niet met ons eens zijn, kunnen ze natuurlijk de gang naar de rechter maken. Bij een van de laatste grote zaken rond de programmaraden werden we als Commissariaat aanvankelijk door de rechter in het ongelijk gesteld. De Raad van State gaf ons uiteindelijk toch gelijk. Maar dat toont wel aan hoe complex het soms was.’

Zag het Commissariat het als een nederlaag, als een uitspraak werd vernietigd door een rechtbank?

‘Nee, het gaat niet om winnen of verliezen. Een scheidsrechter kan geen wedstrijden winnen of verliezen. Gelukkig kregen wij bijna altijd gelijk van de rechter of koos de Raad van State alsnog

onze kant. Het zou ook slecht zijn voor het gezag van een toezichthouder als die geregeld uitspraken doet die geen stand houden bij de rechter. Overigens vinden we het natuurlijk veel prettiger als partijen er onderling uitkomen; een rechtsgang is immers altijd frustrerend voor de partij die ongelijk krijgt.’

Programmaraden klaagden wel eens dat procedures bij het Commissariaat ontzettend lang duurden.

‘De afgelopen twee jaar hebben wij van tijdig optreden echt een speerpunt gemaakt. Ik weet dat er vanuit de programmaraden regelmatig kritiek is geweest op dit punt. En dat was soms terecht, vandaar het besluit daar wat aan te doen. Overigens is het zeker niet zo dat de oorzaak van een vertraging altijd bij ons heeft gelegen. Soms hadden partijen heel veel tijd nodig en werd dat ons verweten. Hier speelt nog een ander punt. Wanneer een zaak rond een specifiek onderwerp onder de rechter is, schiet niemand er iets mee op als wij dan in vergelijkbare zaken heel snel een uitspraak doen. In dat geval wacht iedereen toch tot de rechterlijke uitspraak. Dit leidt dan wel eens tot vertraging.’

Programmaraad Limburg kreeg van jullie eerst groen licht: de leden mochten langer blijven zitten dan de wettelijke termijn, nadat zij zich hadden omgevormd tot vereniging. Waarom heeft het Commissariaat dat later weer teruggedraaid?

‘Het enige dat ik daarover kan en wil zeggen: er zijn wettelijke eisen op gebied van de zittingstermijnen van leden van programmaraden. Wij kunnen

nu eenmaal niet anders dan de wet volgen. Je moet in een democratie er niet aan denken dat een toezichthouder dat uitgangspunt zou loslaten.'

Soms slaagden kabelbedrijven erin de rechtsgang te traineren, procedures oneindig te rekken. Wat vindt u daarvan?

'Dit is een waarde-oordeel dat ik niet voor mijn rekening zou willen nemen. Het is heel simpel: wij zijn een scheidsrechter, met de beschikking over een door de politiek aangereikt instrumentarium. Leidt dat niet tot de gewenste gedragsveranderingen van partijen, dan is het aan de politiek om ons al dan niet meer middelen te geven.'

Heeft het systeem met programmaraden gewerkt?

'Als toezichthouder hebben we hier natuurlijk geen oordeel over. Maar mij lijkt dat het duidelijk is dat de programmaraden hebben bijgedragen aan een breder en pluriformer zenderaanbod waar het gaat om het analoge aanbod. Zonder programmaraden is het nog maar zeer de vraag of zenders als Arte of CNN tot een analoog zenderpakket zouden zijn doorgedrongen. Maar gezien de digitalisering, vind ik het logisch dat de politiek heeft gekozen voor een nieuw systeem.'

Waarbij het Commissariaat ook een nieuwe rol krijgt.

'Ja, wij zullen periodiek monitoren hoe het gesteld is met de pluriformiteit van het digitale zenderaanbod. Dat was de wens van de Tweede Kamer. Het Commissariaat voor de Media brengt jaarlijks de Mediamonitor uit, waarin we de ontwikkelingen in het medialandschap in kaart brengen. Staatssecretaris Dekker heeft ons nu gevraagd periodiek ook in kaart te brengen hoe het met de pluriformiteit in het verplichte digitale basispakket van tv-aanbieders is gesteld. Dat is voor ons een belangrijke nieuwe taak. Die nemen wij heel serieus.'

Haarlemse programmaraad adviseert digitale muziekgender 3voor12

De Haarlemse programmaraad adviseerde in 2006 de digitale themazender van de VPRO '3voor12'. Na onderzoek meende de programmaraad dat deze zender een goede aanvulling zou zijn in een pluriform pakket.

3VOOR12.VPRO.NL

De zender was nog niet beschikbaar op de analoge kabel en dat moest dus eerst geregeld worden. De Publieke Omroep had in eerste instantie (november 2005) geen bezwaar tegen doorgifte van de zender. Hoofd VPRO digitaal, Erwin Blom, was blij verrast: 'Dit is goed nieuws. Wij zijn begonnen met een harde kern muziekliefhebbers maar ons publiek wordt steeds breder. Er doemen nu wel nieuwe vragen op. Sommige zenders betalen bijvoorbeeld voor doorgifte, maar dat kunnen wij niet doen.'

En dat bleek inderdaad een van de problemen. Vlak voor de implementatiedatum meldde de publieke omroep dat na overleg met UPC was besloten het programma niet analoog aan te bieden. De programmaraad toonde zich stijldustig en vroeg handhaving aan bij het Commissariaat.

Ook anderen gingen zich ermee bemoeien. Zowel in de media als in de Tweede Kamer werd gevraagd 'of dit zomaar mocht'. Het Haarlemse Tweede Kamerlid Arda Gerkens (SP) vond dat er sprake was van strijd met de mediawet. De SP had de indruk dat UPC de NOS onder druk had gezet om themakanalen alleen digitaal en niet analoog beschikbaar te stellen. En dat daarmee de NOS zich dienstbaar maakte aan commerciële activiteiten van derden, iets dat strijdig is met de mediawet. Opvallend, want VVD kamerlid Fadime Örgü stelde ook Kamervragen, maar beweerde het tegenovergestelde: in de optiek van VVD moeten themazenders van de publieke omroep juist alleen digitaal beschikbaar komen om digitalisering te stimuleren.

Uiteindelijk oordeelde het Commissariaat dat, nu de publieke omroep geen toestemming meer gaf om de zender door te geven in het analoge pakket, UPC het advies van de programmaraad naast zich neer mocht leggen.

Programmaraden op het hakblok

Ziggo moet adviezen programmeraden volgen

rechtbank. Die bepaalde dat Ziggo de adviezen van programmaraden

Ziggo doof voor analoge wensen
'Geef minstens de
standaardzenders'

door Edwin van der Schoot

„Als het aantal zend-
de geadviseerde zend-
belraden. V
niet te do
zijn. Ziggo
bedrijf zeg
gitale telev
al een flin
'achterhoe
steund door toezicht

Kamervragen SP over doorgifte 3 voor 12

DOOR JOHN OOMKES

HAARLEM - Het Haarlemse
Tweede-Kamerlid Arda Gerrens

nu geoorloofd. De uitspraak is volgens Pablo Meegdes van Kabelraden.nl belangrijk nu meerdere raden vorig jaar tevergeefs naar het Commissariaat van de Media stapten na het schrappen van zenders als CNN en Rai Uno uit het analoge pakket. Ziggo zocht ruimte voor meer digitale zenders. In een reactie zegt Ziggo de opgelegde boete van 1

euro te betalen, maar de uitspraak te zullen negeren. De kabelaar wijst er op dat er een wetsvoorstel ligt om de kabelraden per januari 2013 af te schaffen. „Uit eigen onderzoek blijkt dat bijna niemand die kleine zenders wil,” aldus Gradus Vos van Ziggo. „Ook betwijfelen wij of de raden door deze uitspraak hun hoger beroep straks kunnen winnen.”

nze parlementaire
redactie
N HAAG, woensd

Van Dijk, „De pluriformiteit

Programmaraden: kijker de dupe bij verplicht groter digitaal pakket

DAVID BREMMER

ROTTERDAM • De vijftig gemeentelijke en regionale programmaraden vrezen verschraving van het televi-

Minister Van
Bijsterveldt wil
dat standaard-
pakketten

Kabelraden vreest ook dat kabels het nu vaak uit vijftig tot zestig

Ziggo wil alleen nog maar klanten die digitale tv kijken

Tot ongenoegen van kijkers schrapte Ziggo vijf zenders uit het analoge pakket. De toekomst is aan digitale tv, analoog kost te veel kabel.

Door onze mediaredactie
ROTTERDAM. Kabelmaatschappij
Ziege gaat zijn abonnementen

Limburg missen ZDF en WDR.

De Ziggo-woordvoerder stelt dat het bedrijf ruimte wil maken op zijn netwerk. „Klanten willen meer zenders, meer interactiviteit, meer HD-zenders. Dan kunnen wij twee dingen doen: of extra kabels trekken die we moeten doorberekenen aan de klant of meer ruimte scheppen door analoge zenders te schrappen.” Het doorgeven van één analoge zender

mens kijkers toezien op de inhoud van het analoge pakket, hebben geklaagd bij het Commissariaat voor de Media. Zij vinden dat Ziggo hun adviezen moet volgen. Het bedrijf kan wettelijk dat advies naast zich neerleggen als sprake is van „zwaarwegende redenen“. Die zijn er, zegt Ziggo, met name technische en programma-inhoudelijke.

nt Dekker

ke Omroep helpt in
t kabelbedrijf UPC
a winst. Een onder-
et binnen enkele we-

Hoeveel tv-zenders minimaal op de kabel?

Tweede Kamer buigt zich ook over invloed programmeraden

geven zij ook zelf aan dat dat werkbaarder is dan de huidige situatie. Ook het CDA wil meer zenders in het minumpakket.

Een dergelijk minimumpakket bestaat uit een aantal verplichte zenders (zoals Nederland 1, 2

en 3) en een aantal stations waarover de programmaraad mag beslissen. Het overige aanbod op de kabel mag de exploitant zelf invullen.

De advie-
den zijn
wil dat

houdt dat de partij de gewenste
vergroting naar achttien zen-
ders om politieke redenen moet
laten vallen, dan doet de partij
dat.

Atsma weten. D66 en VVD zijn niet voor een vergroting van het aantal zenders waarover de raden mogen beslissen. Zij vinden dat te be-

zelf kunnen kiezen wat ze willen zien.

Satellietschotel

Telegraaf 12 18/9 2011

analoge kijker

pe op kabel

door Edwin van der Schoot

UTRECHT, dinsda

Consumenten ergeren zich groen en geel en de grootste tv-aanbieder van het land, Ziggo, het aantal klassieke analoge tv-zenders verder heeft teruggeschoefd, maar de tarieven hetzelfde lant.

istrib
ublie
tant d
aan
m d
was vo
uijn 2

fredag 27 juli 2006

derzoek

Publieke Omroep zwicht voor UPC

seerd om 3voor12 in dat analoge pakket op te nemen. UPC tekende meteen protest aan, maar de Publieke Omroep zei aanvankelijk geen bezwaar te hebben. Eind juni, een paar dagen voordat 3voor12 in het analoge pakket had moeten komen,

ken van winst op zijn digitale aanbod. Dat maakt het van groot belang welke argumenten de Publieke Omroep daarvoor heeft. Want volgens de wet is het de Publieke Omroep verboden 'zich dienstbaar te maken aan de winst van derden'. De pro-

De programmaraad in Haarlem kan het er niet bij zitten en heeft het Commissariaat voor de Media gevraagd de zaak te onderzoeken. De zal in de tweede helft van augustus een uitspraak doen, verwacht een woordvoerder.

KABELRADEN.NL

De gastheer doet het licht uit en sluit het boek. Marieke Pette en Pablo Meegdes van kabelraden.nl kijken terug en vooruit. Over de start en hun eerste jaren, over de juridische schermutselingen, en het plezier van werken met gedreven programmaraadsleden, politici met verstand van zaken en een bestuur dat 'honderd procent vertrouwen in hen had'.

Marieke Pette en Pablo Meegdes van kabelraden.nl

‘Het is niet voor niets geweest’

Het leek ons toepasselijk: dit boek afsluiten met het afscheid-interview met Marieke Pette en Pablo Meegdes van kabelraden.nl. Zij waren de opdrachtgevers van dit boek, zij waren meer dan tien jaar lang de stille kracht achter de programmaraden. Nu sluiten ze een historische en soms roerige periode af. Zij sluiten het boek.

Steun en toeverlaat, onvermoeibare aanjagers. Aardige, dienstbare mensen die zeer goed wisten waar ze het over hadden. Dat is de terminologie die je hoort als je leden van programmaraden vraagt naar de rol van Marieke Pette en Pablo Meegdes. Samen vormden ze kabelraden.nl, vanaf het eerste begin. Ze weten nog goed hoe het begon. Meegdes: ‘Joost Kadijk, die ons met Marco Swart had aangenomen, had een computer en printer voor ons gekocht. En hij had een basis voor een website laten maken. Onze eerste huisvesting was in Hilversum, een toepasselijke plek.’

In de eerste maanden (zie ook het eerste verhaal in dit boek) zetten ze vooral in op communicatie en service voor de leden van de programmaraden. Er werd snel een website opgetuigd, en de leden van programmaraden kregen een kwartaalblad met zowel actueel nieuws als achtergrondinformatie, later

gevolgd door een degelijk en uitgebreid Handboek voor Programmaraden. Pette: ‘Logisch, want het was immers onze opdracht een landelijk steunpunt te zijn voor de leden van programmaraden. Daarom zijn we ook snel begonnen met het geven van workshops aan programmaraden. Die workshops gingen bijvoorbeeld over schrijven en onderbouwen van een advies. Belangrijk, maar de wet zei er niets over. Met als consequentie dat programmaraden dat heel verschillend invullen. Dat kan ook en daar wilden wij niet aan tornen; maar we hamerden er wel op alleen besluiten te nemen die ze altijd goed aan anderen zouden kunnen uitleggen. Die workshops werden goed ontvangen.’

Samen optrekken

Pette en Meegdes kregen direct de nodige vrijheid van handelen. Pette: ‘Het ministerie van OCW bleef vanaf het begin op afstand. We legden verantwoording af aan het Bestuur. Dat ging altijd heel prettig, we hadden echt het gevoel dat we samen optrokken. Het bestuur was er als we het nodig hadden, maar gaf ook heel veel vrijheid. En de raad van advies was altijd een prettige club, gezellig en voor ons een echt klankbord.’ Meegdes: ‘Ik heb veel van Marco Swart geleerd. Het is een enorm ervaren politicus. Zoals hij tijdens bijeenkomsten mensen bij elkaar kon brengen met verschillende meningen, stevige uitspraken kon doen en toch iedereen in zijn waarde laten, was mooi om te zien.’ Pette voegt daaraan toe: ‘Voor ons was werken met dit bestuur echt een bonus. Ze hadden honderd procent vertrouwen in wat wij deden.’

Politici wisselend van oordeel

De bemoeienis van politici met het ‘Dossier Programmaraden’ was wisselend: ‘Sommige kamerleden namen de programmaraden heel serieus. Neem Jasper van Dijk van de SP. Die heeft enorm gestreden voor onze belangen. Dat geldt ook voor mensen als Joop Atsma en Martijn van Dam. Soms was het wel frustrerend: hadden we net uitgebreid gesproken met Bruno Braakhuis van Groen Links, die ons een warm hart toedroeg; bleek een dag later dat hij niet meer terug zou komen na de verkiezingen.’ Helaas bleken niet alle partijen een groot voorstander van programmaraden. De PVV, met Martin Bosma als woordvoerder, deed soms harde uitspraken. Meegdes: ‘Vreemd is dat hij daarover nooit met ons heeft willen praten. In al die jaren hebben we geen afspraak kunnen maken. Huidig Tweede Kamervoorzitter Anouchka van Miltenburg van de VVD hield op onze conferentie in Madurodam een

warm pleidooi voor de mogelijkheid om zelf een tv-pakket samen te kunnen stellen, met kiezen per zender.' Een van de hoogtepunten van het werk vonden ze het samenwerken met politici die verstand van zaken hadden. Pette: 'Soms had je echt een gesprek met elkaar en was je samen op zoek naar oplossingen. Dat voelt goed.'

Op zoek naar draagvlak

Ze geven aan dat *kabelraden.nl* in de loop der jaren langzaam is opgeschoven in de taakopvatting, van alleen dienstverlenend steunpunt naar ook belangenbehartiger. Waarom? 'Vooral omdat programmaraden daarom vroegen. Zij wilden meer aandacht in Den Haag en meepraten over toekomstige invloed van consumenten. Dat was best lastig, niet iedereen begrijpt waarom het belangrijk is voor consumenten dat ze inspraak hebben in hun digitale zenderpakket', zegt Pette.

Het duo ging ook geregeld het land in. Meegdes: 'Zeker in de eerste jaren bezochten we jaarlijks twintig tot dertig programmaraden. Om elkaar beter te leren kennen en om erachter te komen wat er binnen de programmaraden leefde. We probeerden ook altijd te komen als er ergens een oprichtingsvergadering was van een programmaraad.'

Pette en Meegdes zijn naar eigen zeggen een paar jaar heel druk geweest met de toekomst van de consumenteninvloed. Verschillende modellen passeerden de revue. Programmaraden hadden zelf gekozen voor het 'troefkaartenmodel'. Met ministerie van OCW kwam met het Co-reguleringsmodel en het Waarborgmodel, dat overigens ook elementen had van het Troefkaartenmodel. 'Ik herinner me dat we op een bijeenkomst in Amersfoort de leden lieten stemmen over drie toekomstmodellen. We hebben als stichting leden maar willen wel namens een groot gedeelte van de programmaraden spreken. Zo zorgden we voor draagvlak. Of dat altijd lukte? Soms was er tegenstand. Programmaraad Gelderland-Oost had regelmatig een andere mening.

Daar werd dan over gesproken met de gezamenlijke programmaraden, bijvoorbeeld over een suggestie om toch een vereniging te worden. Dat voorstel werd overigens niet gedeeld door een meerderheid', zegt Meegdes.

Kwaliteitsimpuls

In 2008 werd een kwaliteitsproject ingezet door *kabelraden.nl*. 'Doel was om het beeld en de kwaliteit van de gezamenlijke programmaraden waar nodig te verbeteren. Er klonk bijvoorbeeld kritiek op het gebrek aan transparantie van programmaraden. Daarom moest, vonden wij, iedere programmaraad in ieder geval een website hebben, bereikbaar zijn, open staan voor suggesties en een duidelijke werkwijze hanteren. Belangrijk vonden we dat programmaraden hun adviezen in begrijpelijke taal toelichtten en motiveerden op hun website', zegt Pette.

Ook werd geregeld ingezet op meer diversiteit binnen programmaraden. Pette: 'We weten allemaal dat binnen de programmaraden de wat oudere mannen oververtegenwoordigd waren. De gemeenten deden de benoemingen, dus daar konden wij weinig aan doen. Maar we probeerden wel om meer vrouwen en jongeren te bewegen om zich kandidaat te stellen voor programmaraden.'

Commissariaat beet niet door

De juridische mijlpalen voor de programmaraden zijn elders in dit boek al aan bod gekomen. Veel procedures waren een gevolg van het feit dat de Me-

diawet niet duidelijk was, constateert Pette: 'De wet bood ruimte aan verschillende interpretaties. En dus moest jurisprudentie vaak duidelijkheid geven. Ik denk dat niet altijd goed is nagedacht over de consequenties van regels in de wet.'

Om de adviesmogelijkheden uit te breiden, gingen programmaraden strategisch adviseren, vervolgt Pette: 'En een procedure daarover hebben we bij de Raad van State gewonnen. Dat was echt een hoogtepunt. Aan de andere kant was het gedrag van Ziggo de laatste jaren een enorme domper. Toen advies na advies werd genegeerd, raakte een aantal programmaraden in een soort slaapstand.'

Meegdes beschouwt de procedures tegen Ziggo als een van de dieptepunten van de afgelopen tien jaar: 'Krijg je gelijk van de Raad van State en dan gaat Ziggo daarna weer rustig verder met het aanspannen van procedures, met traineren et cetera. In die zin vind ik het jammer dat het Commissariaat voor de Media nooit echt boven de partijen is gaan staan. Aan wiens kant die in praktijk stond? Soms aan onze kant, soms aan de kant van de kabelbedrijven. Persoonlijk vind ik het wel jammer dat deze toezichthouder nooit hard heeft doorgebeten. Ingeval van sommige procedures tegen Ziggo hadden ze best binnen een paar weken uitspraak kunnen doen en een boete kunnen opleggen.'

Pette schudt haar hoofd: 'Nou, ik zie dat anders. Het was natuurlijk mooi geweest als het Commissariaat met zijn vuist op tafel had geslagen. Maar daarmee win je nog geen zaak. En het Commissariaat wilde pertinent voorkomen dat ze zou worden teruggefloten door hogere juridische instanties.' Natuurlijk kunnen programmaraden ook terugkijken op mooie resultaten, zoals de terugkeer van TV5 in het analoge pakket en de overwinningen bij de Raad van State, vervolgt Pette: 'Het mooiste was natuurlijk als de adviezen gewoon in samenspraak met de kabelexploitant werden opgevolgd.'

Terugblik

Terugkijkend kunnen we constateren dat er ook geregeld kritiek op programmaraden was. Zo zouden ze de zenders veel te weinig tijd geven voor hun presentaties, ze zouden de digitalisering tegenhouden, ze zouden alleen maar exotische zenders adviseren vanuit persoonlijke voorkeuren. Pette:

'Die kritiek was soms terecht, soms niet. Feit is dat een klant, die niet tevreden was over het zenderaanbod dat hij kreeg, geen mogelijkheid had daar wat aan te doen. Zelf als consument je zenders kiezen en daarvoor per zender betalen, is nog grotendeels toekomstmuziek.' Dat de programmaraden nu gaan verdwijnen, heeft het duo al jarenlang zien aankomen. 'Dat we moeten stoppen, is voor niemand in de sector een verrassing.'

Het werken met programmaraden heeft in ieder geval gezorgd voor veel hoogtepunten en maar weinig dieptepunten, zegt het duo in koor. Meegdes: 'De jaarlijkse bijeenkomsten waren ook altijd een hoogtepunt. Veel contact met zenders, goede sprekers en natuurlijk de programmaraadsleden zelf.' Pette: 'Voor mij was het contact met programmaraden altijd bijzonder. Je trof er gedreven mensen die serieus nadachten over het advies. En dan natuurlijk met hun regionale bijzonderheden, daar hou ik van.'

Soms, bijvoorbeeld na een bepaalde rechterlijke uitspraak of als een kabelbedrijf weer eens compleet zijn eigen gang ging, dacht ze: waar doen we het allemaal nog voor? 'Maar op andere momenten zag je weer hoe goed het was dat er een tegenkracht was van consumenten, die opbokst tegen een paar grote kabelbedrijven die de Nederlandse markt onderling verdeeld hebben. Per saldo is het niet voor niets geweest. Zeker niet.' Meegdes voegt daaraan toe: 'Dankzij programmaraden zijn er veel kleine zenders in pakketten gekomen. Zenders als TV Oranje, Brava of FIP waren er nooit gekomen als ze niet waren geadviseerd door een programmaraad. Hetzelfde geldt voor zenders als BBC World, Euronews of bepaalde Duitse zenders in bijvoorbeeld Limburg.'

Samen zijn ze het erover eens dat radio en tv 'een heel leuk onderwerp is om je mee bezig te houden'. Bijna iedereen heeft er dagelijks mee te maken en praat erover. Pette: 'En vergeet niet, wij konden altijd zeggen dat wij de enigen op de hele wereld zijn met deze baan. Dat is ook een hoogtepunt!'

Colofon

Dit boek is geschreven en geproduceerd in opdracht van *kabelraden.nl*.

Teksten

Paul Groothengel en Kabelraden

Vormgeving en lay-out

Fonts + Files visuele communicatie, Haarlem

Fotografie:

Henk Veenstra e.a.

Drukwerk

PrintSupport4U

Copyright

Kabelraden.nl • november 2013

Cartoons pag. 32, 37 en 96: © Reid, Geleijnse & Van Tol

ISBN

978-94-91936-00-5

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form without written permission from the publisher.

